T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM VE TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM ANABİLİM DALI

Z KUŞAĞI İLE EBEVEYNLERİ ARASINDAKİ İLETİŞİM SORUNLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Menekşe TURSUN

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali GÖNGEN

GAZİANTEP
EKİM 2022

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İmza:
Adı ve Soyadı: Menekşe TURSUN
Öğrenci Numarası: 200521111004
Tezin Savunma Tarihi: 18/10/2022

ÖZET

Z KUŞAĞI İLE EBEVEYNLERİ ARASINDAKİ İLETİŞİM SORUNLARI

TURSUN, Menekşe
Yüksek Lisans Tezi,
İletişim ve Toplumsal Dönüşüm Anabilim Dalı
İletişim ve Toplumsal Dönüşüm Programı (İkinci Öğretim)
Tez Danışmanı: Mehmet Ali GÖNGEN
Ekim-2022, 101 sayfa

Bu çalışmada, diğer kuşaklardan farklılık gösteren Z kuşağının ebeveynleriyle olan iletişim düzeyleri çeşitli başlıklar altında belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılarak veriler elde edilmiştir. Z kuşağının ebeveynleriyle olan; ailevi ilişkiler, okul ve arkadaş çevresi ve bireysel özgürlükler faktörlerinden oluşan iletişim düzeylerini belirlemek için Adıyaman Üniversitesi Kâhta Meslek Yüksekokulu'nda eğitim gören 267 öğrenciye nicel araştırma yöntemi olan anket uygulanmıştır. Ayrıca, aynı örneklem grubundan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle yedisi kadın, yedisi erkek olmak üzere toplam 14 öğrenci ile görüşme yapılarak, Z kuşağının ebeveynleriyle yaşadıkları iletişim sorunları belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen nicel verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmış, nitel verilerin analizinde ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, Z kuşağının ebeveynleriyle iletişim düzeylerinin güçlü olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya dâhil edilen Z kuşağı bireylerinin ebeveynleriyle olan iletişim düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Kadınların ebeveynleriyle olan iletişim düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca, düzenli bir gelire sahip olmayan ebeveynlerin çocuklarıyla olan iletişim düzeylerinin, düzenli bir gelire sahip olan ebeveynlerin çocuklarıyla olan iletişimlerinden daha düşük olduğu belirlenmiştir. Çalışmada Z kuşağının ebeveynleriyle olan iletişim problemlerini belirlemek ve araştırmayı detaylandırmak amacıyla yapılan betimsel analiz sonucunda, Z kuşağının ebeveynleriyle en fazla okul başarısı ile bu başarının başkalarıyla kıyaslanması ve geleneklere bağlılık konularında sorun yaşadıkları belirlenmiştir.
Anahtar Kelimeler: Z kuşağı, Aile, İletişim problemleri, İletişim düzeyi

ABSTRACT

COMMUNICATION PROBLEMS BETWEEN GENERATION Z AND THEIR PARENTS

TURSUN, Menekşe
M. ScThesis,
Communication and Social Transformation Department
Communication and Social Transformation Program
Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali GÖNGEN
October-2022, 101 Pages

In this study, the communication levels of the Z generation, which differs from other generations, with their parents were tried to be determined under various headings. For this purpose, data were obtained by using quantitative and qualitative research methods together. With the parents of Generation Z; A questionnaire, which is a quantitative research method, was applied to 267 students studying at Adıyaman University Kahta Vocational School in order to determine the communication levels consisting of family relations, school and friends, and individual freedoms. In addition, a total of 14 students, seven female and seven male, from the same sample group were interviewed using semi-structured interview technique, and it was tried to determine the communication problems of Generation Z with their parents. SPSS 22 package program was used in the analysis of the quantitative data obtained, and the descriptive analysis method was used in the analysis of the qualitative data. As a result of the study, it was determined that the communication levels of the Z generation with their parents were strong. The communication levels of the Z generation individuals included in the study with their parents differ according to gender. It is seen that the communication level of women with their parents is higher than that of men. In addition, it was determined that the communication levels of parents who do not have a regular income with their children are lower than those of parents with a regular income with their children. In the study, as a result of the descriptive analysis carried out to determine the communication problems of the Z generation with their parents and to detail the research, it was determined that the Z generation had the most problems with their parents in terms of school success and comparing this success with others and adherence to traditions.

Keywords: Generation Z, Family, Communication problems, Communication level

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans eğitimim ve bu araştırmamın her aşamasında yardımını, sabrını ve desteklerini esirgemeyen danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali GÖNGEN'e çok teşekkür ederim. Üç çocuklu çalışan bir anne olarak çıktığım bu yolculukta her daim yanımda olan sevgili eşim Dr. Öğr. Üyesi Mehmet TURSUN'a, ayrıca onlara zaman ayıramadığım için bana kızmayıp, beni anlayışla karşılayan çocuklarım; Muhammed Serhat, Gülaynur ve Fatıma'ya sevgilerimle…

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
ÖNSÖZ iii
İÇİNDEKİLER iv
TABLOLAR LİSTESİ v
ŞEKİLLER LİSTESİ vi
EKLER LİSTESİ vii
SEMBOLLER VE KISALTMALAR viii

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu ve Problemi 1
B. Araştırmanın Amacı, Önemi 2
C. Araştırmanın Kapsamı, Varsayımları ve Sınırlılıkları 2

I. BÖLÜM
AİLE, AİLE YAPISI VE KUŞAK

1.1. Aile 4
1.2. Aileye Yönelik Kuramsal Yaklaşımlar 5
1.2.1. Yapısal İşlevsel Yaklaşım 5
1.2.2. Sembolik Etkileşimcilik 6
1.2.3. Çatışmacı Yaklaşım 6
1.3. Ailenin Yapısal ve Kurumsal Dönüşümü 7
1.4. Kuşak 10
1.5. Kuşakların Kronolojik Sınıflandırılması ve Özellikleri 11
1.5.1. Sessiz Kuşak: Gelenekseller (1925-1945) 12
1.5.2. Bebek Patlaması Kuşağı (1946-1964) 13
1.5.3. X Kuşağı (1965-1979) 13
1.5.4. Y Kuşağı (1980-2000) 15
1.5.5. Z Kuşağı (2000-2020) 17
1.6. Z Kuşağının Genel Özellikleri 18
1.7. Z Kuşağının Aile Yapısı 19
1.8. Z Kuşağının Kişilik Özellikleri 20
1.9. Z Kuşağının Eğitim ve Öğrenme Şekilleri 21
1.10. Z Nesli ve Kuşak Çatışması 21
1.11. Z Kuşağına İlişkin Başlıca Araştırmalar 24

II. BÖLÜM
YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi 28
2.2. Nicel Verilerin Analizi 30
2.2.1. Normallik Analizi 30
2.2.2. Faktör Analizi 33
2.2.3. Güvenirlilik Analizi 34

2.3. Nitel Verilerin Elde Edilmesi ve Analizi 35

III. BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Betimsel İstatistiki Bulgular..... 37
3.2. Araştırma Sorularına İlişkin Bulgular..... 43
3.2.1. İletişim düzeyi faktörlerine ilişkin bulgular..... 43
3.2.2. İletişim düzeyi faktörleri arasındaki ilişkiye ait bulgular 62
3.2.3. Z kuşağı bireylerinin ebeveynleriyle iletişim sorunlarına ilişkin bulgular .. 63

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç ve Öneriler..... 72
4.2. Öneriler 77
KAYNAKLAR 78
EKLER..... 87

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. 1. Literatürde Z kuşağı için kullanılan adlandırmalar 17
Tablo 2. 1. Aile içi iletişim ölçeği ’ne ait normallik analizi sonuçları 32
Tablo 2. 2. Aile içi iletişim ölçeğindeki yargı ifadelerinin faktör yükleri 34
Tablo 2. 3. Aile içi iletişim ölçeği güvenirlilik katsayısı 35
Tablo 3. 1. Katılımcıların cinsiyeti 38
Tablo 3. 2. Cinsiyete göre iletişim faktörlerinin bağımsız t testi sonuçları 43
Tablo 3. 3. Yaşa göre ailevi ilişkiler faktörünün ANOVA testi sonuçları 44
Tablo 3. 4. Yaşa göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları 45
Tablo 3. 5. Yaşa göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları 45
Tablo 3. 6. Yaşa göre gelen iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi sonuçları 46
Tablo 3. 7. Anne eğitim durumuna göre ailevi ilişkiler faktörü ANOVA testi sonuçları 46
Tablo 3. 8. Anne eğitim durumuna göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları 47
Tablo 3. 9. Anne eğitim durumuna göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları 47
Tablo 3. 10. Anne eğitim durumuna göre genel iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi sonuçları 48
Tablo 3. 11. Baba eğitim durumuna göre ailevi ilişkiler faktörü ANOVA testi sonuçları 48
Tablo 3. 12. Baba eğitim durumuna göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları 49
Tablo 3. 13. Baba eğitim durumuna göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları 49
Tablo 3. 14. Baba eğitim durumuna göre genel iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi 50
Tablo 3. 15. Anne mesleğine göre ailevi ilişkiler faktörü ANOVA testi sonuçları ... 50
Tablo 3. 16. Anne mesleğine göre ailevi ilişkiler faktörü One-Way ANOVA testi sonuçları 51
Tablo 3. 17. Anne mesleğine göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları 52
Tablo 3. 18. Anne mesleğine göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları 52
Tablo 3. 19. Anne mesleğine göre genel iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi sonuçları 52
Tablo 3. 20. Baba mesleğine göre ailevi ilişkiler faktörü ANOVA testi sonuçları ... 53
Tablo 3. 21. Baba mesleğine göre ailevi ilişkiler faktörü One-Way ANOVA testi sonuçları 54
Tablo 3. 22. Baba mesleğine göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları 54

Tablo 3. 23. Baba mesleğine göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları 55
Tablo 3. 24. Baba mesleğine göre genel iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi sonuçları 55
Tablo 3. 25. Kardeş sayısına göre ailevi ilişkiler faktörü ANOVA testi sonuçları.... 56
Tablo 3. 26. Kardeş sayısına göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları 56
Tablo 3. 27. Kardeş sayısına göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları 57
Tablo 3. 28. Kardeş sayısına göre genel iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi 57
Tablo 3. 29. Anne yaşına göre ailevi ilişkiler faktörü ANOVA testi sonuçları 58
Tablo 3. 30. Anne yaşına göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları 59
Tablo 3. 31. Anne yaşına göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları59
Tablo 3. 32. Anne yaşına göre genel iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi sonuçları 59
Tablo 3. 33. Baba yaşına göre ailevi ilişkiler faktörü ANOVA testi sonuçları 60
Tablo 3. 34. Baba yaşına göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları 61
Tablo 3. 35. Baba yaşına göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları 61
Tablo 3. 36. Baba yaşına göre genel iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi sonuçları 62
Tablo 3. 37. İletişim düzeyi faktörleri arasındaki korelasyon..... 62
Tablo 3. 38. Nitel analize ilişkin demografik özellikler..... 63

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3. 1.Katılımcıların memleketi 37
Şekil 3. 2. Katılımcıların yaşlarına ilişkin bulgular 38
Şekil 3. 3. Anne eğitim durumuna ilişkin bulgular 39
Şekil 3. 4. Baba eğitim durumuna ilişkin bulgular 40
Şekil 3. 5. Anne mesleğine ilişkin bulgular 40
Şekil 3. 6. Baba mesleğine ilişkin bulgular 41
Şekil 3. 7. Katılımcıların kardeş sayısı 41
Şekil 3. 8. Katılımcıların anne yaşı 42
Şekil 3. 9. Katılımcıların baba yaşı 42

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Aile içi iletişim anketi..... 87

SEMBOLLER VE KISALTMALAR

KMO: Kaiser-Meyer-Olkin
KPSS: Kamu Personel Seçme Sınavı
SPSS: Statistical Package for the Social Sciences
TDK: Türk Dil Kurumu
TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

Çalışmanın giriş bölümünde; araştırmanın konusu, problemi, amacı, önemi, kapsamı, varsayımları ve sınırlılıkları açıklanmıştır.

A. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Teknolojinin hızlı gelişimiyle birlikte küreselleşen dünyada yaşanan önemli değişim ve dönüşümler toplumların yapısını daha dinamik hale getirmiştir. Bu hareketliliğin etkisini sosyolojik, ekonomik, politik ve psikolojik alanların tümünde görmek mümkündür. Toplumların temel taşı olarak tabir edilen aile de bu değişimden en çok etkilenen kurumlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailedeki bu hızlı değişim aile içi ilişkileri ve iletişimi önemli ölçüde etkilemektedir. Bu durum aile içerisinde çocuklarla ebeveynleri arasında iletişim problemlerine sebep olabilmektedir. Bu yönüyle düşünüldüğünde sağlıklı bir aile yapısı için çocuklarla ebeveynleri arasındaki iletişimin güçlü olmasının önemli rol oynadığı söylenebilir.

Bu tez çalışmasında; Adıyaman Üniversitesi Kâhta Meslek Yüksekokulu'nda eğitim gören ve yaş aralığı itibariyle Z kuşağında yer alan bireylerin ebeveynleriyle olan iletişim düzeylerinin belirlenmesi araştırma konusu olarak belirlenmiştir. Araştırma konusu çerçevesinde "Z kuşağı bireylerinin ebeveynleri ile olan iletişim düzeyleri nedir?" sorusu araştırmanın problemi olarak belirlenmiştir. Bu problem cümlesi çerçevesinde, araştırmanın soruları aşağıda sıralanmıştır.

1- İletişim düzeyi faktörlerinden (ailevi ilişkiler, okul ve arkadaş çevresi ve bireysel özgürlükler) hangileri daha yüksek seviyededir? Bu faktörlerden hangileri demografik özelliklere göre farklılık göstermektedir?
2- İletişim düzeyi faktörlerinin (ailevi ilişkiler, okul ve arkadaş çevresi ve bireysel özgürlükler) aralarında bir ilişki var mıdır?
3- Z kuşağı bireylerinin ebeveynleriyle olan iletişim sorunları (ailevi ilişkiler, okul ve arkadaş çevresi ve bireysel özgürlükler) nelerdir?

B. Araştırmanın Amacı, Önemi

Globalleşen dünyada kitle iletişim araçlarındaki gelişme ve teknolojideki hızlı ilerleme başta gençler olmak üzere tüm bireylerin iletişim alışkanlıklarını değiştirmiştir. Dünya çapındaki bu hızlı değişimin etki düzeyi toplumdan topluma farklı olsa da bu değişim tüm toplumları etkisi altına alarak kuşaklar arasındaki farkı belirginleştirmiştir. Ebeveynler sahip oldukları gelenek görenek gibi kültürel miraslarını sonraki kuşaklara bırakmak isterler. Ancak, kuşaklar arasındaki hızlı değişim bu aktarımı zorlaştırmaktadır (Kırık, 2013, s. 66).

Bu tez çalışmasının ana amacı; Adıyaman Üniversitesi Kâhta Meslek Yüksekokulu'nda eğitim gören ve yaş aralığı itibariyle Z kuşağında yer alan bireylerin ebeveynleriyle olan iletişim düzeylerini belirlemektir. Çalışmada, nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Bu amaçla, konu ile ilgili nicel bir ölçüm aracı olan anket geliştirilmiş ve çalışmanın detayına inmek için ise nitel bir ölçüm aracı olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Z Kuşağının ebeveynleriyle olan iletişim düzeylerini ve varsa iletişim problemlerini belirleyerek bu problemlere yönelik çözümler sunmak sağlıklı bir aile ve sağlıklı bir toplum için son derece önemlidir. Dolayısıyla çalışma konusu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı gibi konuyla ilgili kurumların sosyal politikalar geliştirmelerine yardımcı olabilir. Bu yönüyle düşünüldüğünde çalışma aile sosyolojisi literatürüne katkı sunma potansiyeline sahiptir.

C. Araştırmanın Kapsamı, Varsayımları ve Sınırlılıkları

Çalışmanın örneklemini Adıyaman Üniversitesi Kâhta Meslek Yüksekokulu bünyesinde eğitim gören Z kuşağı yaş aralığındaki bireyler oluşturmaktadır. Nicel araştırma tekniğinde her bir öğrenci için bir anket formu kullanılmıştır. Araştırmada, Hoffman, Marquis, Poston, Summers ve Turnbull (2006) ve Karaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü (2017) tarafından uygulanan anketlerden ve Duman (2021) tarafından yapılan nitel araştırmadan faydalanılarak bir anket geliştirilmiştir (Hoffman ve diğerleri, 2006; Karaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2017; Duman, 2021). Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tanımlayıcı istatistiklere ilişkin genel ifadeler, ikinci bölümde ise aile içi iletişim ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan nitel araştırma tekniğinde ise ankette yer alan sorulardan faydalanılarak yarı

yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve anı örneklem grubundan 7'si kadın 7'si erkek olmak üzere toplam 14 katılımcı ile telefonla görüşme gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada oluşturulan araştırma soruları doğrultusunda hazırlanan anketin uygulanabilmesi için Gaziantep Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 21.07.2022 tarih ve 211463 sayılı Etik Kurul İzin Belgesi alınmıştır. Ayrıca, anketin uygulanacağı Adıyaman Üniversitesi Kâhta Meslek Yüksekokulu'ndan 15.08.2022 tarih ve 71499 sayılı yazı ile izin alınmıştır. İlgili kurumlardan alınan izin sonrasında anket, Adıyaman Üniversitesi Kâhta Meslek Yüksekokulu bünyesinde eğitim gören öğrencilere uygulanmıştır. Anketin uygulanması sürecinde araştırmanın amaçları öğrencilere açıklanarak elde edilen verilerin bilimsel araştırma dışında herhangi bir yerde kullanılmayacağı konusunda öğrenciler bilgilendirilmiştir.

Adıyaman Üniversitesi Kâhta Meslek Yüksekokulu bünyesinde 2021-2022 eğitim öğretim yılında okula devam eden 450 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler arasından gönüllülük esasına göre 310 kişiye anket uygulanmıştır. Ankete katılım gösterenler arasında Z kuşağında olmayan ve anketi eksik dolduran öğrencilerin anketleri araştırmaya dahil edilmemiş ve 267 anket çalışma için kabul edilmiştir.

Nicel veriler oluşturulan anket ile toplandıktan sonra nitel verilerin toplanması için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Bu kapsamda Adıyaman Üniversitesi Kâhta Meslek Yüksekokulu bünyesinde 2022-2023 eğitim öğretim yılında öğrenim gören öğrencilerden 7 kadın, 7 erkek ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ulaşmada "Kartopu Örneklem Tekniği" kullanılmıştır.

I. BÖLÜM

AİLE, AİLE YAPISI VE KUŞAK

Bu bölüm, “Aile”, “Aileye Yönelik Kuramsal Yaklaşımlar”,” Ailenin Yapısal ve Kurumsal Dönüşümü”, “Kuşak”, “Kuşakların Kronolojik Sınıflandırılması ve Özellikleri”, “Z Kuşağının Genel Özellikleri”, “Z Kuşağının Aile Yapısı”, “Z Kuşağının Kişilik Özellikleri”, “Z Kuşağının Eğitim ve Öğrenme Şekilleri” , “Z Nesli ve Kuşak Çatışması” ve “Konu ile İlgili Literatür Taraması” başlıklarından oluşmaktadır.

1.1. Aile

Bütün toplumlar için varlığın temel unsuru kabul edilen aile, sosyal bilimlerde üzerinde çalışılan önemli konulardan biri olmuştur. Tarihsel süreçte aile kelimesi, Latince “famulus” yani “evcil köle” anlamından türetilmiş, “familya” sözcüğü ise tek efendiye/bireye bağlı kölelerin bütünü, başka bir anlamda ise kandaş ve kayınların topluluğu anlamında kullanılmıştır. Aile evlilik bağıyla birbirine bağlanmış, ortak bir mekanı ve geliri paylaşan iki ya da daha fazla bireyi içeren, çeşitli görev ve sorumlulukların üstlenildiği, duygusal bağların kurulduğu ve ait olduğu toplumun kültürünü kuşaktan kuşağa aktaran toplumsal bir birimdir (Güler ve Ulutak, 1992, s. 52). Aile, ana-baba-çocuklar ve kan bağı olan akrabalardan oluşan ekonomik ve toplumsal bir birlikteliktir (Gökçe, 2012, s. 51). Literatürde aile kavramına birçok farklı tanım yapılmıştır. Ortak bir aile tanımında buluşamayan kuramcıların ailenin önemi konusunda hemfikir oldukları görülmektedir.

İnsanlık tarihi kadar geçmişi olan aile kurumu, zaman zaman yapısal ve biçimsel olarak değişikliğe uğrasa da hiçbir zaman önemini kaybetmeyerek günümüze kadar gelmiştir. Tarihte olduğu gibi bugün de tek bir çeşit aile tipinden bahsetmek

mümkün değildir. Her toplumun sahip olduğu değerler ve toplumsal ilişkiler sonucunda oluşan farklı aile yapıları karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede aile konusunda sosyolojik, politik, ekonomik ve biyolojik birçok tartışma yapılmış ve aileye yönelik çeşitli kuramsal yaklaşımlar geliştirilmiştir.

1.2. Aileye Yönelik Kuramsal Yaklaşımlar

Sosyolojide aileye yönelik kuramsal yaklaşımlara genel çerçevede bakıldığında "Yapısal İşlevselcilik" ve "Çatışmacılık" gibi makro yaklaşımlar ile "Sembolik Etkileşimcilik" gibi mikro yaklaşımların bulunduğu görülmektedir.

1.2.1. Yapısal İşlevsel Yaklaşım

Aileyi bütünü oluşturan unsurlardan biri olarak gören yapısal işlevsel yaklaşıma göre aile, toplumsal sistem içinde belli görevleri yerine getiren evrensel bir kurumdur. Aileye yüklenen görevler toplum tipine uygun olarak belirlenmektedir ve ailenin yapısı toplumda meydana gelen önemli olaylara bağlı olarak değişmektedir. Sanayi devriminde ailenin üretim birimi olmaktan çıkıp, tüketim birimi haline gelmesiyle geleneksel geniş aileden çekirdek aileye doğru bir evrilme olmuştur. Bu yüzden yapısal işlevci yaklaşımın inceleme alanına giren aile tipleri ataerkil geniş aile ve çağdaş çekirdek ailedir (İçli, 1997, s. 62).

Yapısal işlevciler neslin devamı, çocukların sosyalleşmesi, ekonomik üretim, yaşlı ve hasta bakımı gibi temel işlevler çerçevesinde aileyi araştırma konusu olarak ele almışlardır. Bu yaklaşıma göre toplumların devamı için birtakım fonksiyonların yerine getirilmesi gerekir. Aile toplumun bu fonksiyonlarını kendi içindeki roller ve statüler aracılığıyla yerine getiren çok önemli bir yapıdır. Aile içindeki bu rol ve statüler bir yandan ailenin korunmasını sağlarken, diğer taraftan toplumsal düzenin işlemesini sağlar. Sanayileşmeyle birlikte değişen toplum yapısının ailenin geleneksel işlevlerini zayıflattığına vurgu yapmışlardır. Yaşlı ve çocuk bakımı gibi rollerin artık devlet tarafından üstlenildiğine dikkat çekmişlerdir. Yani, yapısal işlevciler aileyi onun toplumsal kurumlarla olan ilişkileri üzerinden inceleyerek makro ölçekli analizler ortaya koymuşlardır. Toplumsal denge ve uyuma dikkat çeken yapısal işlevciler bireyi ve değişimi ihmal ettikleri gerekçesiyle eleştirilmişlerdir (Gökçe, 2017, s. 53).

1.2.2. Sembolik Etkileşimcilik

George Herbert Mead tarafından geliştirilen sembolik etkileşim kuramının temelleri psikolojik davranışçılığa dayanmaktadır (Ritzer ve Stepnisky, 2014, s. 335). Bu kuramın önemli temsilcilerinden Herbert Blumer'e göre toplum makro yapılardan değil, mikro yapılardan oluşmaktadır. Mikro yapıların temelinde ise eylemde bulunan insanların bir araya gelmesiyle oluşan mikro süreçler vardır (Ritzer ve Stepnisky, 2014, s. 357).

Sembolik etkileşimin temsilcilerine göre semboller bireyler arasındaki etkileşim sonucunda oluşmaktadır. İnsanlar arasındaki iletişimi sağlayan dil, sözcükler, jest ve mimikler bu kuram için önemli kavramlardır (Bozkurt, 2009, s. 42). Sembolik etkileşimcilikte aile üyelerinin tanımlanmış rolleri vardır. Geleneksel bakış anlayışıyla ailenin kutsallığı vurgulanır. Daha çok aile içindeki değişim ve boşanma konusuna odaklanılan kuramda, bu konulardaki sembol ve kavramların yorumlanmasındaki değişikliğe vurgu yapılmıştır (Canatan ve Yıldırım, 2016).

Aile düzeninde meydana gelen bu değişimleri toplumsal cinsiyet, çocuk ve yaşlı bakımı, ev işi gibi konularda görülebilmektedir. Örneğin kadının para kazanmaya başlamasıyla birlikte karı-kocanın aile içindeki konumları ve rollerinde değişiklikler olmuştur. Kısaca, sembolik etkileşimcilere göre toplumsal düzen bireyler arasındaki etkileşimin bir sonucu olduğu için, etkileşim sürecinde oluşan değişiklikler ailenin yapısını da değiştirmiştir (Canatan ve Yıldırım, 2016).

1.2.3. Çatışmacı Yaklaşım

Evlilik çiftlerin tüm iyi niyetlerine rağmen içerisinde çatışmayı da barındıran bir birlikteliktir. Çünkü insanın en temel motivasyonu "kişisel çıkar" dır. Çıkar çatışmaları her türlü sosyal etkileşimde ortaya çıkacaktır. Bu anlayış çatışmacı kuramın temellerini oluşturmuştur (Kasapoğlu, 2012, s. 14).

Kuramcılar aile içinde yaşanan çatışmaların sebepleri konusunda farklı bakış açılarından farklı fikirler ortaya koymuşlardır. İşlevselciler, aile değerlerinin yozlaşmasına, sembolik etkileşimciler zamanla değişen anlamlara ve buna göre gelişen düzene, çatışma kuramcıları ise daha çok kapitalist düzenin çatışmaya neden olduğuna dikkat çekmişlerdir. Başka bir deyişle aile içindeki çatışmanın kaynağı kimi kuramcılara göre yapısal ve etkileşimsel iken, kimilerine göre kaynakların dağıtımında yaşanan eşitsizliklerdir (Çabuk Kaya, 2012, s. 117). Sosyal çatışma kuramına göre

toplumsal yaşam çatışmaların yaşandığı doğal bir mücadele alanıdır. Bu kurama göre çatışma, sorun değil insan ilişkilerinin doğal bir bileşenidir (Arikan, 2018, s. 13).

Sosyal çatışma kuramı Hegel ve Karl Marx'ın fikirlerine dayanmaktadır. Bu düşünürlere göre toplumsal düzende ailenin işlevini kavramak için kapitalizm içindeki yerine bakmak gerekir (Gökçe, 2017, s. 54). Aile, din ve devlet gibi kurumlar bazı gruplara, özellikle de güçlü olanlara ayrıcalık tanımaktadır (Arikan, 2018, s. 13). Bu yaklaşımdan hareketle aile, kapitalist sistemin yeniden üretimine katkı sağlamakta, ayrıca kadın-erkek ayrımı gibi ikilikleri beslemektedir. Çatışma kuramı, aile içindeki çatışmaların kaynağı olarak ataerkil sistemin kadını ikinci plana atmasını ve ailenin de bu eşitsiz uygulamayı devam ettiren bir kurum olmasını göstermektedir (Kasapoğlu, 2012, s. 15).

1.3. Ailenin Yapısal ve Kurumsal Dönüşümü

Sanayi devrimleriyle hız kazanan sosyo-ekonomik ve kültürel alanlardaki değişim ve dönüşüm, toplumun en küçük yapı birimi olarak tanımlanan aileyi de önemli ölçüde etkilemiştir. Bu değişim, toplumsallaşmanın bir biçimi olarak görev yapan aile kurumunun özellikle evlilik, geleneksellik, çocuk ve yaşlı bakımı, akrabalık ilişkileri, toplumsal cinsiyet rolleri gibi aileyi doğrudan ilgilendiren tüm alanlarını etkilemiş ve bu değerleri kökten sarsmıştır (Duman, 2021, s. 21). Gittins (2011) ve Bauman (2014a) gibi sosyal bilim kuramcılarının da toplumun geleceği açısından endişe verici bulduğu aile kurumuna zarar veren birçok konunun günümüzde olağan şekilde gerçekleştiği görülmektedir. Özellikle kitle iletişim araçları bu olağanlığı daha da görünür kılarak süreçte başat rol oynamaktadır.

Ailede meydana gelen tüm bu değişim ve dönüşümler, kimi çevreler tarafından geri dönüşü olmayan bir sürecin başlangıcı olarak değerlendirilmekte ve geleneksel sosyal düzenin garantisi olarak görülen ailenin çöküşünün başladığı dile getirilmektedir. Öte taraftan bazı çevrelere göre ise "ailenin çöküşü" tezi gerçek dışı olarak görülmekte ve yaşananlar ataerkil ailenin kendini kimlik temelli yeniden üretmesi şeklinde yorumlanmaktadır. Sosyolojik bir bakış açısına göre aileyi yapıbozumuna uğratan en temel faktörlerden biri modernitedir. Modernitenin kendini inşa ettiği bireysellik vurgusu ile kişi din ve gelenekten soyutlanmıştır. Din ve gelenekten soyutlanan bireyde "ben kimliği" her şeyin önüne geçerek ailede yaşanan çatışmaların en önemli nedenlerinden birisi olmuştur. Bir diğer bakış açısına göre ise,

ailede yaşanan bu değişiklikler çoğulculuk ve demokratikleştirmeye olanak tanımaktadır. Bu zıt bakış açılarının her biri, belirli siyasi duruşları yansıtmaktadır ve ideolojiktir (Gillies, 2003, s. 2-3).

Modern çağla birlikte özellikle batıda evlilik, maddi yük ve sorumluluk getirdiği düşüncesiyle terk edilmeye başlanmıştır. Yapılan evliliklerde ise uyum, tamamlanma gibi beklentiler öne çıkmıştır. Karşılanmayan bu beklentiler boşanmaları arttırmıştır. Boşanmalar, toplumsal düzenin sürekliliğini tehdit ettiğinden gelecek için kaygı verici olarak görülmektedir. Bu kaygılarda haklılık payı olmakla beraber, geleneksel ailenin modern toplumun anlık düşünen özgürlükçü bireylerinin yaşam şekillerine cevap veremeyeceği ve dolayısıyla yapısını koruyamayacağı açıktır (Bauman, 2005, s.35).

Ataerkil düzenin ilişki biçimlerini bugüne taşıyan geleneksel aile sanayi toplumunun sosyal ve ekonomik yapısına uyum göstermek suretiyle çekirdek aile tipine dönüşerek modern çağda temel bir kurum olarak varlığını devam ettirmiştir. Fakat moderniteden postmoderniteye geçişle birlikte aile toplumsal işlevlerinin önemli bir bölümünü yitirerek değer kaybına uğramıştır. Buna ilaveten evlilikle meşruiyet kazanan cinselliğin özerkleşmesi, eril aile düzeninin yapısını ve mahremiyet algısını değiştirmiştir (Allan, 2019).

Geleneksel geniş ailenin küçülerek çekirdek aileye dönüşümünde en temel faktörlerden biri, Sanayi Devrimi'yle birlikte ortaya çıkan insan ihtiyacının karşılanması için kadınların da üretime dahil olmasıdır. Kadınlar bu süreçte fabrikalarda çalışarak özel alan diye tabir edilen ev içinden çıkarak kamusal alanda görünür olmaya başlamışlardır. Ev dışında başka bir işte çalışıyor olmak kadının çocuk doğurma ve bakımı gibi geleneksel rollerine yeteri kadar zaman ayırmasına engel olmuştur. Bu nedenle aileler giderek hem nicel hem de işlevsel olarak küçülmüştür. Ailenin küçülmesinin diğer bir nedeni ise aile içindeki kaynakların bölüşümüdür. Tarım toplumunda bir üretim birimi olarak görülen ailede çocuk sayısının çokluğu avantaj olarak görülürken, sanayi toplumunda bu durum dezavantaj olarak görülmüştür. Çünkü sanayi toplumunda çocuk, iş gücü kaynağı değil kazanılan gelire ortak tüketim öğesi olarak ailede var olmuştur. Bu da çocuk sayısının azaltılmasını gerekli kılmıştır (Turğut, 2017, s. 15).

Sanayi öncesi toplumlarda en az üç kuşağın bir arada yaşadığı geleneksel geniş aile birçok işlevi kendi bünyesinde toplamış, ekonomik ve siyasi açıdan birlik profili çizmiştir. Bu birlikte hiyerarşik iş bölümü ile roller belirlenmiştir (Özbay, 1984, s. 37). Ailenin kurumsal kimliği ön plana çıkarılmış ve aile bireyleri ikinci planda konuşlandırılmıştır. Hiyerarşik düzen içinde yaşlılar, ailenin karar mekanizması ve denetleyicisi olarak en üstte yer almışlardır. Ailenin diğer üyeleri ise kendileri için uygun görülen görevleri sorumluluk üstlenmişlerdir (Eyce, 2000, s. 229). Fakat sanayi devrimiyle ortaya çıkan çekirdek aile bu fonksiyonlarının birçoğunu yerine getiremeyerek çeşitli kurumlara devretmek zorunda kalmıştır.

Sanayi öncesi yaşam biçimlerinde önemli bir yere sahip olan gelenek, din, yerellik ve akrabalık ilişkileri moderniteyle birlikte köklü bir değişime uğramıştır. Bu değişim toplumların gündelik yaşam biçimlerini önemli oranda etkilemiş ve belirlemiştir. Toplumun temel bileşenlerini taşıyan aile, bu değişimlerden en çok etkilenen kurumlardan biri olmuştur (Giddens, 2014, s. 101-109).

Sanayi devriminden sonra yaşanan kitlesel göçle meydana gelen demografik değişim ailenin dinamiklerini değiştiren önemli olgulardan biridir. Sanayi devrimiyle şehirlerde fabrikalar açılmış ve bu fabrikaların eleman ihtiyacını karşılamak için kırsal bölgelerden kentlere yoğun göçler yaşanmıştır. Bu göçlerin sonucunda kırsal nüfus azalırken kentsel nüfusta adeta patlama olmuştur. Artık sadece erkekler değil kadınlar da fabrikalarda çalışmaya başlamıştır. Hatta bu süreçte kadın emeği fabrikalarda ucuz iş gücü olarak kullanılmıştır (Sayın, 1988, s. 17). Yaşanan değişim sadece demografik yapıyı değiştirmekle kalmamış geleneksel toplumsal düzenin dinamiklerini de değiştirmiştir.

Sanayi toplumundan önce gelenek, ailenin kurulmasında ve devam ettirilmesinde önemli bir referans kaynağı olmuştur. En başta evlilikler geleneksel kurallara göre yapılmıştır. Aile içi ilişkilerde gelenek belirleyici olmuş ve kadın erkek rolleri toplumsal cinsiyete göre belirlenmiştir. Buna göre kadınlar genel anlamda çocukların ve yaşlıların bakımından, ev işlerinden, aile üyelerinin günlük ihtiyaçlarını karşılamaktan; erkekler ise evi geçindirmekten sorumlu tutulmuşlardır. Geleneğin modern aydınlar tarafından akıl dışı olarak konumlandırılması, hızlı kentleşme, küreselleşme ve sanayi devrimi gibi sebepler kadın ve erkeğe biçilen toplumsal cinsiyet rollerini değişime uğratmıştır (Aktaş, Teksöz ve Ocakçı, 2012, s. 75).

Kadınların iş yaşamına girip para kazanmaya başlamasıyla aile içindeki hiyerarşik düzen yerini daha demokratik ve paylaşmaya dayalı cinsiyet rollerine bırakmıştır. Böylece kadın ve erkeğin geleneksel rolleri değişip, dönüşmüştür. Erkeğin aile içindeki hakimiyeti azalmış, eşit hak ve fırsatlar ortaya çıkmıştır. Baba, çocuk bakımında anneye yardım etmeye başlamış ve çocuklarıyla daha yakın ilişkiler kurar hale gelmiştir (Sayıl,1994, s. 273).

Tarihsel süreçte ailenin yapısını değiştiren bir diğer olgu dindir. Din aileyi etkilediği gibi aile de dini etkilemiştir. Aralarındaki ilişkiye baktığımızda genel anlamda birbirlerini kolladıklarını görürüz (Aydın,2013, s. 315). Geçmişten günümüze dünya üzerinde pek çok din var olmuştur. Dayandıkları temel inançlar bakımından beşeri ve semavi ayrımıyla karşımıza çıkan bu dinlerin tamamı aileye büyük önem vermişlerdir. Çünkü aile, dini toplumsallaşmanın merkezidir. Dini değerler dünyaya gelen her bireye aile aracılığıyla aktarılmakta, böylece dinin sürekliliği ve yeniden üretimi sağlanmaktadır. Aralarındaki dinamik ilişkinin sonucu olarak tüm dinler aileyi kutsamıştır. Aileyle ilgili hemen her konuda düzenleyici ve koruyucu kurallar koymuşlardır (Subaşı, 2014, s. 103). Ailenin kurulmasını özendirip desteklemişler, boşanmaları ise ya tamamen yasaklamış ya da dinen uygun olmayan şeklinde değerlendirmişlerdir. Kısacası geleneksel toplumlarda evlilik ve aile kurumu din tarafından adete bir zırh gibi korunmuştur.

Moderniteyle birlikte ortaya çıkan kent yaşamında ise özellikle kamusal alanda geleneğin yanında dinin de etkisi azalmıştır. Dinin kurumsal gücünü yitirmeye başlamasıyla birlikte modern toplumda seküler hayat tarzı benimsenmeye başlamıştır. Bunun sonucu olarak da dinin kamusal alanda görünürlüğü azalmış ve özel alanla sınırlı hale gelmiştir. Dinin aile üzerindeki kontrol mekanizmasını kaybetmesiyle birlikte modern toplumlarda bireyler toplumun ve dinin baskısı olmadan hem daha kolay evlenmeye hem de daha kolay boşanmaya başlamışlardır. Yani evliliğin başlaması da bitirilmesi de olağan bir durum haline gelmiştir (Bauman, 2014a, s. 50).

1.4. Kuşak

İnsanlar tarih boyunca hayatlarını idame ettirmek için birbirleriyle ve çevreleriyle etkileşim halinde olmuşlardır. Bu süreçte içinde bulundukları topluma hem yön vermişler hem de oluşan toplumsal olaylardan etkilenmişlerdir. Tanık oldukları toplumsal olaylar insanların yaşam biçimlerini değiştirmiş ve yaşanan bu

olaylara aynı dönemde yaşayan insanların benzer tepki verdikleri gözlenmiştir. Bu tespitten hareketle yapılan çalışmalar dahilinde kuşak kavramı ortaya çıkmıştır (Taş ve Kaçar, 2019, s. 646).

Toplumsal bir varlık olan insan doğduğu andan itibaren içinde bulunduğu toplumla sürekli ve karşılıklı bir etkileşim halindedir. Bu etkileşimle birlikte kişi içinde yaşadığı toplumun norm ve kurallarını içselleştirerek toplumsal kimliğini kazanır. Kazanılan kolektif kimlik ile insanlar toplum kurallarına uyma davranışları gösterirler ve birbirlerine benzer şekilde hareket ederler (Kağıtçıbaşı, 2016, s. 68). Fakat yaşanılan önemli tarihi, sosyal ve siyasi olaylar toplumların olaylara bakış açısını ve yaşam biçimlerini de önemli ölçüde değiştirmiştir. Farklı zamanlarda yaşayan insanlar arasında farklı davranış ve düşünüş biçimleri gözlenmiştir. Oluşan bu farklılık kuşak kavramıyla ifade edilmiştir. Büyük ölçüde yaş farklılıklarına dayanan kuşak kavramı Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre; yaklaşık aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın olaylarına tanıklık etmiş, aynı çağın şartlarını, sıkıntılarını ve kaderini paylaşmış, benzer ödev ve yükümlülükleri üstlenmiş kişilerin oluşturduğu topluluk olarak tanımlanabilir (http://www.tdk.gov.tr/). Sosyolojik perspektiften bakıldığında ise kuşak, yaklaşık 25-30 yıllık yaş gruplarını oluşturan bireyler topluluğu olarak ifade edilmektedir. Kuşak yerine göbek, nesil, batın, jenerasyon gibi kavramlarda kullanılmaktadır. Bir başka tanıma göre ise kuşak; belirli bir zaman aralığında doğmuş, bu zaman aralığında gerçekleşen toplumsal olaylardan etkilenmiş ve bu etkileşime bağlı olarak benzer özelliklere ve dünya görüşüne sahip bireyler topluluğu olarak ifade edilebilir (Zemke, Raines ve Filipczak, 2013, s. 78).

1.5. Kuşakların Kronolojik Sınıflandırılması ve Özellikleri

Kuşakları sadece yaş olgusunu dikkate alarak sınıflandırmak yetersiz kalmaktadır. Kuşakları meydana getiren topluluğun duyguları, düşünceleri ve tecrübelerinin de kuşakları sınıflandırmada önemli bir ölçüt oldukları aşikardır. Bu nedenledir ki kuşakların sınıflandırılması toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Her kuşağın kendine özgü ortak karakteristik özellikleri, tutum ve davranışları, değer yargıları, güçlü ve zayıf yönleri bulunmakla birlikte, her bir kuşak üyesinin o kuşağın tüm özelliklerini taşıdığını söylemek doğru olmaz (Lower, 2008). Konu ile ilgili literatür incelendiğinde en çok kullanılan kuşak

sınıflandırmasının; Sessiz Kuşak (Gelenekseller), Bebek Patlaması Kuşağı, X Kuşağı, Y Kuşağı ve Z Kuşağı şeklinde yapıldığı görülmektedir.

1.5.1. Sessiz Kuşak: Gelenekseller (1925-1945)

Sessiz Kuşak 1925 ile 1945 yılları arsında dünyaya gelenleri kapsar. Literatürde savaş kuşağı olarak da geçmektedir. Bunun sebebi bu dönemin insanlarının tüm dünyayı etkileyen İkinci Dünya Savaşı'na tanıklık etmiş olmalarıdır. Bu dönem başta savaş sebebiyle milyonlarca insanın hayatını kaybettiği ya da yaşamak için başkasına muhtaç hale geldiği felaket yılları olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine 1929-1939 yılları arasında tüm dünyayı ekonomik olarak etkileyen büyük buhran hadisesi, insanların yoksullukla ve kıtlıkla mücadele ettiği bir diğer olaydır. Türkiye özelinde bakıldığında ise bu dönemde meydana gelen önemli olaylardan biri "Osmanlı İmparatorluğu" nun çöküşüdür. Sessiz Kuşağın bireyleri çöküşün yarattığı olumsuz bir sürece maruz kalmış ve hayatta kalmanın mücadelesiyle endişeli yıllar geçirmişlerdir. Ümitsizliğin hakim olduğu bu sürecin hemen peşinden gelen yeni bir devletin kurulmasına şahitlik etmişlerdir. Cumhuriyetin ilanıyla süreçte önemli sorumluluklar üstlenmişlerdir. Bu sebeple 1920 sonrasında doğanlara Türkiye'de Cumhuriyet Kuşağı da denmektedir. Cumhuriyet kuşağı için hayat hiç de kolay değildir. Savaşın maddi ve manevi yıkıcı etkilerinin yükü omuzlarındadır. Bir taraftan yeni bir düzen inşa edilmekte fakat bu düzen için yeterli insan kaynağı ve maddi kaynak bulunmamaktadır. Hayat standartları oldukça düşüktür. Var olmak için mevcudun korunması şeklinde ortak bir algı mevcuttur. Bu olumsuz şartlar içinde Cumhuriyet kuşağından beklenen üst düzey sorumluluk ve fedakarlıktır (Yalçın, Sökmen ve Kulak, 2013, s. 140).

Tüm dünyada sessiz neslin yaşadığı ekonomik sorunlar ve işsizlik onları tasarrufa yönlendirmiştir. Hayatın her safhasında geçerli olan bu tasarruf doğum oranlarına dahi yansımıştır. Bu yüzden literatürde, dünyaya gelen en küçük kuşak olarak da nitelendirilmektedir (http://www.capital.com.tr/).

1925-1945 dönemi tüm dünyada özgürlüklerin kısıtlandığı, otoriter rejimlerin hakim olduğu bir dönemdir. Bu nedenle sessiz kuşağa ebeveynleri tarafından toplumsal olaylara karşı tepki vermemeleri ve olaylar hakkında konuşmamaları tembihlenmiştir. Sessiz Kuşak şeklinde nitelendirilmeleri bu sebepledir.

ERC 2011 Raporu'na göre Sessiz kuşak inisiyatif alamayan genellikle bir otoriteden direktif bekleyen kişilik özelliklerine sahiptirler. Otoriteye sadık, düzene itaat eden, uyumlu yapıdadırlar. Değişikliğe karşıdırlar, hatta ömür boyu aynı işi yapabilirler. Başarı için çok çalışmak gerektiğine inanan disiplinli ve toplumsal faydayı önceleyen pragmatik bir yapıları vardır. En çok önemsedikleri değerlerin başında ise dayanışma gelmektedir.

1.5.2. Bebek Patlaması Kuşağı (1946-1964)

İkinci Dünya Savaşından sonra tüm dünyada nüfus artışının çok hızlı olduğu yıllarda doğan bu nesil, 'Bebek Patlaması Kuşağı' olarak isimlendirilmiştir. Literatürde Soğuk Savaş Kuşağı olarak da nitelendirilmektedir. Doğu -Batı kutuplaşmasının yarattığı ikili dünya içerisinde yaşanan olaylara tanıklık etmişlerdir. Bu dönem olumlu ekonomik gelişmelerle birlikte refahın yükseldiği bir dönemdir. Artan refah bu kuşağın düşünce yapısını ve yaşam şeklini de etkilediği için bebek patlaması kuşağı eğlenme ve harcama odaklı bir yaşam sürmüştür. Toplumsal alandaki mücadeleleri daha çok sosyal haklar konusunda olmuştur. Dönemin belirleyici olayları arasında insan hakları ve kadın hakları hareketleri, Vietnam Savaşı, Küba Devrimi, çevresel sorunlara duyarlılık ve televizyonun yaygınlaşması gösterilebilir (Senbir, 2004).

Türkiye özelinde bakıldığında ise bebek patlaması kuşağı çok partili hayata geçiş süreci ve 1960 darbesinin yaşandığı yıllara denk gelmektedir. Bu kuşak büyümeye, refaha, mal ve hizmetlere özlem duygusunun arttığı bir kuşaktır. Bu özlemin temelinde ikinci dünya savaşı ve sonraki dönemde yaşanan ekonomik krizlerden kurtularak nefes alma çabası bulunmaktadır (Yalçın vd., 2013: s. 143). Bu kuşağın en belirgin özelliklerinden birisi çalışmak için yaşamalarıdır. Bunun yanında, kuralcı, çalışkan, kariyer beklentisinin yüksek olduğu ve otoriteye saygı bu kuşağın olumlu karakteristik özelliklerindendir (Bourne, 2009). Bunların yanı sıra bencil, hatta narsist, kuralcı ve empati yoksunluğu gibi olumsuz kişilik özelliklerine de sahip oldukları bilinmektedir (Altuntuğ, 2012, s. 204).

1.5.3. X Kuşağı (1965-1979)

X Kuşağı terimi bugünkü anlamını 1991 yılında Kanadalı yazar Douglas Coupland 'ın "Generation X: T Tales for an Accelerated Culture" kitabının yayınlanmasından sonra almış ve popülerlik kazanmaya başlamıştır. X Kuşağı

Coupland'ın kitabında ebeveynlerinin aksine erken yaşta hayata atılmak zorunda kalan, eğitimi önemseyen, muhafazakar ve sosyal kişilikler olarak tanıtılmıştır (Tulgan, 1997).

1965-1979 yılları arasında dünyaya gelen ve çok hızlı değişen dünya dinamikleri arasında kalan X Kuşağı, Bebek Patlaması ve Y Kuşağı arasında bir geçiş kuşağı olarak nitelendirilmiştir. (Erden, 2013, s.100). Bu dönem Bebek Patlaması kuşağının aksine tüm dünyada nüfus artışının aşağı yönde seyrettiği yıllardır. Hatta bu sebeple X Kuşağı, "Kayıp Kuşak"," Görünmez Kuşak" gibi isimlerle de anılmıştır.1929 Büyük Buhran'dan sonra uygulanan Keynesyen Ekonomi özellikle Bebek Patlaması Kuşağının daha refah bir hayat sürmesini sağlamıştır. Toplumun tümünü kapsayan sosyal devlet uygulamalarının maliyeti bir noktadan sonra devletin ekonomik gücünü aşmıştır. Ayrıca "1973 Petrol Krizi" tüm dünyadaki olumlu ekonomik tabloyu tersine çevirmiş ve özel sektörün ağır bastığı liberal politikalara dönüşü başlatmıştır. İşte X kuşağı hem ekonomik hem de siyasi açıdan sancılı geçen bu dönemin toplumsal olaylarına tanıklık etmiştir. Bu yüzden hayatlarına bir belirsizlik ve gelecek kaygısı hakim olmuştur. Yaşadıkları bu belirsizlik onları daha çok çalışmaya ve daha çok para kazanmaya mecbur bırakmıştır (Altuntuğ, 2012, s.205-206). Bu yüzden bu kuşağın üyeleri işine sadık, kanaatkar ve iş değiştirmeden bulunduğu pozisyonu korumaya çalışmışlardır. Diğer yandan teknoloji devrimine ayak uydurmak zorunda kalarak kendilerini geliştirmeye ve kariyer yapmaya çalışmışlardır. Bu dönemde kadınların iş yaşamına katılımlarında önemli artışlar olmuştur. Bu yüzden bu kuşak tercihini az çocuk yapma yönünde kullanmıştır (Mengi, 2009). Kadınların kamusal alanda görünür olmaları geleneksel aile yapısını da değiştirmiştir. Aile içi ilişkilerde kadın söz sahibi olmuş ve bireysel istekler ön plana çıkmıştır. Bu sebeple boşanmalar bu dönemde artmaya başlamıştır.

Hem anne hem de babası çalışan x kuşağı bebekleri daha çok bakıcılarla büyümüşlerdir. Bu durum onların bağımsız kişilik kazanmalarında etkili olmuştur. Küçük yaşta sorumluluk üstlenerek birer yetişkin gibi davranmışlardır. Keza, aile içinde alınan kararlarda fikirleri sorulmuş ve kendi kararlarını almalarına izin verilmiştir. Dolayısıyla özgüvenleri yüksek bireyler olarak yetişmişlerdir. Bu nedenle özgürlüklerine düşkündürler ve emir almaktan çok fazla hoşlanmazlar (Bezirci, 2012).

Bu dönemde yaşanan toplumsal olayların televizyonun da yaygınlaşması ile X kuşağı üzerinde önemli etkileri olmuştur. Bu olaylardan bazıları olarak, 1970 Kadınların Özgürlük Protestosu ve Gösterisi, 1973 Petrol Krizi ve iş yerlerinde toplu işten çıkarmalar, "Sovyetler Birliği" nin Çöküşü, 1979 İran İslam Devrimi, Berlin Duvarı'nın Yıkılması, AIDS hastalığının ortaya çıkması gösterilebilir (Çağlayan, 2019, s. 19).

Türkiye özelinde bakıldığında X kuşağının siyasi olaylarla ortaya çıkan çalkantılı bir döneme denk geldikleri görülmektedir. 1971 Muhtırası ve 1980 Askeri Darbesi X kuşağının şahit olduğu olaylardan bazılarıdır. Darbenin getirdiği güvensizlik ve korku ortamı X kuşağının yaşam tarzını, duygu ve düşüncelerini önemli ölçüde etkilemiştir.

Bu dönem, uygulanan politikalarla nüfus artış hızının düştüğü bir dönem olmuştur. Türkiye'de televizyonun kullanılmaya başlanması X kuşağının önemli sosyal olaylarından biridir. Bu durum, X kuşağının sosyal ve siyasal olaylardan daha hızlı haberdar olmasını sağlamıştır. Ayrıca, bu olaylara karşı duyarlılık geliştirmelerinde etkili olmuştur. Bu duyarlılık onlarda mücadele ruhunu ortaya çıkararak yaşantılarının her safhasına yansımıştır (Çağlayan, 2019, s. 20).

1.5.4. Y Kuşağı (1980-2000)

Literatürde Y kuşağının hangi yılları kapsadığı konusunda araştırmacılar arasında farklı görüşler vardır. Bu görüşler incelendiğinde Y kuşağının sınırlarının 1977 ile 2001 yılları arasında değiştiği görülmektedir. Ancak genel olarak Y kuşağının birçok çalışmada 1980 ile 2000 yılları arasını kapsadığı belirtilmiştir. Uç sınırlar dikkate alındığında günümüzde en genci 21, en yaşlısı 45 yaşındadır.

Vikipedi'e göre Y Kuşağı, Dünya'nın ilk global nesli olarak tarif edilmiştir. Bunun sebebi Y kuşağının küreselleşmenin etkisiyle sınırların ortadan kalktığı bir döneme denk gelmiş olmalarıdır. Ayrıca bu kuşak için İnternet Kuşağı, Echo-Boomers (Eko Patlaması), Milenyum Kuşağı ve Bir Sonrakiler (Nexters) gibi değişik isimler kullanılmıştır. Y Kuşağı adlandırmasının ilk kez 1993'te o dönemin gençliğinin X kuşağından farklılıklarına dikkat çekmek için kullanılmıştır. Y Kuşağı dünya genelinde daha iyi yaşam şartlarının olduğu bir zamanda dünyaya gelmiştir (Baycan, 2017, s.10).

Dünyaya geldikleri dönemin olayları Y kuşağının diğer kuşaklardan bariz farklıklara sahip olmasına neden olmuştur. Y kuşağını analiz edebilmek için öncelikle 1980-2000 yılları arasında meydana gelen sosyal, siyasal ve ekonomik olayları incelemek gerekmektedir (Şalap, 2016, s.38).

Bu dönemde dünyada meydana gelen önemli olaylara baktığımızda; "11 Eylül Terör Saldırısı" nı, "Irak Savaşı" nı, "Afganistan Savaşı" nı, "Bosna-Hersek Savaşı" nı, "Doğu Bloğu" nun çökmesi ve Almanya'nın birleşmesini, "Birinci Körfez Savaşı" nı ve piyasaların çökmesini görürüz. Yaşanan bu gelişmeler Y kuşağı ebeveynlerini tedirgin etmiş ve onların çocuklarına karşı aşırı korumacı tavırlar sergilemelerine neden olmuştur. Ayrıca bu nesil global ölçekteki kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle, IPod, cep telefonu, Google, MSN gibi kavramlarla tanışmışladır. Kadınların iş yaşamına yoğun katılımının olduğu bu dönemde televizyon, Y kuşağı çocuklarına "Elektronik Bebek Bakıcılığı" görevi yapmıştır (Türk, 2013, s. 19; Omay, 2017, s. 118).

Y kuşağı dönemi Türkiye açısından ele alındığında siyasi, ekonomik ve kültürel açıdan önemli değişimlerin yaşandığı görülmektedir. Gelişen teknolojinin küreselleşmenin etkisiyle tüm dünyaya yayılması ve hızlı kentleşme Türkiye'de de bu kuşağın yaşam biçimlerini önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu değişiklik hayatın her alanına yansıyarak Y kuşağının önceki kuşaklardan farklılaşmasına yol açmıştır. Günümüzde Y Kuşağı tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de nüfusun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır (Türk, 2013, s. 19).

Y kuşağının en önemli özelliklerinden biri olayları sorgulayan bir yapılarının olmasıdır. Bu nedenledir ki, bu kuşak ismini İngilizcedeki "why" sözcüğünden almıştır. Neden? anlamına gelen "why" sözcüğü bu neslin sorgulayıcı bakış açısına vurgu yapmaktadır. Y kuşağının sahip olduğu teknolojik imkanlar onların araştırmacı kimliklerinin gelişmesine olanak sağlamıştır. Literatürde Y kuşağına atfedilen bir diğer özellik, aynı anda birden fazla iş yapabilmeleridir. Örneğin, bir konuşmacıyı dinlerken aynı zamanda cep telefonunda başka bir sohbete dahil olabilmektedir (Acılıoğlu, 2015, s. 34-46).

Bu kuşağın sadakat duygusu zayıftır ve saygı onlar için koşulsuz değil kazanılması gereken bir şeydir. Kurumsal yapı içerisindeki hiyerarşiye ve otoriteye uzak durarak kendi görev ve sorumluluklarını yerine getirmeye çalışırlar. Kısaca Y

kuşağı sorgulayan, araştıran, kısa sürede örgütlenen, iletişim yeteneği yüksek ve paylaşımcı bir kuşak olarak tanımlanmaktadır (Yelkikalan, Akatay ve Altın, 2010, s. 501).

1.5.5. Z Kuşağı (2000-2020)

Literatürde Z kuşağı zaman aralığıyla ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Latif ve Serbest'e (2014) göre, Z kuşağı 2000 yılı ve sonrasında doğanları kapsamaktadır. Benzer şekilde Altuntuğ da (2012) Z kuşağını 2000 yılı ve sonrasında doğanlar olarak tanımlamıştır. Feiertag ve Berge (2008) ise, Z kuşağını 1995 yılı ve sonrasında doğan bireyleri kapsadığını belirtmiş ve bu kuşağı dijital kuşak olarak tarif etmiştir. Literatürde Yeni Sessiz Kuşak, Kristal Kuşak, İnternet Kuşağı, Next Generation gibi tanımlamalarının da Z Nesli için kullanıldığı görülmektedir (Tandoğan, 2013, s. 26).

Tablo 3'teZ kuşağı için literatürde kullanılan isimlendirmeler bir arada gösterilmiştir.

Tablo 1. 1. Literatürde Z kuşağı için kullanılan adlandırmalar

Z Kuşağı İçin Kullanılan İsimler			
Net Yerlileri Giunta (2017: 90-91).	Dijital Yerliler Tonta (2009:745); Rothman (2014:2).	İnternet Kuşağı Adıgüzel vd. (2014:174); Rothman(2014:2)	Q Kuşağı Giunta (2017: 90-91).
Ağ Kuşağı Tonta (2009;745).	Bir Sonraki Kuşak Taş ve Kaçar (2019:653).	Kristal Kuşak Adıgüzel vd. (2014;174).	Şımartılmış Çocuklar Kuşağı (Ş) (Türkiye için) Taş, Demirdöğmez ve Küçükoğlu (2017:1043).
Ben Kuşağı Giunta (2017: 90-91); Taş ve Kaçar (2019:653).	Evci Kuşak Giunta (2017: 90-91).	M Kuşağı Giunta (2017: 90-91).	Yeni Sessiz Kuşak Mercan (2016: 65).
Bilgisayar Kuşağı Giunta (2017: 90-91).	Net Kuşağı Erten (2019:1).	Milenyum Kuşağı Oblinger ve Oblinger (2005: 15).	2020 Kuşağı Rothman (2014:1).
Çevrimiçi Kuşak Mercan (2016: 65).	Görüntü Kuşağı Giunta (2017: 90-91).	Siber Çocuklar Şahin (2009:156).	Derin Duygusal Adıgüzel vd. (2014:174); Mercan (2016: 65).

Kaynak: Sucu, 2021, s. 851)

Z kuşağını analiz edebilmek için ilk olarak bu kuşağı şekillendiren koşulları incelemek gerekmektedir. Kadının iş hayatına katılımının arttığı bir dönemde dünyaya gelen Z kuşağı yeni bir aile yapısı içinde büyümüştür. Önceki kuşakların aksine Z kuşağının yetiştirilmesinde baba da aktif rol almıştır (Koulopoulos ve diğerleri, 2016, s. 15-35).

1.6. Z Kuşağının Genel Özellikleri

Teknolojinin gelişmesi ve küreselleşmeyle birlikte tüm dünyada hızlı bir değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. Z kuşağı bu değişim ve dönüşümün yaşandığı bir zamana denk gelmiştir. Yaşanan toplumsal, ekonomik ve özellikle teknolojik gelişmeler Z kuşağının kişilik özelliklerini ve hayata bakış açısını önemli ölçüde etkileyerek diğer kuşaklardan bariz farklılıklar göstermesine sebep olmuştur.

Gelişen teknoloji Z kuşağı bireylerinin bilgiye erişimini kolaylaştırarak çok küçük yaşlarda eğitime başlamalarını sağlamıştır. Bu sebeple Z kuşağının zihinsel gelişimi daha hızlı olmuştur. Diğer taraftan erken yaşlarda teknolojiyle iç içe olmak bu kuşağın üyelerinde bireyciliğin daha güçlü olmasına sebep olmuştur. Bundan hareketle Igel ve Urquat (2015, s.16), bu neslin önceki nesillere göre özgüveni yüksek, daha akıllı, daha hızlı öğrenen, kendi kendini yönlendirebilen, özgür düşünüp bağımsız hareket edebilen bireyler olmalarına karşın, aşırı bireysel davranışlarının onları bir takım oyuncusu olmaktan alıkoyacağını ifade etmektedir.

Z kuşağı bireyleri her ne kadar kendilerini empati yapabilen, sorumluluk sahibi kişiler olarak tanımlasalar da ikili ilişkilerde ortaya koydukları bireycilik onların bencil olarak algılanmalarına neden olmaktadır. Hatta Stillman ve Stillman (2019, s.18) da Z kuşağının bir isimle etiketlenmeye karşı olduğunu, zaman geçtikçe bu kuşak için bireyselliğin daha da önem kazanarak vazgeçilmez olduğunu, Z'lerin her birinin öne çıkarak isim yapmak istediğini ve tarihteki en çeşitli kuşak olduklarını; din, dil, ırk, cinsiyet gibi ayrımlara karşı çıktıklarını belirtmektedir.

Z kuşağı 11 Eylül terör saldırısı sonrasında dünyanın farklı bölgelerinde meydana gelen şiddet olaylarına tanıklık ederek büyümüşlerdir. Yaşanan bu tür olumsuz olaylar sosyal medya vasıtasıyla geniş kitlelere ulaştırılmıştır. Dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen olumsuz tüm olaylardan kolayca haberdar olabilen Z kuşağı yine de hayata pozitif bakabilmektedir. Eşitlik ve adalet kavramları

çerçevesinde dünyadaki bu kötü gidişi değiştirebileceklerine inanmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında Z kuşağı sadece kendi sorunlarını değil, toplumsal sorunların çözümünde de rol alabileceklerini göstermektedirler (Seemiller ve Grace, 2017, s.22). Teknoloji sayesinde bilgiye hızlı ve kolayca ulaşan Z Nesli istediği her şeyin hemen gerçekleşmesini talep eden aceleci bir nesil olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun ana sebeplerinden birisi Z kuşağının başta bilgi olmak üzere birçok şeye zahmetsizce ulaşıp tüketmesi ve her şeyden çok çabuk sıkılan bir yapıya sahip olmasıdır (Yalçın Kayıkçı ve Kutluk Bozkurt, 2018).

1.7. Z Kuşağının Aile Yapısı

Z kuşağının ebeveynleri incelendiğinde, çoğunluğu X kuşağından olmak üzere bebek patlaması ve Y kuşağından da oldukları görülmektedir. Kendisinden önceki kuşaklara göre yaşça daha büyük ebeveynlere sahiptirler. Çoğunluğu çalışan annelere sahip ve geleneksel değerlere bağlı çekirdek ailelerin çocuklarıdır (Rothman, 2016). Z kuşağının X kuşağından olan ebeveynleri çocuklarını yetiştirirken iyi olduğuna inandıkları şeyin peşinden gitmeleri gerektiğini öğretme çabası içerisindedirler. Bu da Z kuşağının rekabet odaklı davranış göstermelerini tetiklemiştir. Önceki kuşaklara göre Z kuşağı ailesinde daha az çocuk vardır. Ailelerin küçülmesi ile ebeveynlerin çocuklarına olan ilgi ve sevgisi artmıştır. Aşırı ilgi Z kuşağını şımartarak onları anne babalarının "Küçük Prensi/Prensesi" haline getirmiştir (Stein, 2007).

Bu dönemde kadınların iş yaşamına daha fazla katılımlarıyla birlikte iş yükleri artmıştır. Bu da kadının ev içi sorumluluklarıyla iş sorumlulukları arasında bölünmesine neden olmuştur. Ev ve iş sorumluklarını hakkıyla yerine getiremediğini düşünen kadınlar, suçluluk duygusu yaşamaktadırlar. Bu sebeple anneler çocuklarına karşı tahammülsüz olmaktadırlar. Bu süreçte annenin çocuğa göstermesi gereken sevgi ve ilgi baba tarafından verilmeye çalışılmıştır. Bu da ataerkil ailenin babalarını günümüzde daha ılımlı ve çocuklarının isteklerini karşılama konusunda hassas bir konuma getirmiştir. Hatta ev içi ilişkilerde çocuğa kural koyma ve disiplin, geleneksel ailenin aksine anne tarafından uygulanır hale gelmiştir (Duygulu, 2018, s. 647).

1.8. Z Kuşağının Kişilik Özellikleri

Kişilik oluşumu, biyolojik ve çevresel faktörler sonucunda oluşan ve doğumdan ölüme kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreçte kişiliğin oluşumuna kalıtsal, yapısal ve kültürel birçok faktörün etki ettiği bilinmektedir. Bu etkinin yarattığı değişim çocuklarda ve gençlerde daha hızlı olmaktadır. Z kuşağı döneminde teknolojik ve bilimsel alanda yaşanan hızlı değişimler toplumsal yapıyı önemli ölçüde etkilemiştir. Yaşanan bu gelişmeler Z kuşağının kişilik oluşumunda büyük rol oynamıştır (Beyaz, 2020, s. 55).

Teknolojinin içine doğan Z kuşağı, teknolojik aletleri oldukça iyi kullanabilmektedir. Bu durum onlarda duyu organları, beyin ve kasların uyumlu çalışması sonucu ortaya çıkan psiko-motor becerilerin gelişmesini sağlamıştır. Böylece Z kuşağının çoklu dikkat becerileri gelişmiş ve aynı anda birçok konu üzerinde düşünüp karar verebilen bir duruma gelmişlerdir. Bu da Z kuşağının diğer kuşaklardan daha zeki ve hızlı kavrama yeteneğine sahip oldukları fikrinin gelişmesinde etkili olmuştur (Ünlü ve Çiçek, 2019, s. 449).

İletişim, okuma, sosyalleşme de dahil olmak üzere birçok işini çevrimiçi olarak yürüten Z kuşağı bireyleri fiziksel aktivitelerden uzak yaşamaktadırlar. Bu da onlarda üşengeç davranışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. (İnce, 2018, s. 107).

Z kuşağının teknolojik araçları yoğun kullanmaları sonucunda dikkat sürelerinin sekiz saniyeye kadar düştüğü bilinmektedir. Bu durum ilk aşamada olumsuz gibi algılansa da onların karşılaştıkları bilgileri hızlı bir şekilde filtreleyerek anlamlı bilgilere dönüştürme becerilerini geliştirdiği için pozitif olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde Z kuşağının hızlı düşünüp, alternatifler içinden seçim yapması hayatlarında kararsızlık nedeni ile yaşayabilecekleri olumsuz durumları ortadan kaldıracaktır (Cameron ve Pagnattaro, 2017, s. 318). Özetle Z kuşağı bireylerini; teknolojik araçları çok iyi kullanan, psiko-motor becerileri gelişmiş, çok çabuk sıkılan, üşengeç, dikkat süreleri kısa fakat hızlı analiz yapabilen, eşitlikçi bireyler olarak tanımlamak mümkündür (Sucu, 2021, s. 853).

1.9. Z Kuşağının Eğitim ve Öğrenme Şekilleri

Z kuşağı, bir dokunuşla çok sayıda bilgi kaynağına ulaşıp bu bilgilerden hızlı bir şekilde analiz yapabilen teknoloji meraklısı bir nesildir. Ayrıca, çevrimiçi ortamlarda iletişim becerileri yüksek olup iş birliğine yatkındırlar. Bu kuşak yaratıcılık yeteneğinden dolayı sanatçı kuşak olarak da adlandırılmaktadır. Tüm bu özelliklerin Z kuşağının eğitimine olumlu katkı sunduğu görülmektedir (Jaleniauskienė ve Jucevičienė, 2015, s. 49).

Z kuşağı ile ilgili yapılan araştırmalar, bu kuşağın her şeyin kendilerine özel olarak yapılması beklentisi içerisinde olduklarını ortaya koymaktadır. Bu da onların bireyselleştiklerinin bir göstergesidir. Kendi istekleri doğrultusunda hareket eden bu nesle bir işi yaptırabilmek için onları ikna etmek gerekmektedir. İlgilerini çeken konular hakkında ince ayrıntılara kadar araştırma yapan bu nesil, sevmedikleri ve gereksiz gördükleri şeylerden çok çabuk sıkılabilmektedirler. Bu durum onların sabırsız kuşak olarak da nitelendirilmelerine neden olmaktadır (Karahasan, 2018, s. 32).

Z kuşağı kendinden önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında daha zeki, özgüveni daha yüksek ve aynı anda birden fazla işi yürütebilme becerisine sahiptir. Çok fazla ön hazırlığa gerek duymadan hızlı ve anında öğrenebilmektedirler. Bu özellikler onları diğer kuşaklardan ayrı kılmaktadır. Bu nedenle önceki kuşakların eğitim yöntemleri bu kuşağın üyelerine yetersiz gelmektedir (Ardıç ve Altun, 2017 s. 18). Z nesli bilginin öğrenciye yüklendiği geleneksel eğitim yöntemiyle değil görselliğin ve etkileşimin ön planda olduğu, öğrenci merkezli bir eğitim yöntemiyle öğrenebilmektedir. Öğrendiklerini ilk fırsatta gerçek hayatta uygulamak ya da uygulanmış bir görseli veya videoyu izleyerek öğrenmek isterler. Bu anlamda iyi birer gözlemcidirler (Seemiller ve Grace, 2017, s. 23). Bu kuşak için öğrenme materyalleri olarak kağıt ve kalemden ziyade Ipad ve tabletler kullanmaktadırlar. Bu teknolojik aletlerin sunduğu görsellikten maksimum düzeyde istifade eden Z kuşağı işitsel değil görsel öğrenme yöntemleriyle daha kolay öğrenebilmektedir.

1.10. Z Nesli ve Kuşak Çatışması

Günümüzde aile kurumunun dinamiklerinde meydana gelen değişim ve dönüşüm aile bireyleri arasındaki ilişkileri önemli ölçüde etkilemiştir. Aile üyeleri

arasında görülen kuşak farklılıkları aile içi iletişimde sorunlara neden olmaktadır. Son yıllarda bu konuyla ilgili yapılan araştırmalarda ebeveynlerle çocuklar arasında kırılgan bir ilişkinin olduğu, ev içindeki birlikteliğin fiziki olmaktan öteye gitmediği görülmektedir. Duygusal anlamda ortak bir paydada buluşamayan ve çeşitli iletişim sorunlarının yaşandığı aile ortamları oldukça fazladır. Kuşak çatışması olarak nitelendirilen bu durumun ilerde aile içi ilişkilerde çok ciddi sorunlara yol açacağı yine aynı çalışmalarda dile getirilmektedir. Eski kuşakla yeni kuşak arasındaki uyuşmazlık insanlık tarihi boyunca süregelen bir olgudur. Ancak günümüzde yaşanan kuşak çatışması tarihin hiçbir döneminde bu kadar önemli olmamış ve aile içi ilişkileri bu denli etkilememiştir. Bunun sebebi dünyamızın son yüz elli yılda yaşadığı hızlı değişimdir. Öyle ki bu süre zarfında yaşanan değişimler yüz elli yıl öncesine kadar yaşanan gelişmelerin toplamından daha fazladır. Yaşanan bilimsel ve teknolojik devrimler aile üyeleri arasında duygu ve düşünce farklılıklarına, bu farklılıklar da aile içinde çatışmalara neden olmuştur (Duman, 2021, s. 25).

Çatışma, en genel anlamda uyum sağlayamama, uzlaşmazlık ve karşıtlık olarak tanımlanmaktadır. Çatışma; duygu, düşünce, çıkar, beklenti ve fikir ayrılıklarından ortaya çıkar. İnsanlar arasındaki ilişkilerde denge ve uyum oldukça zordur. Bu nedenle insanın olduğu her yerde çatışma vardır. Çatışma genellikle değişime açık bireyler ile geleneksellikten vazgeçmeyen muhafazakar bireyler arasında yaşanmaktadır (Yörükoğlu, 1985, s.193; Özodaşık, 2019, s.125). Kuşaklar arası çatışma; konuşma tarzı, içeriği, moda, giyim-kuşam gibi davranışlarla ilgili durumlarla olabildiği gibi, dünya görüşü, siyasi görüş, yaşam felsefesi ve dini inançlar gibi konularla da ortaya çıkabilmektedir (Tezcan, 1981, s.119).

Teknolojik ilerlemelerin yaşam tarzlarında meydana getirdiği değişmeler, hızlı kentleşme, toplumsal hareketlilikteki artış, bilgi çağıyla birlikte gelişen teknolojik aletlerin yaygın kullanılması, internetle birlikte kültürlerarası benzeşmenin artmasına bağlı olarak kuşaklararası anlayış ve algı farklılığı görünür biçimde artmıştır. Yaşanan bu algı farklılığıyla birlikte inançlarda, değerlerde, düşünce tarzında kısaca yaşam biçiminde ayrışmalar meydana gelmiştir. Bu süreçte eski kuşak alışageldiği ve benimsediği değerlere sahip çıkarken, yeni kuşak popüler kültürün peşinden gitmektedir. Bu ortamda taraflar kendi duygu ve düşüncelerinin mutlak doğru olduğuna inanmaktadırlar. Bu da kuşak çatışmalarının temelini oluşturmaktadır. Hızla değişen dünyamızda ailenin yapısı, toplumsal değerler, inançlar, yaşam tarzları da aynı

hızla değişmektedir. Fıtratı gereği insanın çıkarları, hedefleri, ihtiyaçları, duygu ve düşünceleri zamana ve şartlara göre değişmektedir. Bu değişime paralel olarak kuşaklararası farklılıklar da artmaktadır. Özellikle teknoloji dünyasının aktörleri olan Z kuşağı ile diğer kuşaklar arasında birçok alanda yaşanan çatışma olağan görülmektedir (Özodaşık, 2019, s.126).

Her kuşak içinde doğup büyüdüğü koşulların ürünüdür.2000 yılından sonra doğan Z kuşağı da internetin, sosyal ağların ve bilişim teknolojilerinin hayatın her anına sirayet ettiği bir dünyayı yaşamaktadırlar. İnternetle birlikte küresel iletişimin sınırlarının ortadan kalkması Z Kuşağının değişik dinsel ve kültürel farklılıkları tanıyıp bu farklılıklara hoşgörüyle yaklaşmasını sağlamıştır. Bu durum aile içindeki gelenekselliğin ve dinselliğin savunuculuğunu yapan eski kuşakları rahatsız etmiş ve ebeveynlerle çocuklar arasında ayrışmaya neden olmuştur (Sarıoğlu-Özgen, 2018, s. 1068)

Hızla gelişen teknolojik gelişmelere ayak uyduran Z kuşağı yaşadığı zamanın ruhuna uygun kişilik geliştirmiştir. Vaktinin çoğunu internette geçiren bu kuşağın referans kaynağı gelenek, din ya da akrabalık ilişkileri değil; popüler kültürü üreten ve yayan teknolojik aletler özellikle de adeta kutsal bir nesneye dönüşen akıllı telefonlar olmuştur. Bu araçlar Z kuşağının duygu ve düşüncelerini maksimum düzeyde etkileyerek onların davranışlarında belirleyici güç olmuştur. Akıllı telefonlar üzerinden gelen popüler kültürün etkisinde kalan Z kuşağı ebeveynlerinin sımsıkı sarıldığı geleneksel değerlere ve muhafazakar dünya görüşlerine karşı çıkmışlardır. Gerek duygusal gerekse düşünsel anlamda ebeveynlerinden farklılaşmalarına neden olan bu durum aile içi ilişkilerde "çatışma" olarak karşımıza çıkmıştır (Duman, 2021, s. 26).

Bilgi teknolojileri ile bütünleşik bir hayat yaşayan Z kuşağı kolektif bütünlerden kopuk bir bireysel yaşamı tercih etmektedirler. İnternet bağımlısı olan Z kuşağı özellikle aile içindeki ilişkilerde asosyal kişilik özellikleri göstererek kendilerini izole etmektedirler. Eleştirilmekten hoşlanmayan, kırılgan ve alıngan bir yapıya sahip olan Z kuşağı kendini aile içinde yalnız hissetmektedir. Ebeveynlerinin duygu, düşünce ve davranışlarını tutucu hatta gerici olarak nitelendirdikleri için onlarla yakın ilişkiler kuramamaktadırlar. Kısaca, teknolojiyle evrim geçiren yeni dünyanın yerlileri olan Z kuşağı hem toplumsal hayatta hem de aile içinde

anlaşmazlıklar ve iletişimsizlik başta olmak üzere birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar.

1.11. Z Kuşağına İlişkin Başlıca Araştırmalar

Bu bölümde, literatürde Z kuşağı ile ilgili yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

Karahisar, (2013) literatürden yararlanarak yaptığı çalışmada Z neslinin dijitalleşen iletişim şeklini ve Türkçe dil kullanımındaki dijitalleşmeyi belirlemek amacıyla sosyal paylaşım sitelerindeki yazışmaları incelemiştir. Çalışma sonucunda, kitle iletişim araçlarındaki hızlı gelişmenin internet platformlarındaki dil kullanımını arttırmakta olduğu ve bu dilin erozyona uğramasıyla dildeki bozulmayı hızlandırdığı belirtilmiştir. Türkçe'nin doğru kullanımında eğitim kurumlarının sorumluluğunun büyük olduğu vurgulanmıştır.

Tuncer, (2016) çalışmasında, kişiler arası iletişimin internet kullanımı üzerindeki etkisini belirlemek ve Z kuşağının internette geçirdiği zaman ile kişilerarası iletişim becerileri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla bir analiz yapmıştır. Çalışmada, internette yedi saatten çok ve yedi saatten az zaman geçiren Z kuşağı bireylerinin kişiler arası iletişim becerileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda, internette geçirilen sürenin kişilerarası iletişim becerilerini her yönüyle etkilediği belirtilmiştir.

Halisdemir, (2016) okul yöneticilerinin Z kuşağına yönelik tutumlarını ve Z kuşağının okul yöneticisi algısını ortaya koymak amacıyla bir tez çalışması yapmıştır. Bu amaçla, ortaokul ve lise düzeyinde 15 okul yöneticisinden ve 20 öğrenciden görüş alınmış ve analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, eğitim-öğretim sürecindeki Z kuşağı bireylerinin değişiminin eğitim sisteminin değişiminden daha hızlı olduğu, dolayısıyla okul yöneticilerinin Z kuşağını anlamakta yetersiz kaldıkları belirtilmiştir.

Taş, Demirdöğmez ve Küçükoğlu, (2017) Z kuşağı bireylerinin özelliklerini belirlemek ve istihdamları konusunda ilgili kurum ve kuruluşların Z kuşağına karşı takındıkları tavırları ortaya koymak amacıyla çalışma yapmışlardır. Çalışma sonucunda Z kuşağı bireylerine karşı hoşgörüyle yaklaşıldığında, bulundukları ortamlara değer katabildikleri, iş hayatının ve toplumun değişimini pozitif yönde değiştirme özelliklerine sahip oldukları belirtilmiştir.

Doğan ve Erkan, (2019) Z kuşağının sosyal medya kavramına karşı algılarını belirlemek amacıyla metafor analizini kullanarak bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda, 19'u olumlu, 34'ü olumsuz olmak üzere 53 geçerli metafor ortaya çıkarılmıştır. Olumlu metaforlar arasında en fazla kullanılan ifadelerin "dünya", "hayat", "bağ" gibi kelimeler olduğu, buna karşın olumsuz metaforların ise, "kuyu", "bulaşıcı hastalık", "girdap" gibi kelimeler olduğu belirlenmiştir.

Erten, (2019) Z kuşağının teknolojiye karşı tutumlarının değişimini tespit etmek amacıyla farklı ortaöğretim okullarındaki öğrenciler üzerinde bir araştırma yapmıştır. Katılımcıların demografik değişkenleri aracılığıyla dijital teknolojiye olan tutumlarını etkileyen faktörler belirlenmiş ve öğrencilerin hangi dijital araçları hangi amaçlar için kullandıkları tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda, katılımcıların dijital teknolojiye karşı olumlu tutum gösterdikleri, ebeveynlerinin gelir ve eğitim düzeylerine bağlı olarak tutumlarının değiştiği ifade edilmiştir.

Karadoğan, (2019) Z kuşağının genel özelliklerini ve öğrenme durumlarını belirlemek ve öğretmenlere bu konuda yol göstermek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışmada Z kuşağının belirlenen özellikleri dikkate alınarak hangi durumlarda daha iyi öğrenme çıktılarının elde edilebileceği konusunda görüşler ortaya konulmuştur.

Çelebi, ve Bayrakdaroğlu, (2020) Z kuşağının tüketim değerlerini belirlemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Mülakat yönteminin kullanıldığı çalışmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme metodu ile elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, Z kuşağı bireylerinin cep telefonu satın alma davranışında öncelikle fonksiyonel değer, yenilik değeri ve durumsallık değerini ön planda tuttukları belirtilmiştir.

Kavak, (2020) Z kuşağı çalışanlarının çalışma değerlerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada Ankara'da 274 Z kuşağı çalışanına anket uygulamış ve 14 yetkili ile Z kuşağının çalışma değerleri konusunda görüşme yapmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, Z kuşağı çalışan kadınların, Z kuşağı çalışan erkeklere oranla çalışma değerlerine daha fazla önem verdikleri belirlenmiştir. Ayrıca, görüşme tekniğiyle elde edilen verilerin analizi neticesinde, Z kuşağı çalışanlarının gelişime açık, motivasyona önem veren ve yüksek kariyer hedefleri olan kişiler olduğu ifade edilmiştir.

Akran, (2020) Jean Jacques Rousseau'nun Emile ya da Eğitim Üzerine eserinden hareketle, Z kuşağının eğitiminde ailenin rolünü belirlemeye çalışmıştır.

Araştırma sonucunda, Rousseau'nun Emile ya da Eğitim Üzerine eseriyle Z kuşağının ailelerinin eğitimlerine destek olan ve onlara rehber olabilecek düşüncelerinin bulunduğu ifade edilmiştir.

Yardımcı, (2021) araştırmasında Z kuşağının sosyal medya kullanımlarında insani, ahlaki, kültürel ve etik değerleri koruyup korumadığı durumunu belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla araştırmada odak grup görüşmesi ve nicel analiz yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların sosyal medya kullanım alışkanlıklarının sahip olunan değerleri olumsuz etkilediği ve medya okuryazarlığı eğitiminin öğrencilerin saygı değerlerini arttırdığı ifade edilmiştir.

Duman, (2021) ailedeki değişimi ve Z kuşağı özelinde aile üyeleri arasındaki sorunları belirlemeye yönelik bir çalışma yapmıştır. Bu amaçla Van Yüzüncü Yıl Üniversitesine bağlı 16 Fakülteden 16 öğrenciyle görüşülmüştür. Araştırma sonucunda, farklı koşullarda büyümüş kuşakların algı, tutum ve davranışlarının özellikle de aile değerlerine olan yaklaşımlarının değiştiği ve bu değişmeden kaynaklı aile içi problemlerin yaşandığı belirtilmiştir.

Alp, (2021) yaptığı çalışmada, üniversite öğrencileri arasında Z kuşağı olan bireylerin sosyal medya kullanım alışkanlıklarının ailedeki iletişim düzeyine etkilerini araştırmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden anket yönteminin kullanıldığı araştırma, Sakarya Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler üzerinde uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin sosyal medya alışkanlıklarının aile içi iletişimi olumsuz etkilemediği belirtilmiştir.

Bekar ve Sağlam, (2022) Z kuşağının tüketim alışkanlıklarını ve çevrimiçi alışveriş davranışlarını ortaya çıkarmayan yönelik bir çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda, Z kuşağı bireylerinin çevrimiçi alışveriş konusunda ebeveynlerinin düşüncelerini etkileyebildikleri ifade edilmiştir.

Paker, (2022) çalışmasında, sosyal medyayı en yoğun kullanan grup olan Z kuşağının tüketim tercihlerinde, sosyal medya fenomenlerinin etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaçla, Z kuşağı temsilcilerinin rol model alma davranışlarıyla satın alama davranışı arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda, sosyal medya fenomenlerinin Z kuşağı için rol model alma, marka duyarlılığı ve satın alma davranışı arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Z kuşağını konu alan literatür taraması genel olarak değerlendirildiğinde, yapılan çalışmalarda; genel iletişim, aile içi iletişim, sosyal medya, tüketim alışkanlıkları, öğrenme şekilleri ile çeşitli konulara karşı algı ve tutumlarının konu edildiği görülmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, araştırmanın konusu olan "Z Kuşağı ile Ebeveynleri Arasındaki İletişim Sorunları" başlığı altındaki çalışmanın literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

II. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada kullanılan yöntem "Araştırmanın Yöntemi" ve "Verilerin Analizi" başlıkları altında ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Z kuşağının ebeveynleriyle olan iletişim düzeyini ve iletişim sorunlarını belirlemek amacıyla nitel ve nicel veri toplama araçlarından faydalanılmıştır. Dolayısıyla araştırma verileri karma yöntem kullanılarak elde edilmiştir. Son yıllarda "Karma Yöntem" (mixed/multi method) kullanımı, özellikle sosyal bilimler alanında artmıştır. Bu nedenle yöntem, sosyal bilim araştırmalarında önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir. Karma yöntem, "araştırmacının tek bir çalışma ya da araştırma programında hem nitel hem de nicel yaklaşımlar kullanarak verileri topladığı, analiz ettiği, bulguları bütünleştirdiği ve çıkarımda bulunduğu araştırma" şeklinde tanımlanmaktadır (Tashakkori ve Creswell, 2007, s. 4). Çoklu çalışma olarak da adlandırılan bu tür araştırmaların her aşaması birbirinden bağımsız olarak rapor edilmektedir (Baki ve Gökçek, 2012, s.2). Bu çalışmada, karma yöntem çalışmalarında yaygın olarak kullanılan "Sıralı Nicel-Nitel Teknik" kullanılmıştır. Sıralı karma yöntem, belirli bir zaman sıralamasında (Nicel-Nitel) ya da (Nitel-Nicel) şeklinde sıralı olarak örneklem seçilmesini kapsar (Baki ve Gökçek, 2012, s.7; Kemper, Stringfield, ve Teddlie, 2003).

Bu çalışmada öncelikle nicel veriler elde edilip analiz edildikten sonra nitel verilerden faydalanılmıştır. Çalışmada ilk olarak nicel veri toplama araçlarından olan anket kullanılarak veriler toplanmıştır. Bunun için, Hoffman ve diğerleri (2006) ve Karaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü (2017) tarafından uygulanan anketlerden ve

Duman (2021) tarafından yapılan nitel araştırmadan faydalanılarak bir anket (Ek-1) geliştirilmiştir (Hoffman ve diğerleri, 2006; Karaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2017; Duman, 2021). 5'li Likert Ölçeği 'ne göre hazırlanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tanımlayıcı istatistiklere ilişkin 9 genel ifade, ikinci bölümde ise "Aile İçi İletişim Ölçeğini" oluşturan 24 yargı ifadesi kullanılmıştır. 5'li Likert Ölçeğinin kullanıldığı anket ifadeleri "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum" ve "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde ve sırasıyla 1,2,3,4,5 olarak derecelendirilmiştir.

Örneklem seçiminde kolayda örneklem yöntemine başvurulmuştur. Kolayda örnekleme, oldukça yaygın kullanılan bir tekniktir. Bu tekniğin en belirgin özelliği ankete cevap veren herkesin örneğe dahil edilmesidir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2007, s. 132). Araştırmanın ana kütlesi 450 öğrenci olarak belirlenmiştir. Araştırmanın ana kütlesinden hareketle örneklem sayısının en az 201 olması gerektiği hesaplanmıştır. Çalışmada, anket uygulanacak örneklem sayısının belirlenmesinde aşağıdaki formülden yararlanılmıştır (Salant ve Dillman, 1994).

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1) + t^2pq}$$

Bu formülde;

N: ana kütle büyüklüğünü,

p: olayın gerçekleşme olasılığını (p= 0,5),

q: olayın gerçekleşmeme olasılığını (q= 0,5),

t: güven aralığını (% 95),

d: hata payını (0,05) göstermektedir.

Çalışmada uygulanan 267 anket ile en az 201 olarak belirlenen örneklem sayısının oldukça üzerinde bir sayıya ulaşılmıştır. Bu durum çalışmada kullanılan nicel verilerin uygun örneklem sayısıyla yapıldığının göstergesidir.

Daha sonra araştırma sorularının açıklanması amacıyla ankette yer alan "Ailevi İlişkiler", "Okul ve Arkadaş Çevresi" ve "Bireysel Özgürlükler" faktörlerini ölçen yargı ifadelerinden hareketle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak

veriler elde edilmiştir. Yedisi kadın yedisi erkek olmak üzere toplam 14 kişiyle görüşme yapılmış ve elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

2.2. Nicel Verilerin Analizi

Nicel verilerin analizinde genel olarak kullanılan istatistiki hipotez testleri parametrik testler ve parametrik olmayan testler olmak üzere iki şekilde sınıflandırılır. Bu sınıflandırmada verinin yapısı, ölçek türü, dağılım biçimi ve test edilecek hipotez etkili olmaktadır. Parametrik testler; belirli bir hipotetik evren dağılımına ve bu dağılımı belirleyen ortalama, standart sapma gibi parametrelere dayalı algoritmalar içeren esnek olmayan yöntem ve tekniklerin ortak adıdır. Parametrik testler arasında t-testi, F-testi, ANOVA, one-way ANOVA, korelasyon analizi, regresyon analizi ve diğer ileri seviyedeki analiz tekniklerinin birçoğu sayılabilir. Parametrik olmayan testler ise genellikle bir evren dağılımından bağımsız olarak, beklenen-gözlenen değer farkları, sıra ve sıra farkları gibi daha temel ve betimsel kestirimlere dayalı algoritmalar içeren esnek yöntem ve tekniklerdir. En fazla kullanılan parametrik olmayan testlere; Mann Whitney U testi, K-S (Kolmogorov-Smirnov) testi, Kruskal-Wallis testi, İşaret testi, Wilcoxon işaretli sıralamalar testi, Run testi ve Wald-Wolfowitz testi örnek gösterilebilir. Parametrik testler veride bulunan daha fazla bilgiden yararlandığı için parametrik testlerin istatistiksel gücü ve etki büyüklüğü, parametrik olmayan testlere göre daha yüksektir (Buskirk, Willoughby ve Tomazic, 2013, s. 106-142; Altunışık ve diğerleri, 2007, s. 158-159).

Çalışmada anket yöntemi kullanılarak elde edilen veriler öncelikle normallik analizine, sonrasında faktör analizi ve güvenirlik analizine tabi tutulmuştur. Bu işlemler sonrasında verilerin analizinde hangi tekniklerin kullanılacağına karar verilmiştir.

2.2.1. Normallik Analizi

Betimsel istatistiki yöntemler verilerin dağılımlarının, çarpıklık katsayıları, basıklık katsayıları, mod, aritmetik ortalama ve medyan gibi istatistikler üzerinden incelenmesi şeklinde açıklanabilir (Abbott, 2011). Verileri normal dağılım olarak değerlendirebilmek için normallik analizi sonucunda; aritmetik ortalama, mod ve medyanın eşit ya da yakın olması, çarpıklık ve basıklık katsayılarının ±1 sınırları

içinde ve 0'a yakın olması gerekmektedir. Ayrıca, çarpıklık ve basıklık katsayılarının kendi standart hatalarına bölünmesi ile hesaplanan çarpıklık ve basıklık indekslerinin ±2 sınırları içinde 0'a yakın olması normal dağılım şeklinde ifade edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi sonucunda ankette yer alan bir yargı ifadesi dışında tüm yargı ifadelerinin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Normallik sınırları dışındaki değerlerin bertaraf edilmesinde farklı yöntemler bulunmakla beraber (Tabachnick ve Fidell, 2015) bu araştırmada normal dağılım göstermeyen yargı ifadesi veri setinden çıkarılmıştır. Bu kapsamda "Aile İçi İletişim Ölçeği"'nde bulunan sekizinci yargı ifadesi analizlere dahil edilmemiştir.

Parametrik analiz tekniklerinin uygulanabilmesi için elde edilen verilerin belli özelliklere sahip olmaları veya belirli şartları sağlamaları gerekmektedir. Bu şartlar arasında en önemlilerinden birisi verinin normal dağılım göstermesidir. Parametrik analizlerde verilerin normal dağılıma uygun olması korelasyon, ANOVA, t-testi ve diğer birçok parametrik test için ön koşuldur (Akalın, 2015, s. 115-116; Altunışık ve diğerleri, 2007, s. 154). Verilerin normal dağılım için gerekli şartları sağlamadığı durumlarda parametrik olmayan (non-parametrik) analiz testleri kullanılır. Bu testler arasında Mann Whitney U testi, Kolmogorov-Smirnov testi, Kruskal-Wallis testi, İşaret testi gibi testler gösterilebilir (Altunışık ve diğerleri, 2007, s. 159). Likert ölçekleri kullanılarak elde edilen veri setlerinin normallik analizleri, verilerin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin incelenmesi yöntemiyle belirlenir(Akalın, 2015, s. 129). Bu doğrultuda çalışmada yapılan normallik analizi ile verinin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) istatistikleri belirlenmiştir. Likert ölçeğine göre hazırlanan "Aile İçi İletişim Ölçeği" ile elde edilen verilerin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) istatistikleri Tablo 2.1'de gösterilmiş ve bu değerlerin ±2,0 aralığı içinde olduğu görülmüştür. Araştırmadan elde edilen verilerin normal dağılım göstermesi; verilerin, parametrik analizlere tabi tutulması için gerekli ön şartı sağladığını göstermektedir (George ve Mallery, 2016; Akalın 2015, s. 130).

Tablo 2. 1. Aile içi iletişim ölçeği 'ne ait normallik analizi sonuçları

S.N.	Yargı İfadesi	Ortalama	Çarpıklık (skewness)	Basıklık (kurtosis)
1	Ailem eğitim hayatımı yakından takip eder.	4,041	-0,999	0,075
2	Ailem meslek seçiminde bana yardımcı olur.	3,989	-1,133	0,479
3	Ailem eğitim hayatımda tercihlerime saygı duyar.	4,150	-1,336	0,849
4	Ailem daha fazla ders çalışmam konusunda baskı uygular.	2,831	0,234	-1,053
5	Ailem okulu ve derslerimi önemsemediğimi düşünür.	3,337	-0,304	-1,350
6	Ailem okul başarımı başkalarıyla kıyaslar.	3,262	-0,197	-1,342
7	Ailem arkadaş seçiminde bana karışır.	3,431	-0,350	-1,276
8	Sorunlarımın çözümünde ilk olarak yakın arkadaşlarıma başvururum.	3,404	1,322	10,485
9	Ailem kıyafet tercihlerime karışmaz.	3,742	-0,743	-0,752
10	Ailem tüketim harcamalarıma saygı duyar ve beni destekler.	3,603	-0,593	-0,605
11	Ailem okul dışında geçirdiğim zamanı kısıtlar.	3,551	-0,506	-1,001
12	Ailemle zaman geçirmekten hoşlanırım.	4,266	-1,603	1,657
13	Ailem düşüncelerimi önemser.	4,232	-1,397	1,238
14	Ailem duygularımı özgürce ifade etmem konusunda beni teşvik eder.	4,109	-1,245	0,674
15	Ailem içi sorunların çözümünde annem babamla birlikte hareket eder.	3,974	-1,155	0,311
16	Ailem ben ve kardeşlerim arasında ayırım yapmaz.	4,165	-1,448	0,768
17	Sorunlarımın çözümünde ilk olarak ailemden yardım isterim.	3,858	-0,794	-0,373
18	Ailem bana duygularını açık bir şekilde ifade eder.	3,944	-0,923	-0,030
19	Ailem aile içi kurallara uymamı önemser.	1,805	1,332	1,480
20	Akraba ziyaretleri konusunda ailemle sorun yaşarım.	3,558	-0,514	-1,066
21	Komşuluk ilişkilerine ailemin isteği doğrultusunda önem veririm.	3,187	-0,198	-1,294
22	Ailem dini konularda bana karışmaz.	3,307	-0,322	-1,468
23	Siyasi tercihlerim konusunda ailemle sorun yaşarım.	3,744	-0,940	-0,492
24	Geleneklere bağlılıkta ailemle aynı düşüncedeyim.	3,899	-0,913	-0,307

Aile İçi İletişim Ölçeği'ndeki sekizinci yargı ifadesinin normal dağılım göstermediği görülmüş ve bu yargı ifadesi analizden çıkarılmıştır.

2.2.2. Faktör Analizi

Son yıllarda çok değişkenli analizlerde kullanılan değişken sayısının artması ve bu değişkenlerin yorumlanmasında ortaya çıkan sorunların çözümü için faktör analizi sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Faktör analizi birbiriyle ilişkili çok sayıdaki değişkenler arasındaki ilişkinin yapısına dair ipuçlarını ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır. Faktör analizi, çok sayıdaki değişken arasındaki ilişkinin anlaşılıp yorumlanmasını kolaylaştırmak için faktörleri daha az sayıdaki temel boyutlara indirgeyerek daha anlaşılabilir hale getirmek olarak açıklanabilir. (Altunışık ve diğerleri, 2007, s. 221).

Literatürden faydalanılarak oluşturulan anket formu ile elde edilen veriler faktör analizine tabi tutulmuştur. SPSS 22 yazılım programının kullanıldığı faktör analizinde anketteki yargı ifadelerinin üç faktörde toplandığı görülmüştür. Verilerle ilgili sağlıklı yorum yapabilmek için yargı ifadelerinin tek tek uygunluklarına bakmak gerekmektedir. Faktör yük değeri 0,50'nin altında kalan ifadelerin araştırmadan çıkarılması gerekmektedir (Hair ve diğerleri, 2010, s. 95-104). Buna göre anketteki yargı ifadelerinden dört tanesinin (11, 20, 21 ve 23) faktör yükleri 0,50'den küçük olduğundan çalışmadan çıkarılmıştır.

Tablo 2.2'de gösterilen faktör analizi sonuçları, faktör yükleri 0,50'den küçük olan yargı ifadelerinin analizden çıkarıldıktan sonra kalan 19 yargı ifadesinin üç faktör altında toplandığı görülmüştür. Yapılan faktör analizinin KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) örneklem yeterliliği testinin 0,6'nın üzerinde olması (0,872) ile yeterli olarak nitelendirildiği görülmektedir (Hair ve diğerleri, 2010, s. 95-104). Bartlett testinin anlamlı olduğu ($p<0,05$) ve Faktör Analizi ile açıklanan varyansın % 50,24 olarak gerçekleştiği görülmüştür.

Tablo 2. 2. Aile içi iletişim ölçeğindeki yargı ifadelerinin faktör yükleri

Faktör 1 (Ailevi İlişkiler)		**Faktör 2 (Okul ve Arkadaş Çevresi)**		**Faktör 3 (Bireysel Özgürlükler)**	
Yargı İfadesi No	Faktör Yük Değeri	Yargı İfadesi No	Faktör Yük Değeri	Yargı İfadesi No	Faktör Yük Değeri
1	0,675	4	0,672	9	0,764
2	0,677	5	0,614	10	0,611
3	0,583	6	0,794	22	0,626
12	0,771	7	0,613		
13	0,809				
14	0,702				
15	0,689				
16	0,641				
17	0,733				
18	0,739				
19	0,678				
24	0,527				
Açıklanan Varyans (%)	33,078		10,084		7,075
Toplam Açıklanan Varyans (%)					50,237
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)					0,872
Bartlett's Test of Sphericity (Sig.)					0,000

2.2.3. Güvenirlilik Analizi

Bir ölçeğin güvenirliliği Cronbach Alpha katsayısıyla tespit edilmektedir. Cronbach Alpha katsayısı, ölçekte yer alan maddelerin varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır. Hesaplanan bu katsayı için genel kabul en az 0,70 olmasıdır (Ercan ve Kan, 2004, s. 213).

Tablo 2.3’te gösterildiği gibi SPSS paket programı aracılığıyla yapılan güvenirlilik analizleri sonucunda, ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,805 olarak tespit edilmiştir. Ulaşılan bu sonuç 0,70’ten büyük olduğu için ölçeğin güvenilirliği sağlanmıştır.

Tablo 2. 3. Aile içi iletişim ölçeği güvenirlilik katsayısı

Güvenirlilik	
Cronbach's Alpha	Yargı İfadesi Sayısı
0,805	19

Yukarıdaki analizlerden sonra araştırma verileri, araştırmanın soruları göz önünde bulundurularak betimsel istatistik, bağımsız gruplar arası t testi ve ANOVA, One-Way ANOVA testi ve korelasyon analizine tabi tutulmuştur. Araştırmada kullanılan istatistik teknikleri şu şekilde açıklanabilir (Altunışık ve diğerleri, 2007, s. 170:203)

Betimsel istatistik, toplanan verilerin aritmetik ortalaması, standart sapması ve yüzdelik dilimlerini tespit etmek için kullanılmaktadır.

Bağımsız iki grup arası t-testi, birbiri üzerinde etkisi olmayan iki grup arasında karşılaştırmaya imkân tanımaktadır.

ANOVA testi karşılaştırma yapılan gruplar arasında (3 veya daha fazla grup olabilir) herhangi bir farkın olup olmadığını ortaya koymaya olanak vermektedir. One-Way ANOVA, ANOVA testinin farklılığa sebep olan grubun hangi grup veya gruplardan kaynaklandığı konusunda bilgi yetersizliğini gidermek amacıyla kullanılmaktadır. Başka bir ifadeyle One-Way ANOVA, farklılığa sebep olan grup veya gruplar hakkında bilgi verme özelliğine sahiptir.

Korelasyon analizi iki değişken arasındaki ilişkinin veya bağımlılığın kuvvetini tespit etmeye yönelik bir analiz tekniğidir.

2.3. Nitel Verilerin Elde Edilmesi ve Analizi

Nitel verilerin elde edilmesinde katılımcılara kartopu örneklem yöntemi ile ulaşılmıştır. Ulaşılan 14 katılımcıya yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanarak veriler elde edilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

Kartopu örneklemesi, olasılık hesaplarına dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden biridir. Bu yöntemde iki aşamalı bir teknik kullanılmaktadır. Birinci aşamada araştırılacak konunun amacına ve içeriğine göre I. örneklem belirlenmeye

çalışılır. İkinci aşamada ise birinci aşamada ulaşılan örneklem elemanlarından faydalanılarak araştırma konusu ve içeriğine uygun yeni katılımcılar belirlenir. Bu süreç amaçlanan örneklem sayısına ulaşılıncaya kadar devam eder (Zülfikar, 1997, s. 92).

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde, araştırmacı önceden sormayı planladığı yargı ifadelerini hazırlar. Bununla birlikte araştırmacı, görüşmenin akışına bağlı olarak yan veya alt sorularla görüşmenin akışını yönlendirebilmektedir. Bu teknikte katılımcı soruları yanıtlarken başka soruların cevabını vermiş olabilir, bu durumda araştırmacı yanıtını aldığı soruları tekrardan sormayabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği araştırmacıya sunduğu esneklik nedeniyle sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılmaktadır (Türnüklü, 2000, s. 547).

Elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte amaç, görüşme veya gözlem sonucunda elde edilen verilerin düzenlenip yorumlanarak okuyucuya iletilmesidir. Betimsel analiz tekniğinde genellikle veriler önceden belirlenmiş konulara göre ayrıştırılır, sonrasında bu veriler özetlenir ve araştırmacının birikimi ile yorumlanır. Betimsel analiz tekniği; analiz için bir çerçeve oluşturulması, çerçeveye ilişkin verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması şeklinde dört aşamadan oluşmaktadır (Baltacı, 2019, s. 379).

III. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde "Betimsel İstatistiki Bulgular" ve "Araştırma Sorularına İlişkin Bulgular" başlıkları altında araştırmaya ilişkin bulgular yer almaktadır.

3.1. Betimsel İstatistiki Bulgular

Betimsel istatistiki bulgular kısmında ölçeğin ilk bölümünde yer alan bilgilere ilişkin analizlere yer verilmiştir.

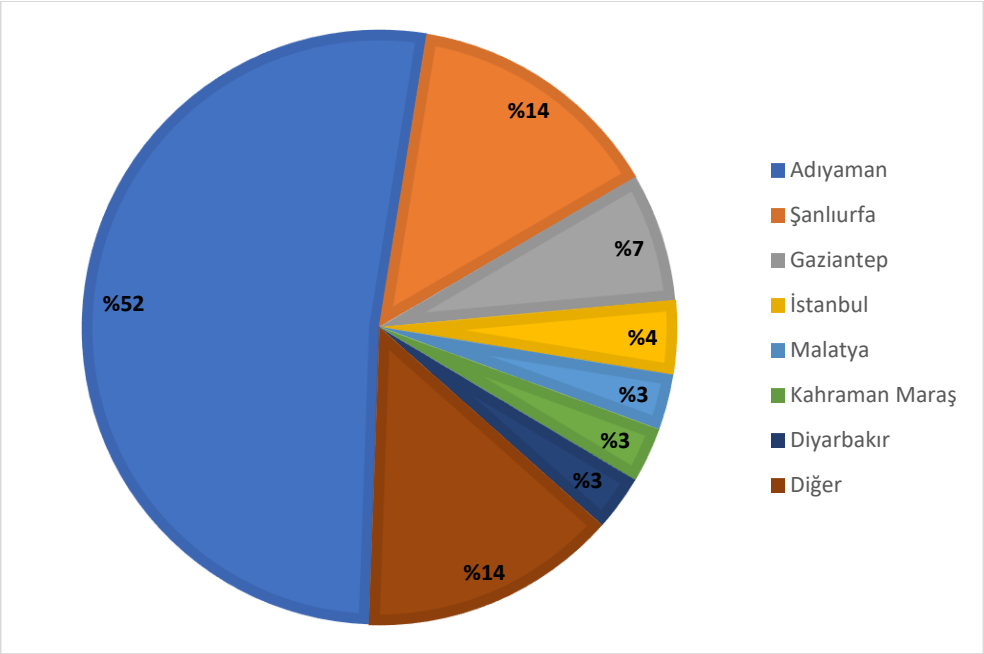

Şekil 3. 1.Katılımcıların memleketi

Araştırmadan elde edilen verilere göre katılımcıların memleketleri incelendiğinde (Şekil 3.1) çoğunluğunun Adıyaman ilinden olduğu görülmektedir. Sonrasında sırasıyla Şanlıurfa ve Gaziantep gelmektedir. Katılımcıların %52'sinin anketin uygulandığı ilden olduğu ve kalanların büyük çoğunluğunun da komşu illerden olduğu görülmektedir. Bu durum araştırma evreninin benzer kültüre sahip bireylerden oluştuğunu göstermektedir.

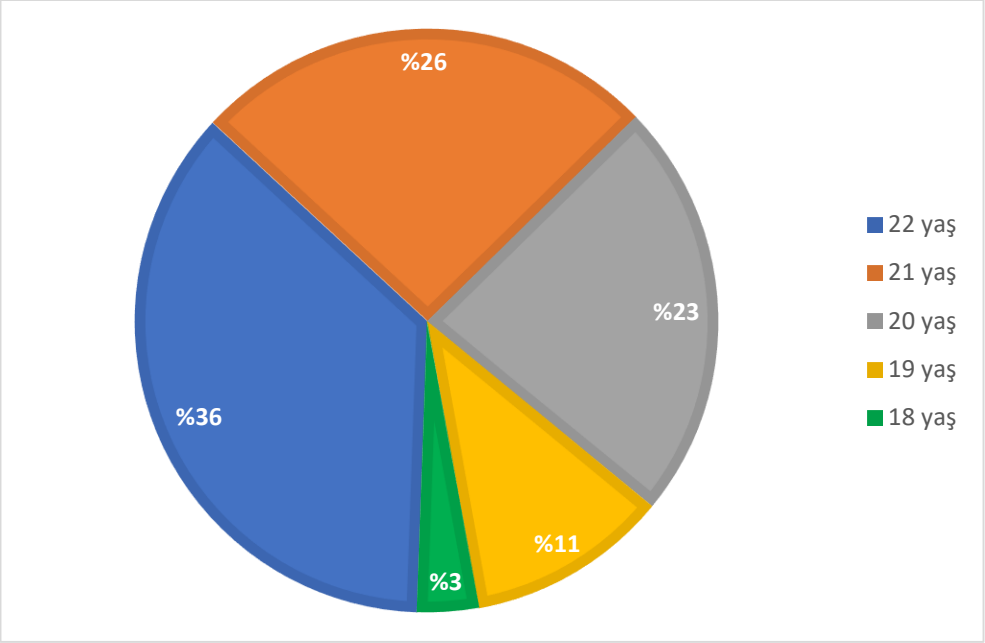

Şekil 3. 2. Katılımcıların yaşlarına ilişkin bulgular

Araştırmadan elde edilen verilere göre (Şekil 3.2) katılımcıların yaşları incelendiğinde %36 (n:92) ile 22 yaşın çoğunlukta olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş ortalamasının 20,8 olduğu belirlenmiştir. Bu durum katılımcıların büyük kısmının Z kuşağının ilk temsilcileri olduğunun göstergesidir.

Tablo 3. 1. Katılımcıların cinsiyeti

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Oran (%)
Kadın	129	48,3
Erkek	138	51,7
Toplam	267	100

Katılımcıların cinsiyetleri incelendiğinde (Tablo 3.1) Erkeklerin %51,7 (n:138), Kadınların %48,3 (n:129) ile oransal olarak birbirine yakın olduğu görülmektedir.

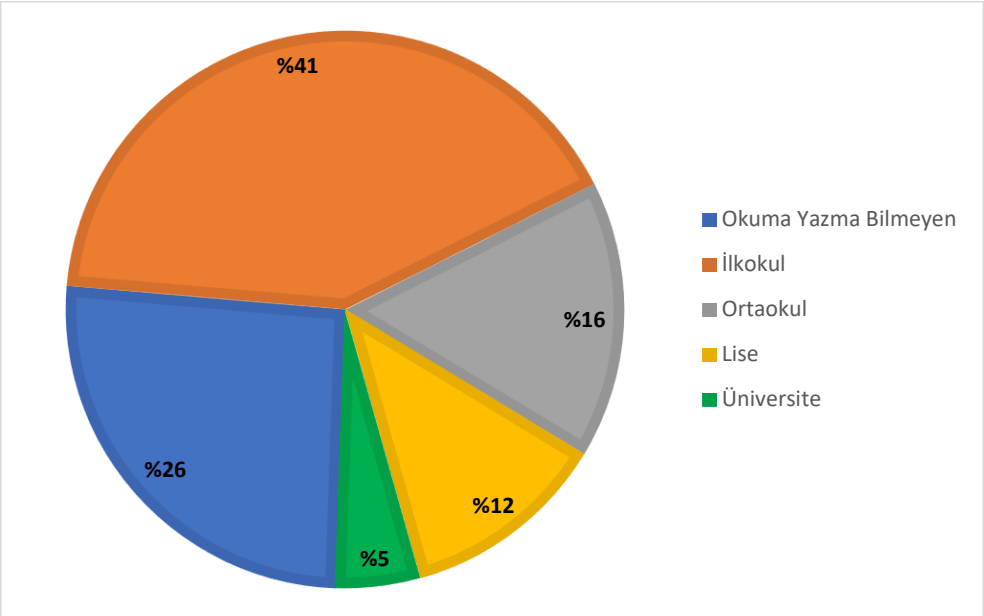

Şekil 3. 3. Anne eğitim durumuna ilişkin bulgular

Anne eğitim durumu incelendiğinde (Şekil 3.3) büyük çoğunluğunun okuma yazma bilmeyen ve ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Üniversite mezunlarının çok düşük bir oranda kaldığı görülmektedir. Genel anlamda incelendiğinde annelerin eğitim düzeyinin düşük olduğu söylenebilir.

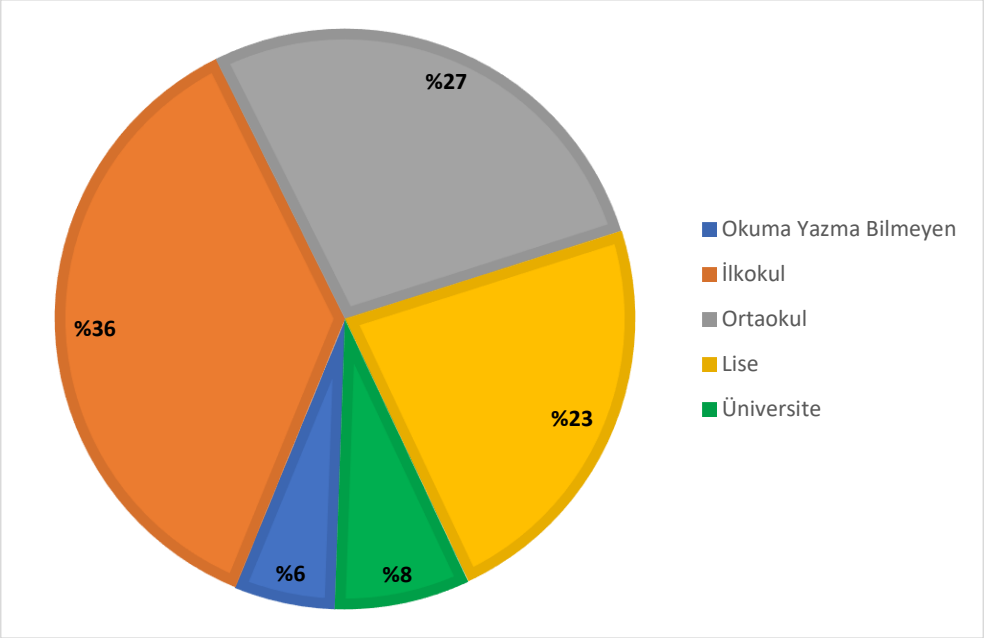

Şekil 3. 4. Baba eğitim durumuna ilişkin bulgular

Baba eğitim durumu (Şekil 3.4) incelendiğinde %36'sının (n:97) ilkokul, %27'sinin (n:73) ortaokul ve %23'ünün (n:61) lise mezunu olduğu görülmektedir. Okuma yazma bilmeyen babaların oranının okuma yazma bilmeyen annelerin oranına göre daha düşük olduğu görülmektedir.

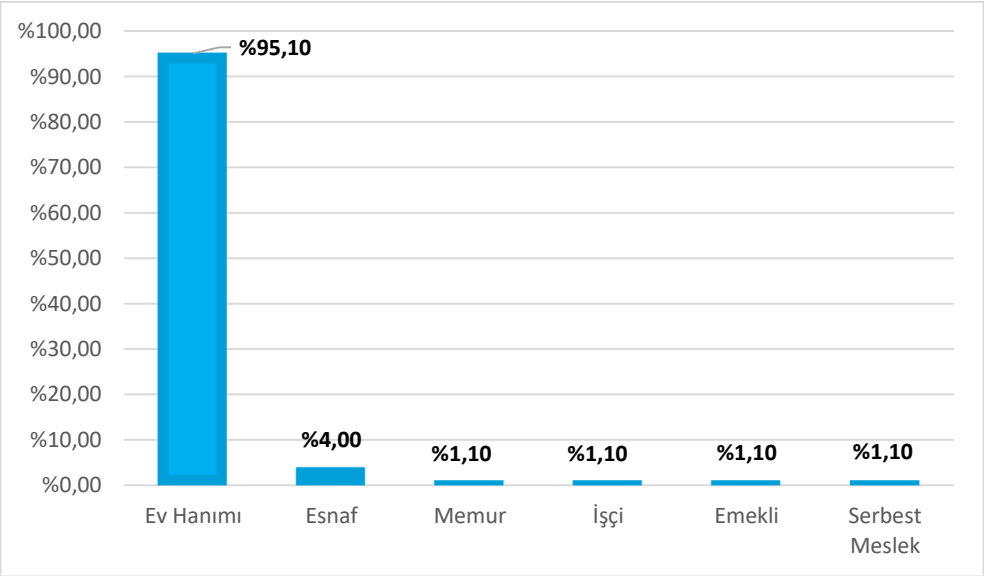

Şekil 3. 5. Anne mesleğine ilişkin bulgular

Anne mesleğine ilişkin bulgular incelendiğinde (Şekil 3.5) annelerin %95,1 (n:254) gibi yüksek bir oranda ev hanımı olduğu belirlenmiştir. Bu durum annelerin çoğunun iş hayatında olmadığını göstermektedir.

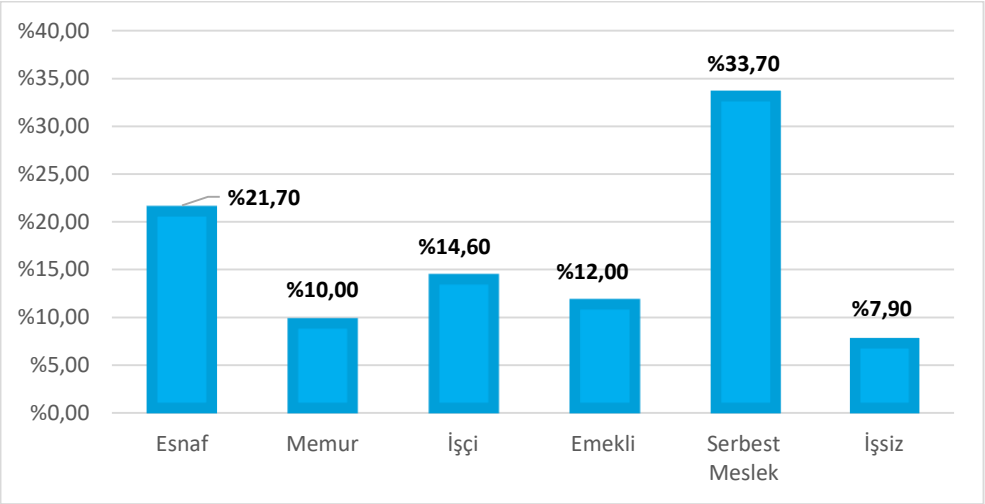

Şekil 3. 6. Baba mesleğine ilişkin bulgular

Baba mesleğine ilişkin veriler incelendiğinde (Şekil 3.6) en fazla serbest meslek (%33,7) sonrasında ise esnaf (%21,7) gelmektedir. Bulgulara göre memur oranının (%10,0) oldukça düşük seviyede olduğu göze çarpmaktadır.

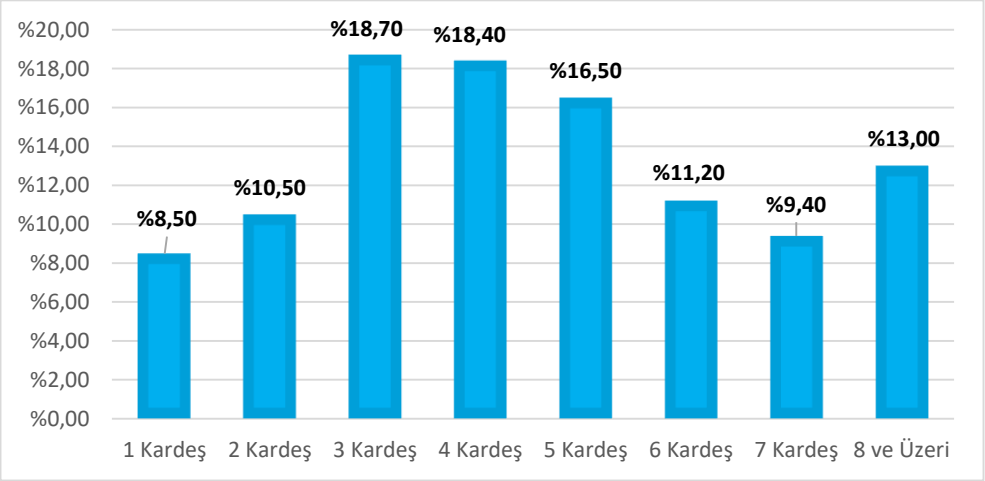

Şekil 3. 7. Katılımcıların kardeş sayısı

Katılımcıların kardeş sayısına ilişkin veriler incelendiğinde (Şekil 3.7) az çocuklu ailelerin oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Buna karşın

katılımcıların büyük bir kısmının üç ve üzeri kardeş sayısına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma bulgularına göre katılımcıların kardeş sayısının ortalaması 4,9 olarak belirlenmiştir. Bu durum katılımcıların aile içi sosyal iletişim ortamlarının varlığını göstermektedir.

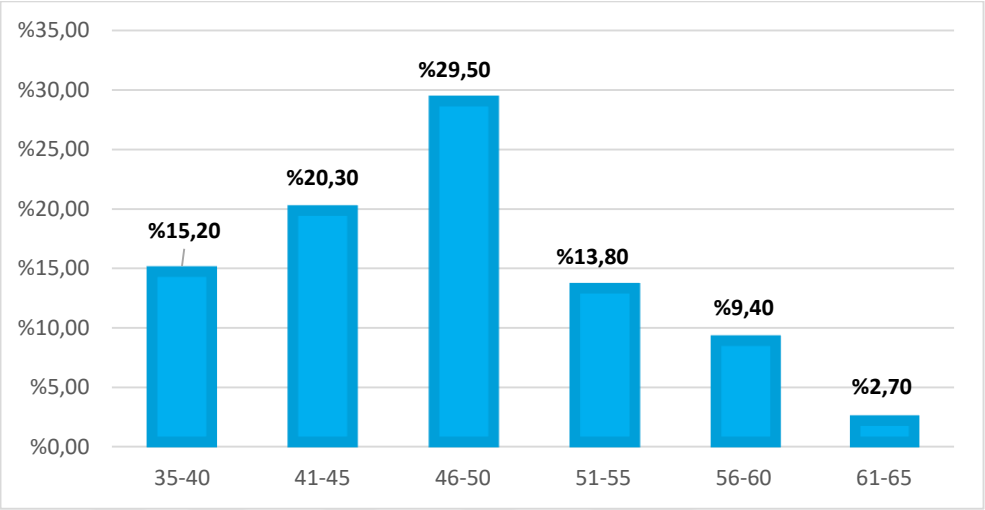

Şekil 3. 8. Katılımcıların anne yaşı

Katılımcıların anne yaşı incelendiğinde (Şekil 3.8) yarısının yaşının 40-50 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Anne yaşının ortalamasının 47,5 olduğu belirlenmiştir.

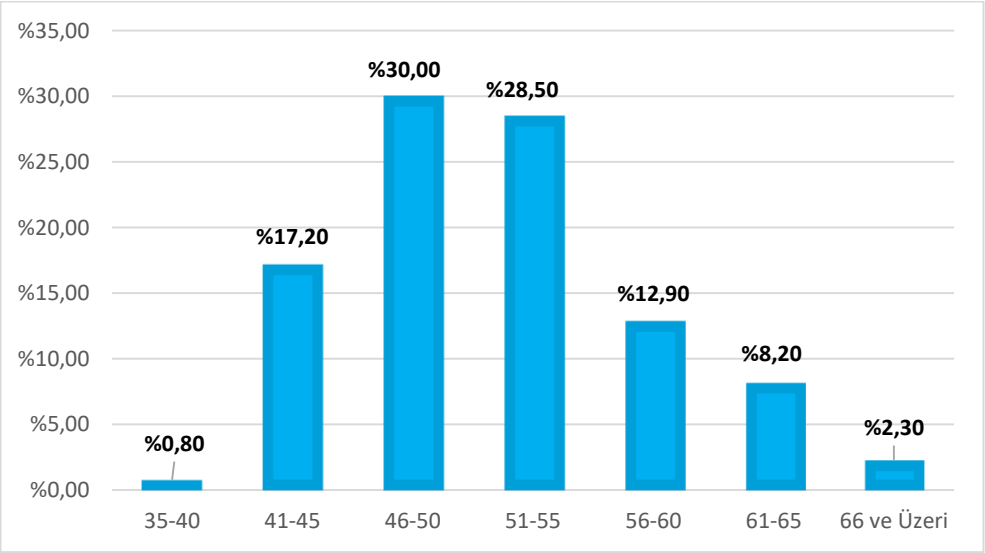

Şekil 3. 9. Katılımcıların baba yaşı

Katılımcıların baba yaşına ilişkin grafik (Şekil 3.9) incelendiğinde yarısından fazlasının 45-55 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Baba yaşının ortalaması 51,7 olduğu tespit edilmiştir.

3.2. Araştırma Sorularına İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde "Aile İçi İletişim Anketi" ile elde edilen verilerin araştırma soruları kapsamında SPSS 22 analiz programı vasıtasıyla analiz edilerek yorumlanmasına yer verilmiştir.

3.2.1. İletişim düzeyi faktörlerine ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci sorusu; "İletişim düzeyi faktörlerinden (ailevi ilişkiler, okul ve arkadaş çevresi ve bireysel özgürlükler) hangileri daha yüksek seviyededir? Bu faktörlerden hangileri demografik özelliklere göre farklılık göstermektedir?" şeklinde belirlenmiştir. Bu kapsamda yapılan istatistiki analizler ve bulgular aşağıda açıklanmıştır.

Tablo 3. 2. Cinsiyete göre iletişim faktörlerinin bağımsız t testi sonuçları

İletişim Faktörleri	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	t	df	p
Ailevi İlişkiler	Kadın	129	3,9593	0,60175	2,028	254,230	**0,044**
	Erkek	138	3,7850	0,79471			
Okul ve Arkadaş Çevresi	Kadın	129	3,3295	0,93749	1,834	265,000	0,068
	Erkek	138	3,1087	1,02387			
Bireysel Özgürlükler	Kadın	129	3,7416	0,89679	3,044	265	**0,003**
	Erkek	138	3,3720	1,07245			
Genel İletişim Düzeyi	Kadın	129	3,6768	0,57013	3,374	265	**0,001**
	Erkek	138	3,4219	0,65736			

"Aile İçi İletişim Ölçeği" ile toplanan verilerin analizi neticesinde ortaya çıkan genel iletişim düzeyi ve oluşturulan alt iletişim faktörlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla "Genel İletişim Düzeyi" ve alt faktörleri olan "Ailevi İlişkiler", "Okul ve Arkadaş Çevresi" ve "Bireysel Özgürlükler" faktörlerine ilişkin bağımsız gruplar arası t Testi analizleri yapılmıştır.

Bağımsız gruplar arası t Testi sonuçlarının yer aldığı Tablo 3.2 incelendiğinde "Ailevi İlişkiler" alt faktörü, cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir (t=2,028; p<0,05). Bu durum, kadınların "Ailevi İlişkiler" faktöründe erkeklere göre ebeveynleriyle daha yüksek bir iletişim düzeyine sahip olduklarını göstermektedir. Nitekim, kadınların ebeveynleriyle olan iletişim düzeylerinin ortalaması 3,96 iken, erkeklerin ortalaması 3,79'dur.

Tablo 3.2'ye göre "Okul ve Arkadaş Çevresi" alt faktörünün cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (t=1,834; p>0,05). Dolayısıyla "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktöründe kadınlar ile erkeklerin ebeveynleriyle olan iletişim düzeyleri arasında bir fark yoktur.

Tablo 3.2'den anlaşılabileceği gibi "Bireysel Özgürlükler" alt faktörü cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir (t=3,044; p<0.05). Bu faktörde kadınların ebeveynleriyle olan iletişim düzeylerinin ortalaması 3,74 iken erkeklerin ortalaması 3,37'dir. "Bireysel Özgürlükler" faktöründe kadınların ebeveynleriyle olan iletişim düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

"Genel İletişim Düzeyi" ana faktörü cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (t=3,374; p<0.05). Kadınların ebeveynleriyle olan genel iletişim düzeyi ortalama 3,68 iken, erkeklerin ortalaması 3,42'dir. Genel olarak değerlendirildiğinde araştırmaya katılan kadınların ebeveynleriyle olan iletişim düzeyleri erkeklere göre daha güçlüdür.

Tablo 3. 3. Yaşa göre ailevi ilişkiler faktörünün ANOVA testi sonuçları

Faktör	Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Ailevi İlişkiler	18	9	4,1111	0,22695	0,844	0,498
	19	30	3,7361	0,14384		
	20	62	3,7903	0,09475		
	21	69	3,9130	0,08275		
	22	97	3,9072	0,06981		

"Aile İçi İletişim Ölçeği" ile elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan genel iletişim düzeyi ve oluşturulan alt iletişim faktörlerinin katılımcıların

yaşına göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla "Genel İletişim Düzeyi" ve alt faktörleri olan "Ailevi İlişkiler", "Okul ve Arkadaş Çevresi" ve "Bireysel Özgürlükler" faktörlerinin analizleri ANOVA testi ile yapılmıştır.

Tablo 3.3'te "Ailevi İlişkiler" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi gösterilmektedir. Buna göre "Ailevi İlişkiler" faktörü katılımcıların yaşına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 3. 4. Yaşa göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Okul ve Arkadaş Çevresi	18	9	3,1389	0,87599	0,953	0,434
	19	30	2,9167	1,21473		
	20	62	3,2621	0,95216		
	21	69	3,3261	0,90068		
	22	97	3,2062	1,00131		

Tablo 3.4'te "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi gösterilmektedir. Buna göre "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörü katılımcıların yaşına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 3. 5. Yaşa göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Bireysel Özgürlükler	18	9	3,5556	1,05409	1,346	0,253
	19	30	3,2889	1,09940		
	20	62	3,7742	0,91292		
	21	69	3,4928	1,02359		
	22	97	3,5292	1,01122		

Tablo 3.5'te "Bireysel Özgürlükler" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Bireysel Özgürlükler" faktörünün katılımcıların yaşına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermediği belirlenmiştir (p>0,05).

Tablo 3. 6. Yaşa göre gelen iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Genel İletişim Düzeyi	18	9	3,6019	0,52429	1,242	0,293
	19	30	3,3139	0,76419		
	20	62	3,6089	0,58170		
	21	69	3,5773	0,64828		
	22	97	3,5475	0,60231		

Tablo 3.6'da "Genel İletişim Düzeyi" ana faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Genel İletişim Düzeyi" ana faktörü katılımcıların yaşına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Katılımcıların yaşına göre ebeveynleriyle olan iletişim düzeylerinde herhangi bir fark bulunmamıştır. Bu durum 18-22 yaş aralığındaki Z kuşağı bireylerinin yaşlarının iletişim düzeyine etki etmediğini göstermektedir. Bu durumun katılımcıların yaşlarının birbirine yakın olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 3. 7. Anne eğitim durumuna göre ailevi ilişkiler faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Ailevi İlişkiler	Okuma Yazma Bilmiyor	69	3,8490	0,61092	0,865	0,485
	İlkokul	110	3,8250	0,75672		
	Ortaokul	43	4,0349	0,65924		
	Lise	32	3,9036	0,64796		
	Üniversite	13	3,7179	1,08309		

"Aile İçi İletişim Ölçeği" ile elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan genel iletişim düzeyi ve oluşturulan alt iletişim faktörlerinin katılımcıların anne eğitim durumuna göre herhangi bir farklılık gösterip göstermediği ölçülmeye çalışılmıştır. Bu amaçla "Genel İletişim Düzeyi" ve alt faktörleri olan "Ailevi İlişkiler", "Okul ve Arkadaş Çevresi" ve "Bireysel Özgürlükler" faktörlerinin analizleri ANOVA testi ile yapılmıştır.

Tablo 3.7'de "Ailevi İlişkiler" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Ailevi İlişkiler" faktörü katılımcıların anne eğitim durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 3. 8. Anne eğitim durumuna göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Okul ve Arkadaş Çevresi	Okuma Yazma Bilmiyor	69	3,0036	0,97533	1,162	0,328
	İlkokul	110	3,2795	1,02812		
	Ortaokul	43	3,2616	1,02347		
	Lise	32	3,2969	0,81675		
	Üniversite	13	3,4423	0,92508		

Tablo 3.8'de "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörü katılımcıların anne eğitim durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 3. 9. Anne eğitim durumuna göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Bireysel Özgürlükler	Okuma Yazma Bilmiyor	69	3,4058	0,96655	0,888	0,472
	İlkokul	110	3,5394	1,07987		
	Ortaokul	43	3,6822	0,95661		
	Lise	32	3,5937	0,93416		
	Üniversite	13	3,8718	0,90818		

Tablo 3.9'da "Bireysel Özgürlükler" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Bireysel Özgürlükler" faktörü katılımcıların anne eğitim durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 3. 10. Anne eğitim durumuna göre genel iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Genel İletişim Düzeyi	Okuma Yazma Bilmiyor	69	3,4195	0,54143	1,251	0,290
	İlkokul	110	3,5480	0,71434		
	Ortaokul	43	3,6596	0,57805		
	Lise	32	3,5981	0,51399		
	Üniversite	13	3,6774	0,67018		

Tablo 3.10'da "Genel İletişim Düzeyi" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Genel İletişim Düzeyi" faktörü katılımcıların anne eğitim durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Anne eğitim durumunun Z kuşağı bireylerinin iletişim düzeylerine herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Yani, okuma yazma bilmeyen bir annenin çocuğuyla olan iletişimi ile üniversite mezunu bir annenin çocuğuyla olan iletişimi arasında bir fark yoktur. Bu durumun katılımcıların ailelerinin çoğunluğunun geleneksel aile yapısı özelliği göstermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 3. 11. Baba eğitim durumuna göre ailevi ilişkiler faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Ailevi İlişkiler	Okuma Yazma Bilmiyor	15	3,7389	0,93587	0,548	0,701
	İlkokul	97	3,8239	0,74126		
	Ortaokul	74	3,8637	0,63653		
	Lise	61	3,9727	0,65382		
	Üniversite	20	3,8917	0,84427		

"Aile İçi İletişim Ölçeği" ile elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan genel iletişim düzeyi ve oluşturulan alt iletişim faktörlerinin katılımcıların baba eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla "Genel İletişim Düzeyi" ve alt faktörleri olan "Ailevi İlişkiler", "Okul ve

Arkadaş Çevresi" ve "Bireysel Özgürlükler" faktörlerinin analizleri ANOVA testi ile yapılmıştır.

Tablo 3.11'de "Ailevi İlişkiler" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Ailevi İlişkiler" faktörü katılımcıların baba eğitim durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 3. 12. Baba eğitim durumuna göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Okul ve Arkadaş Çevresi	Okuma Yazma Bilmiyor	15	3,3833	0,86534	1,704	0,149
	İlkokul	97	3,1186	1,02577		
	Ortaokul	74	3,0912	0,96920		
	Lise	61	3,3525	0,99517		
	Üniversite	20	3,6000	0,83666		

Tablo 3.12'de "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörü katılımcıların baba eğitim durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 3. 13. Baba eğitim durumuna göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Bireysel Özgürlükler	Okuma Yazma Bilmiyor	15	3,0889	1,21803	1,676	0,156
	İlkokul	97	3,4708	0,96915		
	Ortaokul	74	3,5450	1,05924		
	Lise	61	3,7158	0,97342		
	Üniversite	20	3,8000	0,83351		

Tablo 3.13'te "Bireysel Özgürlükler" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Bireysel Özgürlükler" faktörü katılımcıların baba eğitim durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 3. 14. Baba eğitim durumuna göre genel iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi

Faktör	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Genel İletişim Düzeyi	Okuma Yazma Bilmiyor	15	3,4037	0,66583	1,960	0,101
	İlkokul	97	3,4711	0,65072		
	Ortaokul	74	3,5000	0,64205		
	Lise	61	3,6803	0,58081		
	Üniversite	20	3,7639	0,50754		

Tablo 3.14'te "Genel İletişim Düzeyi" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Genel İletişim Düzeyi" faktörü katılımcıların baba eğitim durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Bu durum baba eğitim durumunun katılımcıların ebeveynleriyle olan iletişim düzeyine herhangi bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 3. 15. Anne mesleğine göre ailevi ilişkiler faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Anne Mesleği	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Ailevi İlişkiler	Ev Hanımı	253	3,8890	0,68915	5,095	**0,000**
	Esnaf	2	4,0833	0,82496		
	Memur	3	4,0556	0,17347		
	İşçi	3	4,0556	0,84300		
	Emekli	3	3,6389	0,69389		
	Serbest Meslek	3	1,9167	0,22048		

"Aile İçi İletişim Ölçeği" ile elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan genel iletişim düzeyi ve oluşturulan alt iletişim faktörlerinin katılımcıların anne mesleğine göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla "Genel İletişim Düzeyi" ve alt faktörleri olan "Ailevi İlişkiler", "Okul ve Arkadaş Çevresi" ve "Bireysel Özgürlükler" faktörlerinin analizleri ANOVA testi ile yapılmıştır.

Tablo 3.15'te "Ailevi İlişkiler" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Ailevi İlişkiler" faktörü katılımcıların anne mesleğine göre

istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermektedir (p<0,05). Bu durumda, karşılaştırma yapılan gruplar arasında farklılığa sebep olan alt grubun hangisi veya hangileri olduğunu belirlemek için One-Way ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 3. 16. Anne mesleğine göre ailevi ilişkiler faktörü One-Way ANOVA testi sonuçları

Faktör	Anne Mesleği	Anne Mesleği	p
Ailevi İlişkiler	Serbest Meslek	Ev Hanımı	**0,000**
		Esnaf	**0,009**
		Memur	**0,003**
		İşçi	**0,003**
		Emekli	**0,034**

Tablo 3.16'da "Ailevi İlişkiler" faktörüne ilişkin One-Way ANOVA testi analiz sonuçları yer almaktadır. Buna göre "Ailevi İlişkiler" faktöründe katılımcıların anne mesleği; "Serbest Meslek" olanlar ile "Ev Hanımı" olanlar arasında, "Serbest Meslek" olanlar ile "Esnaf" olanlar arasında, "Serbest Meslek" olanlar ile "Memur" olanlar arasında, "Serbest Meslek" olanlar ile "İşçi" olanlar arasında ve "Serbest Meslek" olanlar ile "Emekli" olanlar arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır (p<0,05).

"Ailevi İlişkiler" faktöründe anne mesleğinin katılımcıların iletişim düzeyi üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Anne mesleği "Ev Hanımı" olanlar 3,89, "Esnaf" olanlar 4,08, "Memur" olanlar 4,06, "İşçi" olanlar 4,05, "Emekli" olanlar 3,64 ve "Serbest Meslek" olanlar 1,92 iletişim düzeyine sahiptir. Anne mesleği "Serbest Meslek" olanların diğer mesleklere göre oldukça düşük iletişim düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların memleketleri göz önüne alındığında serbest meslek faaliyetinin çoğunlukla mevsimlik işçilik olduğu bilinmektedir. Anne, mevsimlik işçi olarak çalışmaya gittiği yere genellikle çocuğunu götürmemektedir. Götürse bile, zorlu çalışma koşulları altında çocuğuna yeterli zaman ayıramamaktadır. Bu durumun da anne-çocuk iletişimini olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir.

Tablo 3. 17. Anne mesleğine göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Anne Mesleği	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Okul ve Arkadaş Çevresi	Ev Hanımı	253	3,2036	0,99106	0,789	0,559
	Esnaf	2	2,8750	0,53033		
	Memur	3	4,0000	0,50000		
	İşçi	3	3,9167	1,12731		
	Emekli	3	2,9167	1,37689		
	Serbest Meslek	3	3,2500	0,66144		

Tablo 3.17'de "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörü, katılımcıların anne mesleğine göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 3. 18. Anne mesleğine göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Anne Mesleği	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Bireysel Özgürlükler	Ev Hanımı	253	3,5520	1,00639	0,614	0,690
	Esnaf	2	3,6667	0,00000		
	Memur	3	4,0000	0,33333		
	İşçi	3	4,0000	1,20185		
	Emekli	3	2,8889	0,69389		
	Serbest Meslek	3	3,1111	1,89541		

Tablo 3.18'de "Bireysel Özgürlükler" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Bireysel Özgürlükler" faktörü, katılımcıların anne mesleğine göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 3. 19. Anne mesleğine göre genel iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Anne Mesleği	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Genel İletişim Düzeyi	Ev Hanımı	253	3,5482	0,62272	1,849	0,104
	Esnaf	2	3,5417	0,45176		

	Memur	3	4,0185	0,09755
	İşçi	3	3,9907	1,03650
	Emekli	3	3,1481	0,74034
	Serbest Meslek	3	2,7593	0,42066

Tablo 3.19'da "Genel İletişim Düzeyi" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Genel İletişim Düzeyi" faktörü, katılımcıların anne mesleğine göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Analizde "Genel İletişim Düzeyi" ana faktöründe ve "Okul ve Arkadaş Çevresi" ile "Bireysel Özgürlükler" alt faktörlerinde anne mesleğinin katılımcıların ebeveynleriyle olan iletişim düzeylerine etki etmediği görülmektedir.

Tablo 3. 20. Baba mesleğine göre ailevi ilişkiler faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Baba Mesleği	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Ailevi İlişkiler	Esnaf	58	3,9971	0,57776	3,084	**0,010**
	Memur	27	3,9630	0,76143		
	İşçi	39	3,9594	0,74139		
	Emekli	32	4,1146	0,57023		
	Serbest Meslek	90	3,6759	0,72330		
	İşsiz	21	3,6825	0,88726		

"Aile İçi İletişim Ölçeği" ile elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan genel iletişim düzeyi ve oluşturulan alt iletişim faktörlerinin katılımcıların baba mesleğine göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla "Genel İletişim Düzeyi" ve alt faktörleri olan "Ailevi İlişkiler", "Okul ve Arkadaş Çevresi" ve "Bireysel Özgürlükler" faktörlerinin analizleri ANOVA testi ile yapılmıştır.

Tablo 3.20'de "Ailevi İlişkiler" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Ailevi İlişkiler" faktörü katılımcıların baba mesleğine göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermektedir (p<0,05). Bu durumda, karşılaştırma

yapılan gruplar arasında farklılığa sebep olan alt grubun hangisi veya hangileri olduğunu belirlemek için One-Way ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 3. 21. Baba mesleğine göre ailevi ilişkiler faktörü One-Way ANOVA testi sonuçları

Faktör	Baba Mesleği	Baba Mesleği	p
Ailevi İlişkiler	Serbest Meslek	Esnaf	0,092
		Memur	0,547
		İşçi	0,378
		Emekli	**0,027**
		İşsiz	1,000

Tablo 3.21'de "Ailevi İlişkiler" faktörüne ilişkin One-Way ANOVA testi analiz sonuçları yer almaktadır. Buna göre "Ailevi İlişkiler" faktöründe katılımcıların baba mesleği; "Serbest Meslek" olanlar ile "Emekli" olanlar arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$).

Bu durum düzensiz bir meslek olan "Serbest Meslek" ile daha düzenli bir yaşam standardı olan "Emekli" arasındaki farkı yansıtmaktadır. Zira, baba mesleği "Serbest Meslek" olan katılımcıların iletişim düzeyi 3, 68 iken baba mesleği "Emekli" olan katılımcıların iletişim düzeyi 4,11'dir.

Tablo 3. 22. Baba mesleğine göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Baba Mesleği	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Okul ve Arkadaş Çevresi	Esnaf	58	3,3147	0,97283	0,662	0,653
	Memur	27	3,3981	1,01966		
	İşçi	39	3,2372	0,93356		
	Emekli	32	3,0313	0,92621		
	Serbest Meslek	90	3,1361	0,95925		
	İşsiz	21	3,2857	1,29491		

Tablo 3.22'de "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörü, katılımcıların baba mesleğine göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 3. 23. Baba mesleğine göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Baba Mesleği	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Bireysel Özgürlükler	Esnaf	58	3,5920	1,09410	1,125	0,348
	Memur	27	3,8765	0,86305		
	İşçi	39	3,3504	0,98215		
	Emekli	32	3,6875	0,80294		
	Serbest Meslek	90	3,4852	1,03757		
	İşsiz	21	3,4603	1,09279		

Tablo 3.23'te "Bireysel Özgürlükler" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Bireysel Özgürlükler" faktörü, katılımcıların baba mesleğine göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 3. 24. Baba mesleğine göre genel iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Baba Mesleği	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Genel İletişim Düzeyi	Esnaf	58	3,6346	0,63287	1,517	0,185
	Memur	27	3,7459	0,59650		
	İşçi	39	3,5157	0,63272		
	Emekli	32	3,6111	0,58942		
	Serbest Meslek	90	3,4324	0,59588		
	İşsiz	21	3,4762	0,79068		

Tablo 3.24'te "Genel İletişim Düzeyi" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Genel İletişim Düzeyi" faktörü, katılımcıların baba mesleğine göre istatistiki olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Analiz sonucunda “Genel İletişi Düzeyi” ana faktöründe ve “Okul ve Arkadaş Çevresi” ile “Bireysel Özgürlükler” alt faktörlerinde baba mesleğinin katılımcıların ebeveynleriyle olan iletişim düzeylerine etki etmediği görülmektedir.

Tablo 3. 25. Kardeş sayısına göre ailevi ilişkiler faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Kardeş Sayısı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Ailevi İlişkiler	1	6	4,0417	0,52902	1,157	0,315
	2	28	3,9762	0,66969		
	3	50	4,0983	0,51002		
	4	49	3,7160	0,81400		
	5	44	3,8466	0,74708		
	6	30	3,9306	0,68091		
	7	25	3,6600	0,72963		
	8 ve üzeri	35	3,7667	0,78116		

“Aile İçi İletişim Ölçeği” ile elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan genel iletişim düzeyi ve oluşturulan alt iletişim faktörlerinin katılımcıların kardeş sayısına göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla “Genel İletişim Düzeyi” ve alt faktörleri olan “Ailevi İlişkiler”, “Okul ve Arkadaş Çevresi” ve “Bireysel Özgürlükler” faktörlerinin analizleri ANOVA testi ile yapılmıştır.

Tablo 3.25’te “Ailevi İlişkiler” faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre “Ailevi İlişkiler” faktöründe, katılımcıların kardeş sayısına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 3. 26. Kardeş sayısına göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Kardeş Sayısı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Okul ve Arkadaş Çevresi	1,0	6	3,2917	1,00519	0,748	0,704
	2,0	28	3,4643	0,87854		
	3,0	50	3,2700	0,93383		
	4,0	49	2,9898	1,15465		

	5,0	44	3,2898	1,01292
	6,0	30	3,0917	0,87218
	7,0	25	3,2400	1,08369
	8,0 ve üzeri	35	3,2357	0,89513

Tablo 3.26'da "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktöründe, katılımcıların kardeş sayısına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 3. 27. Kardeş sayısına göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Kardeş Sayısı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Bireysel Özgürlükler	1,0	6	3,7222	0,74287	1,151	0,319
	2,0	28	3,5833	0,76241		
	3,0	50	3,8200	0,91401		
	4,0	49	3,5918	0,99132		
	5,0	44	3,1818	1,19312		
	6,0	30	3,4778	0,97746		
	7,0	25	3,6133	1,16142		
	8,0 ve üzeri	35	3,5333	0,96406		

Tablo 3.27'de "Bireysel Özgürlükler" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Bireysel Özgürlükler" faktöründe, katılımcıların kardeş sayısına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 3. 28. Kardeş sayısına göre genel iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi

Faktör	Kardeş Sayısı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Genel İletişim Düzeyi	1,0	6	3,6852	0,67005	1,168	0,306
	2,0	28	3,6746	0,51436		
	3,0	50	3,7294	0,58864		
	4,0	49	3,4325	0,59138		

5,0	44	3,4394	0,64467
6,0	30	3,5000	0,63553
7,0	25	3,5044	0,84755
8,0 ve üzeri	35	3,5119	0,58463

Tablo 3.28'de "Genel İletişim Düzeyi" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Genel İletişim Düzeyi" faktöründe, katılımcıların kardeş sayısına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

Kardeş sayısının katılımcıların ebeveynleriyle olan iletişim düzeylerine etki etmediği görülmektedir. Bu durum anne ve babanın çocuk sayısı kaç olursa olsun çocuklarına karşı eşit mesafede durduklarının bir göstergesidir.

Tablo 3. 29. Anne yaşına göre ailevi ilişkiler faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Anne Yaşı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Ailevi İlişkiler	35-40	42	3,7440	0,94090	1,078	0,373
	41-45	80	3,8958	0,66541		
	46-50	76	3,8103	0,70338		
	51-55	37	3,9685	0,65362		
	56-60	25	3,9033	0,57367		
	61-65	7	4,3095	0,29152		

"Aile İçi İletişim Ölçeği" ile elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan genel iletişim düzeyi ve oluşturulan alt iletişim faktörlerinin katılımcıların anne yaşına göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla "Genel İletişim Düzeyi" ve alt faktörleri olan "Ailevi İlişkiler", "Okul ve Arkadaş Çevresi" ve "Bireysel Özgürlükler" faktörlerinin analizleri ANOVA testi ile yapılmıştır.

Tablo 3.29'da "Ailevi İlişkiler" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Ailevi İlişkiler" faktöründe, katılımcıların anne yaşına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 3. 30. Anne yaşına göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Anne Yaşı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Okul ve Arkadaş Çevresi	35-40	42	3,2619	1,01656	1,524	0,183
	41-45	80	3,1063	0,93691		
	46-50	76	3,1480	1,04098		
	51-55	37	3,6014	0,85077		
	56-60	25	3,1900	1,02896		
	61-65	7	2,9643	1,12202		

Tablo 3.30'da "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktöründe, katılımcıların anne yaşına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 3. 31. Anne yaşına göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Anne Yaşı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Bireysel Özgürlükler	35-40	42	3,6032	0,96057	0,973	0,435
	41-45	80	3,6500	1,04727		
	46-50	76	3,4781	1,00861		
	51-55	37	3,5405	1,22058		
	56-60	25	3,2533	0,56339		
	61-65	7	4,0000	0,66667		

Tablo 3.31'de "Bireysel Özgürlükler" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Bireysel Özgürlükler" faktöründe, katılımcıların anne yaşına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 3. 32. Anne yaşına göre genel iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Anne Yaşı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Genel İletişim Düzeyi	35-40	42	3,5364	0,67415	0,918	0,470
	41-45	80	3,5507	0,60496		
	46-50	76	3,4788	0,66430		
	51-55	37	3,7035	0,66341		

	56-60	25	3,4489	0,48023
	61-65	7	3,7579	0,46556

Tablo 3.32'de "Genel İletişim Düzeyi" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Genel İletişim Düzeyi" faktöründe, katılımcıların anne yaşına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

Anne yaşının katılımcıların ebeveynleriyle olan iletişim düzeyine etki etmediği görülmektedir.

Tablo 3. 33. Baba yaşına göre ailevi ilişkiler faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Baba Yaşı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Ailevi İlişkiler	35-40	3	4,2500	0,43301	0,741	0,617
	41-45	46	3,7228	0,78529		
	46-50	79	3,9399	0,68562		
	51-55	76	3,8410	0,74724		
	56-60	35	3,9619	0,63893		
	61-65	22	3,8523	0,71081		
	65 ve üzeri	6	3,7500	0,54263		

"Aile İçi İletişim Ölçeği" ile elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan genel iletişim düzeyi ve oluşturulan alt iletişim faktörlerinin katılımcıların baba yaşına göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla "Genel İletişim Düzeyi" ve alt faktörleri olan "Ailevi İlişkiler", "Okul ve Arkadaş Çevresi" ve "Bireysel Özgürlükler" faktörlerinin analizleri ANOVA testi ile yapılmıştır.

Tablo 3.33'te "Ailevi İlişkiler" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Ailevi İlişkiler" faktöründe, katılımcıların baba yaşına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 3. 34. Baba yaşına göre okul ve arkadaş çevresi faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Baba Yaşı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Okul ve Arkadaş Çevresi	35-40	3	2,5833	0,57735	1,239	0,287
	41-45	46	3,2880	0,95883		
	46-50	79	3,0253	1,05125		
	51-55	76	3,3618	0,91778		
	56-60	35	3,2429	1,04051		
	61-65	22	3,3750	0,89891		
	65 ve üzeri	6	2,8750	1,18057		

Tablo 3.34'te "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktöründe, katılımcıların baba yaşına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 3. 35. Baba yaşına göre bireysel özgürlükler faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Baba Yaşı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Bireysel Özgürlükler	35-40	3	3,0000	0,66667	0,441	0,851
	41-45	46	3,5507	1,10937		
	46-50	79	3,6540	0,94499		
	51-55	76	3,4781	1,06296		
	56-60	35	3,6095	0,99832		
	61-65	22	3,4091	0,93113		
	65 ve üzeri	6	3,5556	0,91084		

Tablo 3.35'te "Bireysel Özgürlükler" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Bireysel Özgürlükler" faktöründe, katılımcıların baba yaşına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 3. 36. Baba yaşına göre genel iletişim düzeyi faktörü ANOVA testi sonuçları

Faktör	Baba Yaşı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Genel İletişim Düzeyi	35-40	3	3,2778	0,51445	0,217	0,971
	41-45	46	3,5205	0,71799		
	46-50	79	3,5397	0,61306		
	51-55	76	3,5603	0,63826		
	56-60	35	3,6048	0,56840		
	61-65	22	3,5455	0,58829		
	65 ve üzeri	6	3,3935	0,74358		

Tablo 3.36'da "Genel İletişim Düzeyi" faktörüne ilişkin ANOVA testi analizi yer almaktadır. Buna göre "Genel İletişim Düzeyi" faktöründe, katılımcıların baba yaşına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

Baba yaşının katılımcıların ebeveynleriyle olan iletişim düzeyine etki etmediği görülmektedir.

3.2.2. İletişim düzeyi faktörleri arasındaki ilişkiye ait bulgular

Araştırmanın ikinci sorusu; iletişim düzeyi faktörlerinin (ailevi ilişkiler, okul ve arkadaş çevresi ve bireysel özgürlükler) arasında bir ilişki var mıdır? şeklinde belirlenmiştir. Bu kapsamda genel iletişim düzeyi alt faktörlerinden "Ailevi İlişkiler", "Okul ve Arkadaş Çevresi" ve "Bireysel Özgürlükler" faktörleri arasındaki ilişki korelasyon analizi ile belirlenmiştir.

Tablo 3. 37. İletişim düzeyi faktörleri arasındaki korelasyon

İlişkili Faktörler	N	Pearson Korelasyon	Sig.
Ailevi İlişkiler-Okul ve Arkadaş Çevresi	267	0,172*	**0,005**
Ailevi İlişkiler- Bireysel Özgürlükler	267	0,341*	**0,000**
Okul ve Arkadaş Çevresi- Bireysel Özgürlükler	267	0,166*	**0,007**

* Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 3. 37' de gösterildiği gibi "Ailevi İlişkiler" faktörü ile "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörü arasında zayıf düzeyde (0.17) pozitif yönlü bir ilişkinin

bulunduğu görülmektedir. Ayrıca, “Ailevi İlişkiler” faktörü ile “Bireysel Özgürlükler” faktörü arasında orta düzeyde (0,34) pozitif yönlü bir ilişkinin bulunduğu belirlenmiştir. Korelasyon analizinde ortaya çıkan bir diğer durum ise; “Okul ve Arkadaş Çevresi” faktörü ile “Bireysel Özgürlükler” faktörü arasında zayıf düzede (0.17) pozitif yönlü bir ilişkinin bulunmasıdır.

Genel olarak değerlendirildiğinde “Ailevi İlişkiler” faktörü ile “Bireysel Özgürlükler” faktörü arasındaki ilişkinin orta düzeyde olduğu ve Z kuşağının ebeveynleriyle olan aile içi iletişim düzeyinin, anne ve babanın çocuk üzerindeki bireysel özgürlükler konusundaki tutumlarını etkilediği görülmektedir.

3.2.3. Z kuşağı bireylerinin ebeveynleriyle iletişim sorunlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın üçüncü sorusu; Z kuşağı bireylerinin ebeveynleriyle olan iletişim sorunları (ailevi ilişkiler, okul ve arkadaş çevresi ve bireysel özgürlükler) nelerdir? şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın üçüncü sorusunda nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle veriler elde edilmiş ve elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle yorumlanmıştır.

Tablo 3. 38. Nitel analize ilişkin demografik özellikler

Kod	Cinsiyet	Yaş	Memleket	Kod	Cinsiyet	Yaş	Memleket
K1	Kadın	20	Gaziantep	**E1**	Erkek	20	Adıyaman
K2	Kadın	18	Kahramanmaraş	**E2**	Erkek	21	Adıyaman
K3	Kadın	19	Diyarbakır	**E3**	Erkek	21	Malatya
K4	Kadın	21	Mardin	**E4**	Erkek	18	Gaziantep
K5	Kadın	22	Şanlıurfa	**E5**	Erkek	21	Adıyaman
K6	Kadın	20	Şanlıurfa	**E6**	Erkek	20	Elazığ
K7	Kadın	22	Adıyaman	**E7**	Erkek	22	Malatya

Nitel araştırma tekniği kullanılarak yapılan görüşmede yaşları 18-22 arasında değişen yedi erkek, yedi kadın olmak üzere toplam 14 katılımcıyla telefonla görüşülmüştür. Görüşmelerin ses kaydı alınmış ve sonrasında yazılı hale getirilmiştir. Tablo 3.38’de belirtildiği gibi kadın katılımcılar “K” harfi ile, erkek katılımcılar ise “E” harfi ile kodlanmıştır.

3.2.3.1. Ailevi ilişkiler faktörüne ilişkin bulgular

Z kuşağının ebeveynleriyle olan "Ailevi İlişkiler" faktörüne ilişkin betimsel analiz bulguları aşağıda verilmiştir.

Ailevi ilişkiler başlığı altında katılımcıların düşünceleri sorulmuş ve bu konuda 12 katılımcı genel olarak olumlu görüş bildirirken 2 katılımcı olumsuz görüş bildirmiştir. Ailevi ilişkiler konusunda olumlu görüş bildiren bazı katılımcıların ifadeleri aşağıda verilmiştir.

> ***E6 (20):*** *Ailem eğitim hayatımı benden daha iyi takip eder. Her gün beni arayarak derse gidip gitmediğimi sorarlar. Derslere katılmam konusunda beni uyarırlar. Çünkü ailem yaşadıkları coğrafyadan dolayı veya ailelerinin eğitime önem vermemesinden dolayı okuyamadıkları için okul hayatımı çok önemserler. Mesela ben asker olmak istiyordum. Onlar benim bankacı olmamı istediler. Masa başı risksiz bir işimin olmasını ve hayatımın düzenli olmasını istediler. Bu şekilde beni yönlendirdiler. Bununla birlikte ailem eğitim hayatımda kendi fikirlerini bana söyler fakat nihayetinde benim tercihlerime saygı duyarlar. Aileme düşüncelerimi açıkça ifade edebilirim. Bazen kendileri açısından çok önemli gördükleri olayları kendi bildikleri gibi yaparlar. Bence doğulu insan olmalarından kaynaklanıyor. Normal konulardaki derdimi tasamı aileme anlatırım. Ama sevgi aşk gibi konuları onlara sormam ve anlatmam. Bu benim kişilik yapımla alakalı bir şey. Çünkü ben daha 20 yaşındayım. Biraz ergen olduğum için kafam çalışmıyor. Neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmiyorum bazen. Bu yüzden ailemle istişare ediyorum. Sorunlarımın çözümünde önce annem sonra babamdan yardım isterim. Babamdan biraz çekinirim. Eşe dosta gidip derdimi anlatmam. Ben aile içi kurallara uyarım. Mesela akşam ezanından sonra eve geç kalmayacaksın, fazla dışarıda dolaşmayacaksın, en basitinden bir kafeye gidiyorsan nargile içilen bir kafeye gitmeyeceksin. Zaten kahveye hiç gitmem ailemden böyle gördüm.*
>
> ***K7 (22)****: Ailem ilkokuldan beri eğitimime çok önem verdi. Mesela bu bölüme gelmek benim fikrimdi. Onlar bana hiç baskı uygulamadılar. "İstediğin bölüme git sonuçta senin seveceğin bir mesleği yapman gerekiyor" dediler. Maddi manevi her zaman yanımda oldular. Sınav günlerimde sınav çıkışı beni anında ararlar. Bütün notlarımı bilirler. Böyle bir ailem olduğu için çok şanslıyım. Annemle babamla ayrı olarak arkadaş gibiyim. Yeri geldiğinde dost gibi konuşabiliriz. Onlardan hiçbir sır saklamam. Benim için aileden daha önemli hiçbir şey yok. Bir sorunum*

olunca ilk aileme giderim ailemin düşünceleri benim için çok önemli. Ailemizde birliktelik vardır. Mesela sofraya hep birlikte otururuz. Yemek yemesek de o sofraya oturmak zorundayız.

E2 (21): *Ailem benim okul hayatımla yakından ilgilenir. Mesele beni dershaneye gönderdiler. Özel öğretmen tuttular. Şimdi ise sınav notlarımla yakından ilgileniyorlar. Onlar beni harita bölümüne yönlendirdi. İş imkanı olduğunu düşündükleri için. Çünkü akrabalarımdan harita kadastro işiyle uğraşanlar var. Ben de üniversiteyi bitirince bir iş bulacağıma inanıyorum. Başka bir bölüm okusaydım işsiz kalabilirdim. Ailem benim düşüncelerime önem verir. Bir konuda fikir alınacağı zaman en küçüğümüze dahi sorarlar. Yaş gözetmeksizin herkesi dinlerler. Sorunlarımı genellikle kendim çözmeye çalışırım. Çözemezsem aileme giderim. Onlar benim için ellerinden geleni yaparlar.*

Ailevi ilişkiler konusunda genel olarak olumlu görüş bildiren bazı katılımcılardan elde edilen veriler analiz edildiğinde şu sonuçlara ulaşılmaktadır. Ebeveynlerin kendileri genel olarak okuyamadıklarından, çocuklarının okumaları için ellerinden geleni yaptıkları görülmektedir. Bu nedenle çocuklarının eğitim hayatını, onlarla iletişimi güçlü tutarak takip etmektedirler. Çocukları için yaptıkları eğitim planlamasının sonucunda, onların daha çok memur olmaları yönünde telkinlerde bulundukları belirlenmiştir. Çocukların ebeveynleriyle çok özel konular dışında paylaşımlarının güçlü olduğu görülmektedir. Bu nedenle gençlerin, sorunlarının çözümünde ilk olarak ailelerini tercih ettikleri ve aileleriyle zaman geçirmekten hoşnut oldukları görülmektedir. Tüm bu sonuçlar, ailevi ilişkiler konusunda olumlu görüş bildiren katılımcıların aile içi iletişimlerinin güçlü olduğunun göstergesidir.

Ailevi ilişkiler konusunda olumsuz görüş bildiren 2 katılımcının ifadeleri aşağıda verilmiştir.

K6 (20) *"Benim ailem benimle de okulumla da ilgilenmez. Tek sordukları soru, okuluna vardın mı, yurduna vardın mı?" şeklindedir. Okul ve derslerle ilgili hiçbir şey sormazlar. Belki bilmediklerindendir, bilselerdi sorarlardı. Ailemle ortak yaptığım hiçbir şey yok. Ailemle asla aram yok. Bu yüzden onlarla bir şey yapmak istemiyorum. Onlar cahil olduğu için beraber bir şey yapamıyoruz. Zaten annemle babam hiç anlaşamaz. Aile içi şiddet, aile içi hakaret ve daha birçok şey… Bir pikniğe gidelim ya da alışverişe gidelim gibi bir şey asla yok. Benim giyimimden, arkadaşlarımla bir kafede oturmamdan ya da gezmemden ailemin asla haberi yoktur. Ben neden saklamak zorunda kalıyorum ki? Benim ailem yanımda olsun ki ben*

onlara her şeyi söyleyeyim. Söyleyemiyorum, saklıyorum, saklamak zorundayım. Çünkü onlar benim yanımda değil. Fikirlerimi önemsemezler. "Sen kızsın" yapamazsın düşüncesi var onlarda. Yani sırf kız olduğum için fikirlerime saygı duymuyorlar. Erkek kardeşlerime daha fazla önem veriyorlar. Onlarla hiçbir şey paylaşmıyorum. Kendi sorunlarımı kendim çözüyorum. Bir sorunum olsa anlatsam beni haksız bulacaklarını biliyorum. O yüzden anlatma gereğinde bulunmuyorum.

K4 (21) *Ben aileme düşüncelerimi özgürce ifade edemiyorum maalesef. Bizim oralarda kız olduğum için düşüncelerimiz önemsenmez. Erkekler bu konuda çok daha rahat. Zaten ailem kızlar ile erkekler arasında ayırım yapıyorlar. Onlar özgürce konuşabiliyorlar. Ben üniversite okuyorum yine de benim fikirlerime önem vermiyorlar. Ailem bu konuda geri kafalı. Kendilerinin tecrübeli olduklarını söyleyip, doğruyu biz biliriz diyorlar.*

Ailevi ilişkiler konusunda olumsuz görüş bildiren 2 katılımcının ifadeleri analiz edildiğinde; her iki katılımcının da baskıcı, geleneksel, ataerkil aile yapısına sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle ailede, kadınlar ikinci plana itilerek ötekileştirilmiştir. Katılımcılar, sadece kadın oldukları için düşüncelerine önem verilmediğini ifade etmektedirler. Düşüncelerine önem verilmediği için aileleriyle güvenli bir iletişim kuramamaktadırlar. Bu durum, onların aileleriyle olan iletişimlerini olumsuz yönde etkilemiştir.

Ailevi ilişkiler faktöründe genel durumdan ayrılan "geleneklere bağlılık" konusunda ebeveynleriyle aynı düşüncede olan 6 katılımcı, ebeveynleriyle zıt düşüncede olan 6 katılımcı ve ebeveynleriyle kısmen aynı düşüncede olan 2 katılımcı bulunmaktadır. Aynı fikirde olan bazı katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir.

E6 (20) *Gelenek göreneklere ailem gibi önem veririm. Mesela benim annemin dayısı, babamın amcası var. Onlara da dayı, amca derim. Adamla aramda 60 yaş var. Ama benim öz dayım gibidir. Akrabalarımla bağlarım kuvvetlidir. Hepsini sevip sayarım. Onları ziyaret ederim.*

E3 (21) *Biz geniş bir aileyiz. Aile apartmanında oturuyoruz. Gelenek görenekleri büyüklerimizden görüyoruz ve uyguluyoruz. Bayram ziyaretleri olsun, düğünlere katılma olsun, akraba ziyaretleri olsun, bizim için önemlidir. Ben de bu tarz faaliyetleri seviyorum.*

Geleneklere bağlılıkta ebeveynleriyle kısmen aynı düşüncede olan 2 katılımcının görüşleri aşağıdaki gibidir.

> ***K7 (22)*** *Elimden geldiğince geleneksel faaliyetlere katılmaya çalışıyorum çünkü biz de geleneklerimizi devam ettirmezsek bizden sonrakiler unutacak. Bu şekilde düşünüyorum. Ailem geleneklere değer verir unutmamak adına. Ailemin geleneklere uymam konusunda bazı şeyleri yapmak istemezsem de onlara ayak uyduruyorum.*

> ***E1 (20)*** *Gelenekler konusunda çoğunlukla ailemle birlikte hareket ediyorum diyebilirim. Konuya göre değişiyor aslında. Örneğin, düğünlere katılmayı sevmiyorum. Fakat ailem bir düğüne katılmamın gerekli olduğunu söylerse de onları kırmıyorum. Onları zor durumda bırakmamak için istemesem de onlara uyum sağlıyorum.*

Geleneklere bağlılık konusunda ebeveynleriyle tamamen ve kısmen aynı düşüncede olan katılımcıların görüşleri analiz edildiğinde: ailelerinin bu konudaki tutumlarını tamamen destekleyen katılımcıların, geniş aile yapısında oldukları veya akrabalık ilişkilerinin güçlü olduğu görülmektedir. Bu konuda ebeveynleriyle kısmen aynı düşüncede olan katılımcıların, ailelerine saygı duydukları ve onları kırmamak adına bu tür etkinliklere katıldıkları görülmektedir.

Geleneklere bağlılıkta ebeveynleriyle zıt düşüncede olan katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıdaki gibidir.

> ***K5 (22)*** *Gelenek görenek konusunda ailemle ayrışıyoruz. Onlar bu tarz konuları çok önemsiyorlar, ama ben önemsemiyorum. Mesela onlar akraba ziyaretlerine giderler, ben gitmem. Bu tarz konular benim ilgimi çekmiyor. Onlar geçmişle bağlarını devam ettirmek istiyorlar. Ama ben onlar gibi düşünmüyorum. Bu yüzden ailemle bu konuda fikir ayrılığı oluşuyor. Farklıyız yani.*

> ***E7 (22)*** *Geleneklere bağlılık konusunda ailemden ayrı düşünüyorum. Onların gittiği yerlere gitmek istemiyorum. Mesela akraba ziyaretlerinden çok sıkılıyorum. Gittikleri yerlerdeki kişilerin çoğunu tanımıyorum. O tarz ortamlarda kendimi yalnız hissediyorum. Sevmiyorum. Sıkılıyorum.*

Geleneklere bağlılıkta ebeveynleriyle zıt düşüncede olan katılımcıların görüşleri incelendiğinde; katılımcıların geleneksel faaliyetleri önemsiz gördükleri, bu tür etkinliklerden sıkıldıkları ve bu tür faaliyetlerde kendilerini yalnız hissettikleri görülmektedir. Bu nedenle geleneklere bağlılık konusunda aileleriyle aynı fikirde olmadıkları görülmektedir.

3.2.3.2. Okul ve arkadaş çevresi faktörüne ilişkin bulgular

Z kuşağının "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörüne ilişkin betimsel analiz bulguları aşağıda verilmiştir.

Z kuşağı ebeveynlerinin çocuklarına ders çalışma konusunda baskı uygulama ve okul başarısının başkalarıyla kıyaslanması konusunda katılımcıların düşünceleri sorulmuş ve bu konuda 2 katılımcı genel olarak olumlu görüş bildirirken 12 katılımcı olumsuz görüş bildirmiştir. Okul ve ders başarısı konusunda olumlu görüş bildiren katılımcılardan birinin ifadesi aşağıda verilmiştir.

> ***K7 (22)*** *Ailem ders çalışma konusunda bana baskı uygulamaz. Hatta tam tersi, ben biraz geç anlayan biriyim. Bu yüzden çok çalışırım. Onlar bana derse biraz ara ver der. Hayatım boyunca hep böyle oldu. Beni başkalarıyla kıyaslamazlar. Herkesin anlama şekli aynı değil. Mesela benim ikizim, bir şey okur ve ondan çok şey öğrenir. Ama benim okuduğum şeyin üstüne çok çalışmam gerekir. Yoksa anlamıyorum. Herkesin anlama kapasitesi aynı değil. Benim ailem bunun farkında ve ikizim dahil hiç kimseyle kıyaslamaz.*

Z kuşağı ebeveynlerinin çocuklarına ders çalışma konusunda baskı uygulama ve okul başarısının başkalarıyla kıyaslanması konusunda olumsuz görüş bildiren katılımcılardan bazılarının ifadeleri aşağıda verilmiştir.

> ***E4 (18)*** *Ailem ders çalışma konusunda sürekli baskı uyguluyor. Mesela, bir saat çalışıp bitirdiğim bir ders için "git bir saat daha çalış" gibi saçma bir baskı... Bunu lisedeyken daha da çok yapıyorlardı. Şimdi, biraz daha azaldı.*
>
> ***E2 (21)*** *Sürekli beni ders çalışmam konusunda uyarıyorlar. "Telefonu bırak dersine bak" gibi cümleler. Bunlar lisede çok daha fazlaydı. Beni çevremde iyi bir bölümü kazanan birileri varsa onlarla karşılaştırırlar. O nasıl iyi bir bölümü kazanabiliyor, çalışsaydın sen de yapabilirdin, çalışmadığın için böyle oluyor.*
>
> ***K6 (20)*** *Ailem sürekli bana alttan dersin olmasın, derslerine çalış, kafanı kaldırma, bir yerlerde boşa vakit geçirme, daha fazla ders alabiliyorsan al, çalış, çalış, çalış sürekli aynı… Okul başarımı haddinden fazla beni başkalarıyla kıyaslarlar. Özellikle kuzenlerimle ve kardeşlerimle.*
>
> ***K4 (21)*** *Her akşam arayıp ders çalışmamı söylüyorlar. Benim bölümüm iki yıllık. Okul bitince KPSS'ye girmemi istiyorlar. Bu yüzden çok ders çalışmam gerektiğini söylüyorlar. Hâlbuki ben eğitimimi dört yıla*

tamamlamak istiyorum. KPSS' ye girmek istemiyorum. Ama onlar bu konuda hep ısrar ediyorlar.

Z kuşağı ebeveynlerinin çocuklarına ders çalışma konusunda baskı uygulama ve okul başarısının başkalarıyla kıyaslanması konusunda katılımcıların çoğunluğunun aileleriyle sorun yaşadığı görülmektedir. Bu sorunların başında ders çalışma süresi gelmektedir. Çocukların çalışması ebeveynleri tarafından daima yetersiz görülmekte ve başkalarıyla kıyaslanmaktadır.

Z kuşağı ebeveynlerinin çocuklarına arkadaş seçimi konusunda müdahale edip etmedikleri sorulmuş ve bu konuda 8 katılımcı olumlu görüş bildirirken 6 katılımcı olumsuz görüş bildirmiştir. Arkadaş seçimi konusunda olumlu görüş bildiren katılımcılardan bazılarının ifadeleri aşağıda verilmiştir.

K7 (22) *Ailem arkadaş seçimime karışmaz. Hatta samimi olduğum tüm arkadaşlarımı tanır. Ben bir arkadaşımın istemediğim bir davranışını görürsem, en yakın arkadaşım dahi olsa o kişiyi hayatımdan uzaklaştırırım. Benim böyle bir insan olduğumu bildikleri için arkadaş seçimime karışmazlar.*

K1 (20) *Ben arkadaşlarımı seçerken çok titiz davranıyorum. Yanlış insanlarla arkadaş olmayacağımı bilirler. Bugüne kadar yanlış seçimler yapmadım. Ailem benim bu özelliğimi biliyor. Çünkü bana bu konuda güveniyorlar. Bu yüzden arkadaş seçimime karışmıyorlar.*

Arkadaş seçimi konusunda olumsuz görüş bildiren katılımcılardan bazılarının ifadeleri aşağıda verilmiştir.

E6 (20) *Ailem arkadaş seçimimde bana karışır. Benim esrar kullanan arkadaşlarım vardı. Çok baskı uyguladılar. Onlardan ayrıldım. Şimdiki arkadaşlarım ise çok iyiler. Ben sigara içiyorum onlarda o bile yok. 20 yaşındayım ve onlarda uzaktayım. Ailem benim burada nereye gittiğimi bilmiyor. Haliyle üzülüyorlar ve merak ediyorlar. Her zaman kendime iyi arkadaş seçmem konusunda beni uyarıyorlar. Çünkü kötü arkadaş yüzünden başıma kötü bir şey geleceğinden korkuyorlar.*

E3 (21) *Özellikle annem, arkadaş tercihlerime çok karışıyor. Herkesle arkadaş olma. Herkese birden tanımadan bağlanma, samimi olma diyor. Güvenebileceğin kimselerle arkadaş ol diye uyarıyor. Arkadaşlarımı eve yemeğe çağırıp, onları tanımak istiyor.*

Z kuşağı ebeveynlerinin çocuklarına arkadaş seçimi konusunda müdahale edip etmedikleri ile ilgili elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bu konuda katılımcıların

önceki deneyimlerinin etkili olduğu görülmektedir. Arkadaş seçimi ailesi tarafından kabul gören katılımcıların ebeveynleriyle sorun yaşamadıkları, kabul görmeyenlerin ise sorun yaşadıkları belirlenmiştir.

3.2.3.3. Bireysel özgürlükler faktörüne ilişkin bulgular

Z kuşağının "Bireysel Özgürlükler" faktörüne ilişkin betimsel analiz bulguları aşağıda verilmiştir.

Z kuşağı ebeveynlerinin kıyafet tercihi konusundaki tutumları ile ilgili katılımcıların düşünceleri sorulmuş ve bu konuda 11 katılımcı ailesinin kıyafet tercihine karışmadığını ifade ederken, 3 katılımcı ise ailesinin kıyafet tercihine karıştığı yönünde görüş bildirmiştir. Kıyafet tercihi konusunda ailelerinin kendilerine karışmadığı yönünde görüş bildiren katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

> ***K4 (21)*** *Ben zaten kültürümüze uygun giyiniyorum. O yüzden bu konuda ailemle sorun yaşamıyorum.*
>
> ***E3 (21)*** *Ailem kıyafet tercihlerime karışmaz. Bence erkek çocuğu olduğum için.*
>
> ***K7 (22)*** *Ailemle kıyafet seçimim konusunda bir sorun yaşamıyorum. Onlar bana dinimize göre nasıl giyinmem gerektiğini anlattılar. Ben kapanmayı tercih ettim. Kesinlikle ailem bu konuda beni zorlamadı. Mesela, benim ablam açık. Ona da karışmıyorlar. Herkesin kendi seçimi, kendi hayatı…*

Kıyafet tercihi konusunda ailelerinin kendilerine karıştığı yönünde görüş bildiren katılımcıların görüşleri aşağıda verilmiştir.

> ***K6 (20)*** *Ailem benim başımı zorla kapattı. Kendi isteğimle kapanmadım. Başımı kapattım, daha sonra ferace giymem konusunda beni zorladılar. Kısa giyme, onu giyme, bunu giyme, gibi cümlelerle sürekli beni uyarıyorlar. Sürekli bana baskı yapıyorlar.*
>
> ***K1 (22)*** *Ben normalde tesettürlü biriyim. Yine de giydiğim kıyafetlere ailem karışır. Kıyafetlerimin dar olmamasını kısa olmamasını isterler.*

Z kuşağı ebeveynlerinin kıyafet tercihi konusundaki tutumları ile ilgili katılımcıların düşünceleri incelendiğinde, katılımcıların çoğunluğu, ebeveynlerinin kıyafet tercihlerine karışmadığını ifade etmişlerdir. Erkek katılımcıların hiçbirinin bu konuda ailesiyle sorun yaşamadığı görülmüştür. Sorun yaşayanların bu konuda ailesinden baskı gördükleri ve bir zorlamayla karşılaştıkları görülmektedir.

Z kuşağı ebeveynlerinin dini konularda baskı uygulayıp uygulamadıklarıyla ile ilgili katılımcıların düşünceleri sorulmuş ve bu konuda 10 katılımcı ailesinin dini konularda kendilerine karışmadığını ifade ederken, 4 katılımcı ise ailesinin dini konularda kendilerine karıştığını ifade etmiştir. Dini konularda ailelerinin kendilerine karışmadığı yönünde görüş bildiren katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

> ***K3 (19)*** *Ailem dinine bağlı olduğu için beni yönlendirir. Dinen olması gerekenleri bana anlatır. Beni teşvik eder, fakat beni zorlamaz.*
>
> ***K4 (21)*** *Ailemle dini konularda sorun yaşamıyorum. Namaz kılmama, Kuran okumama hiç karışmazlar. Zaten ailem fazla dindar değil.*

Dini konularda ailelerinin kendilerine karıştığı yönünde görüş bildiren katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

> ***E6 (20)*** *Ailem dini konularda bana çok karışır. Normalde namazlarımı kılıyordum. Sonra biraz aksattım. Annem de babam da bana her gün namazını kıl, namazını kıl diye baskı yapıyor. Televizyon izliyorum, gelip televizyonun fişini çekiyorlar. Bu televizyon mu seni cennete götürecek kalk abdest al namazını kıl diyorlar. Her şeye zaman ayırıyorsun da namaza mı zaman bulamıyorsun? diyorlar.*
>
> ***E2 (21)*** *Ben ramazan da orucumu tutuyorum. Ama namaz konusunda biraz gevşek davranıyorum. Ailem özellikle namaz kılmam konusunda beni sürekli uyarıyor.*

Z kuşağı ebeveynlerinin dini konularda baskı uygulayıp uygulamadıklarıyla ile ilgili katılımcıların düşünceleri analiz edildiğinde, olumlu görüş bildiren katılımcıların ailelerinin dinen kendilerini bilgilendirdiğini ancak tercihi kendilerine bıraktıkları görülmüştür. Bu konuda sorun yaşayanların ise en çok namaz kılma konusunda baskı gördükleri saptanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmanın sonuçları ve çalışma sonucunda elde edilen bulgulardan hareketle öneriler yer almaktadır.

4.1. Sonuç ve Öneriler

İnsan sosyal bir varlıktır. Aile, bireyin ilk sosyal ilişkilerinin kazandırıldığı önemli bir kurumdur. Aile, bireyin toplumda yer edinebilmesi için hem biyolojik hem de psikolojik açıdan gelişebilmesi için desteklendiği, yüz yüze iletişimin gerçekleştiği, birey ve toplum arasındaki bağı kuran vazgeçilmez bir müessesedir. (Demir, 2021: 771).

Aile hakkında yapılmış tanımların çoğu ailenin, toplumsal hayatın önemli bir bileşeni olduğunu vurgularken, yapılan her tanım aileyi değişik bir kategori içerisine yerleştirmiştir. Aile tanımlarındaki bu çeşitliliğin nedeni ailenin, toplumdan topluma hatta aynı toplumda dahi bölgelere, şehirlere ve köylere kadar farklı yapı ve özelliklerde ortaya çıkmasıdır. Aynı tarihi düzlem içerisinde bile farklı kültürel özelliklerin taşıyıcılığını yapan aile tipleri olagelmiştir (Canatan, 2019).

Ailenin yapı ve işlevlerinde meydana gelen değişiklikler tüm toplumlarda aynı anda ve aynı oranda gerçekleşmemiştir. Bazı toplumlar bu değişiklikleri kabul edip içselleştirirken, bazıları ise bu değişikliklere karşı muhafazakâr bir duruş sergilemişlerdir. Sanayileşmeyle ortaya çıkmaya başlayan ailenin değişim ve dönüşümünü Türk aile yapısında da görmek mümkündür. Fakat batılı toplumların aile algısı ve yapısında çok net bir şekilde görülen dönüşümün Türk aile yapısında aynı netlikte gerçekleştiğini söyleyemeyiz. Türk toplumu ailelerine baktığımızda çağdaş değerlerle geleneksel değerlerin harmanlandığı, sevgi, saygı, dayanışma ve iş birliği gibi kavramların öne çıktığı bir aile modelinden bahsedebiliriz (Yaşar Ekici,2014, s. 221).

Toplumlar bireylerden oluşur. Toplumların geleceğinin teminatı sağlıklı bireylerin yetişmesine bağlıdır. Sağlam bir zeminde gerçekleşen ebeveyn çocuk ilişkisi toplumları ileriye taşıyacak bireylerin yetişmesi için oldukça önemlidir. Bu bağlamda çalışma, ebeveyn ve çocuk iletişimini temel almaktadır. Bu kapsamda, 2021-2022 eğitim öğretim yılında, Adıyaman Üniversitesi Kâhta Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören ve Z kuşağını temsil eden öğrencilerin ebeveynleriyle olan iletişim düzeyleri hazırlanan anket ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile ölçülerek öğrenciler ve aileleri arasındaki iletişim problemleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma, anne baba ve çocuklar arasındaki iletişimi inceleyen ve alanda yapılan nadir çalışmalardan biri olarak önem arz etmektedir. Dolayısıyla çalışmanın ilgili kişi ve kurumlarla birlikte literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmada anket ile elde edilen nicel verilerin betimsel istatistiki analizi sonuçlarına göre katılımcıların %52'sinin Adıyaman ilinden olduğu görülmektedir. Geriye kalanların büyük çoğunluğunun ise komşu illerden olduğu belirlenmiştir. Bu durum, katılımcıların çoğunun kültürel olarak benzeştiğinin bir göstergesidir. Ayrıca, katılımcıların memleketleri olan bu iller, aile ilişkilerinde dinin, geleneklerin ve toplumsal yaptırımların önemli görüldüğü iller olarak bilinmektedir. Araştırma bulgularına göre; katılımcıların yaş ortalamasının 20,8 olduğu görülmektedir. Bu durum katılımcıların Z kuşağının ilk temsilcileri olduğunu ortaya koymaktadır.

Katılımcıların anne eğitim durumu incelendiğinde toplamda, %67'sinin okuma yazma bilmeyenlerden ve ilkokul mezunu olanlardan oluştuğu, ayrıca annelerin %95'inin ev hanımı olduğu gözlenmiştir. Bu durum, annenin aile içinde geleneksel bir konumda olduğunun ve bu nedenle cinsiyetçi iş bölümü ile belirlenen rollerini yerine getirdiğinin bir göstergesidir. Anne kamusal alanda çalışmadığı için sorumluluğunun ve iş yükünün daha az olduğu düşünülmektedir (Duygulu, 2018, s. 647). Bu durum, annelerin çocuk bakımlarını kendilerinin üstlenmesini sağlamış ve anne çocuk arasında sağlıklı bir iletişim kurulmasına zemin oluşturmuştur.

Katılımcıların kardeş sayısı dikkate alındığında 4,9 ortalama ile Türkiye ortalamasının oldukça üstünde ve çok çocuklu aileler olduğu görülmektedir (https://data.tuik.gov.tr). Bu durum geleneksel aile yapısının özellikleriyle örtüşmektedir. Çünkü modern ailenin yapısal özellikleri incelendiğinde göze çarpan

en belirgin durumun aile fertlerinin sayısının azlığıdır. Modern ailede üye sayısı anne, baba ve iki çocuk olarak idealize edilmiştir (Demir, 2021: 778). Bu bilgiden hareketle, katılımcıların aileleri yapısal olarak modern aile modeli ile değil, geleneksel aile modeli ile benzerlik göstermektedir.

Araştırma soruları kapsamında yapılan istatistiki analizler aşağıda değerlendirilmiştir.

Araştırmanın birinci sorusu "iletişim düzeyi faktörlerinden (ailevi ilişkiler, okul ve arkadaş çevresi ve bireysel özgürlükler) hangileri daha yüksek seviyededir?" şeklinde belirlenmiştir. Bu kapsamda yapılan bağımsız gruplar arası t testi sonuçlarına göre "Ailevi İlişkiler" ve "Bireysel Özgürlükler" alt faktörleri katılımcıların cinsiyetine göre farklılık göstermektedir. Ayrıca, "Genel İletişim Düzeyi" faktöründe de katılımcıların cinsiyetine göre farklılık oluşmuştur. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, kadınların ebeveynleriyle olan iletişim düzeyleri erkeklere göre pozitif anlamda daha yüksektir.

Araştırma sorusu kapsamında yapılan istatistiki analizler sonucunda, katılımcıların ebeveynleriyle olan iletişim düzeyleri katılımcıların yaşına göre bir fark göstermemektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında katılımcıların yaşlarının birbirine yakın olmasının ve çoğunluğunun 22 yaşında olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Yapılan istatistiki analizlere göre anne ve baba eğitim durumuna göre, katılımcıların ebeveynleriyle olan iletişim düzeyleri farklılık göstermemektedir. Bu durumda anne baba eğitim durumunun, katılımcıların ebeveynleriyle olan iletişim düzeylerine etki etki etmediği görülmektedir. Bu durum, geleneksel aile yapısını şekillendiren kültürel öğelerin ailede daha baskın olduğunu ve ebeveyn eğitim seviyesinin geleneksel aile yapısını değiştirmede bir etken olmadığını göstermektedir.

Yapılan analizler sonucunda "Ailevi İlişkiler" faktöründe, katılımcıların ebeveynleriyle olan iletişim düzeylerinin anne mesleğine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu farklılığın "Serbest Meslek" ile diğerleri (Ev Hanımı, Esnaf, Memur, İşçi, Emekli) arasında ortaya çıktığı görülmektedir. Katılımcılardan anne mesleği "Serbest Meslek" olanların ebeveynleriyle olan iletişim düzeyleri, diğer mesleklere göre daha düşük çıkmıştır. Katılımcıların memleketlerinin sosyo-ekonomik yapısı dikkate alındığında, serbest

meslek kategorisindeki anne mesleğinde daha çok mevsimlik işçiliğin ön plana çıktığı söylenebilir. Mevsimlik işçiliğin getirdiği zorlu hayat şartlarının anne ile çocuk arasındaki iletişimi olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir.

Analiz sonuçlarına göre "Ailevi İlişkiler" faktöründe, baba mesleği "Serbest Meslek" olanlar ile baba mesleği "Emekli" olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Katılımcıların memleketlerinin sosyo-ekonomik yapısı dikkate alındığında, serbest meslek kategorisindeki baba mesleğinde daha çok mevsimlik işçiliğin, gündelik inşaat işçiliğinin, hamallığın, pazarcılığın ön plana çıktığı söylenebilir. Dolayısıyla, baba mesleğinde ortaya çıkan düzensiz ve stresli hayat şartlarının baba ile çocuk arasındaki iletişimi olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir. Diğer taraftan serbest mesleğe göre emekliliğin getirdiği daha düzenli hayat şartlarının baba ile çocuk arasındaki iletişimi olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Ayrıca, katılımcıların kardeş sayısının, anne yaşının ve baba yaşının iletişim düzeyi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Araştırmanın ikinci sorusu; "iletişim düzeyi faktörlerinin (ailevi ilişkiler, okul ve arkadaş çevresi ve bireysel özgürlükler) aralarında bir ilişki var mıdır?" şeklinde belirlenmiştir. Bu kapsamda genel iletişim düzeyi alt faktörlerinden "Ailevi İlişkiler", "Okul ve Arkadaş Çevresi" ve "Bireysel Özgürlükler" faktörleri arasındaki ilişki korelasyon analizi ile belirlenmiştir. Buna göre; "Ailevi İlişkiler" faktörü ile "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörü arasında zayıf düzeyde (0.17) pozitif yönlü bir ilişkinin bulunduğu, "Ailevi İlişkiler" faktörü ile "Bireysel Özgürlükler" faktörü arasında orta düzeyde (0,34) pozitif yönlü bir ilişkinin bulunduğu ve "Okul ve Arkadaş Çevresi" faktörü ile "Bireysel Özgürlükler" faktörü arasında zayıf düzede (0.17) pozitif yönlü bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde "Ailevi İlişkiler" faktörü ile "Bireysel Özgürlükler" faktörü arasındaki ilişkinin orta düzeyde olduğu ve Z kuşağının ebeveynleriyle olan aile içi iletişim düzeyinin, anne ve babanın çocuk üzerindeki bireysel özgürlükler konusundaki tutumlarını etkilediği görülmektedir.

Araştırmanın üçüncü sorusu; "Z kuşağı bireylerinin ebeveynleriyle olan iletişim sorunları (ailevi ilişkiler, okul ve arkadaş çevresi ve bireysel özgürlükler) nelerdir?" şeklinde belirlenmiştir.

Ailevi ilişkiler konusunda katılımcıların çoğunun ebeveynleriyle olan iletişimlerinin pozitif anlamda güçlü olduğu görülmüştür. Ebeveynlerinin çocuklarına olan fedakarlıkları onların nezdinde karşılık bulmuştur. Çocuklar kendilerini ailelerinden soyutlamayarak sorunlarının çözümünde onlara başvurmaktadır. Bu durum, ebeveyn çocuk arasındaki iletişimi olumlu yönde etkilemiştir. Ailevi ilişkiler konusunda sorun yaşadığını belirten az sayıdaki katılımcının iletişim problemlerinin temelinde, ataerkil aile kurallarının etkili olduğu düşünülmektedir. Ailevi ilişkiler faktörü altında ayrı bir tema olarak ortaya çıkın "geleneklere bağlılık" konusunda gençlerin bir kısmının ailelerinden farklı düşündükleri belirlenmiştir. Bunun sebebi olarak, bu tür faaliyetlerden sıkıldıkları ve böyle ortamlarda kendilerini yalnız hissettikleri anlaşılmaktadır.

Z kuşağı ebeveynlerinin çocuklarına ders çalışma konusunda baskı uygulama ve okul başarısının başkalarıyla kıyaslanması konusunda katılımcıların çoğunluğunun aileleriyle sorun yaşadığı görülmektedir. Bu sorunların başında ders çalışma süresi gelmektedir. Çocukların çalışması ebeveynleri tarafından daima yetersiz görülmekte ve başkalarıyla kıyaslanmaktadır. Z kuşağı ebeveynlerinin çocuklarının arkadaş seçimi konusundaki düşüncelerinde çocuklarının önceki arkadaşlık deneyimlerinin belirleyici olduğu görülmektedir. Arkadaş seçimi ailesi tarafından kabul gören katılımcıların ebeveynleriyle sorun yaşamadıkları, kabul görmeyenlerin ise sorun yaşadıkları belirlenmiştir.

Katılımcıların kıyafet tercihlerine çoğunlukla ebeveynlerince saygı duyulduğu görülmektedir. Sorun yaşayan az sayıdaki katılımcının ailelerinden baskı gördükleri ve bir zorlamayla karşılaştıkları görülmektedir. Katılımcıların çoğu dini konularda aileleri tarafından herhangi bir baskıya maruz kalmadıklarını, bu konudaki tercihlerine saygı duyulduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda sorun yaşayan katılımcıların en çok sorun yaşadığı konunun ise, namaz olduğu görülmüştür.

Çalışma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcıların aileleriyle iletişimlerinin olumlu olduğu görülmüştür. Ailevi ilişkilerdeki iletişim düzeyinin bireysel özgürlüklere olumlu yönde etki ettiği belirlenmiştir. Bu yönüyle düşünüldüğünde bireysel özgürlükler konusunda sorun yaşamayan bireylerin ebeveynleriyle ailevi ilişkilerinin daha da güçleneceği söylenebilir. Dolayısıyla, ailevi ilişkiler ve bireysel özgürlükler faktörlerindeki iletişim düzeylerinin birbirini besleyen

dinamik bir yapıda olduğu görülmektedir. Nitel verilerin analiziyle katılımcıların aileleriyle en fazla “okul başarısı” konusunda sorun yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Bu konuda çocuklara yapılan baskının ana nedeni olarak okul başarısını onların yaşayacağı rahat bir hayatın teminatı olarak görmelerinden ileri geldiği düşünülmektedir.

4.2. Öneriler

Araştırma bulgularına göre Adıyaman Üniversitesi Kâhta Meslek Yüksekokulu öğrencileri ile ebeveynleri arasındaki iletişimin pozitif anlamda güçlü olduğu görülmüştür. Aynı araştırma ülkenin kültürel olarak farklı özellikler gösteren başka bölgelerinde uygulanıp sonuçlar karşılaştırılabilir. Bu şekilde, araştırma konusuyla ilgili bölgeler arası kapsamlı değerlendirmeler yapılabilir.

Araştırma yaş ortalaması daha düşük olan lise öğrencileri üzerine uygulanabilir. Böylece, Z kuşağının ilk temsilcileriyle daha sonraki temsilcilerinin ebeveynleriyle olan iletişim düzeyleri ölçülerek karşılaştırılabilir. Böylelikle, Z kuşağının ebeveynleriyle olan iletişim düzeylerinin zamanla nasıl bir değişime uğradığı ve değişimin boyutu belirlenebilir.

Bu araştırmada, elde edilen bulgulara göre katılımcıların annelerinin %95’inin ev hanımı olduğu görülmektedir. Aynı çalışma kamusal alanda çalışan annelerin çocuklarına uygulanarak, çalışan annelerin ve ev hanımı annelerin çocuklarıyla olan iletişim düzeylerindeki farklılık tespit edilebilir.

Çalışma konusuyla ilgili daha kapsamlı ve derinlemesine görüşmeler yapılabilir. Böylelikle, Z kuşağı bireylerinin ebeveynleriyle olan sorunlarının tespiti ve bu sorunların çözümüne yönelik öneriler getirilebilir.

KAYNAKLAR

Abbott, M. L. (2011). Understanding educational statistics using Microsoft Excel and SPSS. United States: *John Wiley & Sons*.

Acılıoğlu, İ. (2015). İş"te Y Kuşağı (1. Baskı). *Elma Yayınevi*, Ankara.

Akalın, M. (2015). Örnek Açıklamalarıyla Sosyal Bilimlerde Araştırma Tekniği (1. bs.). *Seçkin Yayıncılık*, Ankara.

Akran, S. K. (2020). Türkiye'deki Z Kuşaklarının Eğitiminde Ailenin Rolü: Jean Jacques Rousseau'nun "Emile ya da Eğitim Üzerine" Örneği. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 79-100.

Aktaş, E., Teksöz, E., & Ocakçı, A. F. (2012). Ailede Kadının Değişen Rolünün Çocuk Sağlığına Etkisi ve Aile Merkezli Bakımın Önemi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi,* 28(1), 73-80

Allan, G. (2019). The Sociology of the Femiliy. New York: *John Wilery & Sons*.

Alp, F. (2021). Z Kuşağının Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının Aile İçi İletişime Etkisi: Sakarya Üniversitesi İletişim Fakültesi Örneği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (2007). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı. *Sakarya yayıncılık*, Sakarya.

Altuntuğ, N. (2012). Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketici Profili, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*. 4(1), 203-212.

Altuntuğ, N. (2012). Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketici Profili. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*. 4(1), 203-212.

Altuntuğ, N. (2012). Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketici Profili. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 204.

Ardıç, E., ve Altun, A. (2017). Dijital çağın öğreneni. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi (IJONASS)*, 1(1), 12-30.

Arikan, A. (2018). Ailenin Tarihsel, Kuramsal ve Toplumsal Temelleri. Aile Eğitimi (s. 2–31). İçinde, *Açıköğretim Fakültesi Yayınları*, Eskişehir.

Aydın, M. (2013). Aile ve Din/İslam. Sistematik Aile Sosyolojisi içinde, Ed: Mustafa Aydın, *Çizgi Kitabevi*, 315-333, Konya.

Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21.

Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 5(2), 368-388.

Bauman, Z. (2005). Bireyselleşmiş Toplum. Yavuz Alogan (Çev.). *Ayrıntı Yayınları,* İstanbul.

Bauman, Z. (2014a). Siyaset Arayışı. Tuncay Birkan (Çev.). İstanbul: *Metis Yayınları*.

Baycan, P. (2017). Sosyal Medyanın Y Kuşağı Satın Alma Davranışı Üzerindeki Rolü. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü.

Bekar, S. & Sağlam, M. (2022). "Z Kuşağının E Ticaret Algısı Üzerine Bir Derleme ", International *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, (Issn:2630-631X) 8(55): 183-192.

Beyaz, R. (2020). Z kuşağı tüketicilerin kişilik özellikleri ve bilinçli tüketim eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi, 8(22)*, 51-75.

Bezirci, S. Ş. (2012). Farklı Kuşaklardaki Hemşirelerin Meslekten ve İşten Ayrılma Niyetleri ile İş Doyumlarının İncelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Bourne, B. B. (2009). Phenomenological Study of Response to Organizational Change: Baby Boomers, Generation X, And Generation Y. *Unpublished Master Thesis*, University of Phoenix, USA.

Bozkurt, V. (2009), "Değişen Dünyada Sosyoloji", *Ekin Yayınları*, 4. Baskı, Bursa.

Buskirk, T. D., Willoughby, L. M. ve Tomazic, T. J. (2013). Nonparametric statistical techniques. T. D. Little içinde, The Oxford handbook of quantitative methods

Volume 2 – Statistical analysis (s. 106-142). *Oxford University Press,* United States.

Cameron, E. A., ve Pagnattaro, M. A. (2017). Beyond millennials: Engaging generation Z in business law classes. J. *Legal Stud. Educ.*, 34, 317.

Canatan, K., ve Yıldırım, E. (2016). Aile Sosyolojisi. İstanbul: Açılım Aile Sosyolojisi. *Anadolu Üniversitesi*, Eskişehir.

Canatan, K. (2019). Aile Kavramının Tanımı, Aile Sosyolojisi (Ed.) içinde (53-64). *Açılım Kitap,* İstanbul.

Çabuk Kaya, N. (2012). Aile ve Çocuk. A. Kasapoğlu ve N. Karkıner içinde, Aile Sosyolojisi (s. 106-134). Eskişehir: *Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri*.

Çağlayan, M. (2019). X ve Y Kuşağı'nın Sosyal Refah Algısı. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Ankara.

Çelebi, Ş. O., & Bayrakdaroğlu, F. (2020). Z Kuşağının Tüketim Değerleri: Cep Telefonu Ürünü Üzerinden Nitel Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 3055-3071.

Demir, Z. (2021). Değişen Toplumlarda Ailenin Değişmeyen Özellikleri. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 21(2), 770-791.

Doğan, S. ve Erkan, İ. (2019). Z kuşağının sosyal medyaya yönelik algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 14, 146-155.

Duman, M. Z. (2021) Üniversitede Okuyan Z Kuşağının Değişen Aile Algısı ve Aile İçi İlişkilerde Yaşanan Sorunlar, *Sosyolojik Bağlam Dergisi,* 2(1) 20–36,https://doi.org/10.52108/2757-5942.2.1.2

Duygulu, S. (2018). Yeni medya teknolojilerinin k-kuşağının ebeveynleri ile olan iletişimine etkisi. *TRT Akademi,* 3(6), 632-652.

Ercan, İ. ve Kan, İ. (2004). Ölçeklerde Güvenirlik ve Geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi,* 30(3), 211-216.

Erden A. S. (2013). Kuşaklar Arasındaki Farklılıklar ve Örgütsel Yansımaları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi,* 2(1), 93-112.

Erten, P. (2019). Z kuşağının dijital teknolojiye yönelik tutumları. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 10(1), 190-202.

Eyce, B. (2000), Tarihten Günümüze Türk Aile Yapısı, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi*, Sayı:4, 223-244.

Feiertag, J., ve Berge, Z. L. (2008). Training Generation N: How Educators Should Approach the Net Generation. Education+ Training.

Gebotys, R. (2019). PS 600 Linear Models in Psychology, On The Web. http://web.wlu.ca/bgebotys/ps600/index.html adresinden erişildi.

Giddens, A. (2014).Mahremiyetin Dönüşümü. İdris Şahin (Çev.). *Ayrıntı Yayınları,* İstanbul.

Gillies, V. (2003). Family and Intimate Relationships: A Revies of the Sociological Researh. London: *South Bank Univesity Press*.

Gittins, D. (2011). Aile Sorgulanıyor. Tuna Erdem (Çev.). *Pencere Yayınları*, İstanbul.

Gökçe, B. (2012). Türk Toplumunda Aile Yapısı. A. Kasapoğlu ve N. Karkıner içinde, Aile Sosyolojisi (s. 50-84). *Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Yayınları,* Eskişehir.

Gökçe, H. (2017). Dünü, Bugünü, Yarını ile Aile. *Sosyoloji Notları*, 1(1), 50-63.

Güler, D. (1992). Aile kavramının tarihsel gelişimi ve Türk toplum yaşantısında aile. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 11(11), 51-76.

Hair, J. J.; Black, W. C.; Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2010). Multivariate Data Analysis Seventh Edition. *Prentice Hall*.

Halisdemir, M. (2016). Okul yöneticilerinin Z Kuşağına yönelik tutumları ve Z kuşağının okul yöneticisi algısı *(Master's thesis)*, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Henslin, J. M., Possamai, A. M., Possamai-Inesedy, A. L., Marjoribanks, T., ve Elder, K. (2015). Sociology: A down to earth approach. Pearson Higher Education AU.

Hoffman, L., Marquis, J., Poston, D., Summers, J. A., ve Turnbull, A. (2006). Assessing family outcomes: Psychometric evaluation of the beach center family quality of life scale. *Journal of marriage and family*, 68(4), 1069-1083.

http://www.capital.com.tr/yaklasan-eğrisi-21335 (17.12.2013)

Igel, C., ve Urquhart, V. (2012). Generation Z, meet cooperative learning: Properly implemented cooperative learning strategies can increase student engagement and achievement. *Middle school journal*, 43(4), 16-21.

İçli, G. (1997). Aile Araştırmalarında Yöntem ve Yaklaşım. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 3(3), 59-68.

İnce, F. (2018). Z Kuşağının Girişimcilik Eğilimi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 105-113.

Jaleniauskiene, E., ve Juceviciene, P. (2015). Reconsidering university educational environment for the learners of generation Z. *Social Sciences*, 88(2), 38-53.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2016). Yeni insan ve insanlar. *Evrim Yayınevi.* İstanbul.

Karadoğan, A. (2019). Z kuşağı ve öğretmenlik mesleği. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 5(2), 9-41.

Karahasan, F. (2018). Açılın Gençler Geliyor. (2. Baskı). *CEO Plus*, İstanbul.

Karahisar, T. (2013). Dijital nesil, dijital iletişim ve dijitalleşen (!) Türkçe. *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, 4(12), 71-83.

Karaman İl Milli Eğitimi Müdürlüğü. (2017). Karaman İli Aile İçi İletişim Sorunları Envanter Çalışması. *Karaman İl Milli Eğitimi Müdürlüğü*, Karaman.

Kavak, A. B. (2020). Z Kuşağı Çalışanların Çalışma Değerlerinin Belirlenmesine Yönelik Ankara İlinde Bir Alan Araştırması. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kemper, E. A., Stringfield, S., & Teddlie, C. (2003). Mixed methods sampling strategies in social science research. Handbook of mixed methods in social and behavioral research, 12(2), 273-296.

Kırık, A. M. (2013). Kişisel bir dünya modeli: interaktif televizyon yayıncılığı. *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, 2(3), 66-75.

Koulopoulos, T., ve Keldsen, D. (2016). Gen Z effect: The Six Forces Shaping the future of business. Routledge.

Latif, H., ve Serbest, S. (2014). Türkiye'de 2000 Kuşağı ve 2000 Kuşağının İş ve Çalışma Anlayışı. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 134–163.

Lower, J. (2008). Brace Yourself Here Comes Generation Y, *Critical Care Nurse*, 28 (5), 80-85.

Mengi, Z. (2009), "Z Kuşağı Geliyor", (http://www.zeynepmengi.com/2012/06/z-kusagi-geliyor/) Erişim Tarihi:15.02.2022.

Omay, U. (2017). Post Homo Servus, *Beta Basım Yayım*, İstanbul.

Özbay, F. (1984). Kırsal Kesimde Toplumsal ve Ekonomik Yapı Değişmelerinin Aile İşlevlerine Yansıması, *Türkiye'deki Ailenin Değişimi* (Der: N. Erder), Türk Sosyal Bilimler Derneği, 35-64. Ankara.

Özodaşık, M. (2019). Z Nesli ve İletişim Sorunları. *Kurgu*, 27(4), 113-136.

Paker, İ. B. T. (2022). Z Kuşağının Tüketim Tercihlerinde Sosyal Medya Fenomenlerinin Etkisi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(4), 451-461.

Ritzer, G. ve Stepnisky J. (2014), "Sosyoloji Kuramları", Çev. Himmet Hülür *De Ki Yayınları*, Eylül. Ankara.

Rothman, Darla (2016). A Tsunami of Learners Called Generation Z "Public Safety: A State of Mind" *Online Journal, Spring* 2014, 1;1, Erişim Tarihi:02.03.2022. https://www.hsc.wvu.edu/media/15624/needs-different_learning_styles.pdf

Salant, P., Dillman, D.A. (1994). How to Conduct Your Own Survey. Newyork: JohnWilley and Sons.

Sarıoğlu, B. E., & Özgen, E. (2018). Z Kuşağının Soysal Medya Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 1067-1081.

Sayıl, I. (1994). Ruh Sağlığı Sorunu Olarak Şiddet. *Kriz Dergisi*,(2), 273.

Sayın, Ö. (1988). Aile Sosyolojisi. İzmir: *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.*

Seemiller, C., ve Grace, M. (2017). Generation Z: Educating and engaging the next generation of students. *About Campus*, 22(3), 21-26.

Senbir, H. (2004). Z Son İnsan mı? *O Kitaplar*. İstanbul.

Stein, S. J. (2007). Make your workplace great: The 7 keys to an emotionally intelligent organization. *John Wiley & Sons*. Canada.

Stillman, D. ve Stillman, J. (2019). İşte Z Kuşağı. (Çev. D.P. Kayıhan ve F. Erduran). *İKÜ Yayınevi.* İstanbul.

Subaşı, N. (2014). Toplumsal Değişme, Aile ve Yeni Risk Alanları, *Aile Sosyolojisi Yazıları* içinde, Ed: Mustafa Aydın, *Açılım Kitap*, 101-117. İstanbul.

Sucu, M. (2021). İşletmelerin Z Kuşağı Bireylerini İstihdam Ederken Dikkate Almaları Gereken Konular: Bir Literatür Araştırması. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3), 848-867.

Şalap, K. O. (2016). Çalışma yaşamında kuşaklar: Kuşakların iş ve özel yaşam dengesine ilişkin yaklaşımları. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tabachnich, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics (Sixth edition). United States: *Pearson Education*.

Tandoğan, A. (2013). 2000 Yılı Sonrası Doğmuş İnternet Çağı Çocukları Z Kuşağı Çocukları. *Genç Haber Dergisi*, 1(1), 26-34.

Tashakkori, A., & Creswell, J. W. (2007). The new era of mixed methods. *Journal of mixed methods research*, 1(1), 3-7.

Taş, H. Y. ve Kaçar, S. (2019). X, Y ve Z kuşağı çalışanlarının yönetim tarzları ve bir işletme örneği. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 11*(18), 643-675. DOI: 10.26466/opus.554751

Taş, H. Y., Demirdöğmez, M., & Küçükoğlu, M. (2017). Geleceğimiz olan Z kuşağının çalışma hayatına muhtemel etkileri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 1031-1048.

Tezcan, Mahmut (1981), Kuşaklar Çatışması, Ankara: Kadıoğlu

Tulgan, B. (1997). The Manager's Pocket Guide to Generation X. Amherst: HRD Press.

Tuncer, M. U. (2016). Ağ Toplumunun Çocukları: Z Kuşağının Kişilerarası İletişim Becerilerinin Çok Boyutlu Analizi. *Atatürk İletişim Dergisi*, (10), 33-46.

Turğut, F. (2017). Tarihsel Süreçte Aile Kurumunun Dönüşümü ve Geleceğine Yönelik Çıkarımlar, *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 1(1)15,

Türk Dil Kurumu, "Güncel Türkçe Sözlük", http://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 23.01.2022).

Türkiye İstatistik Kurumu, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2021-45547 (Erişim Tarihi: 24.10.2022).

Türk, A. (2013). Y Kuşağı. *Kafekültür Yayıncılık*, İstanbul.

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 24(24), 543-559.

Ünlü, G., Çiçek, H. (2019). Z Kuşağının Kariyer Beklentileri: Lise Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi,* 22 (2), 447-458.

Volume 2 – Statistical analysis (s. 106-142). United States: *Oxford University Press*.

Yalçın Kayıkçı, M. ve Kutluk Bozkurt, A. (2018). Dijital çağda z ve alpha kuşağı, yapay zeka uygulamaları ve turizme yansımaları. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 1: 54-64.

Yalçın, O., Sökmen, A.B. ve Kulak, H. (2013) Kuşakların Temel Özellikleri ve Hava Harp Okulu Uygulamaları, Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, 12(24),133-179.

Yardımcı, Y. (2021). Z Kuşağının Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarıyla Değerlerin İncelenmesinde Medya Okuryazarlığının Önemi: Sakarya Üniversitesi İletişim Fakültesi Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.

Yaşar Ekici, F. (2014). Türk aile yapısının değişim ve dönüşümü ve bu değişim ve dönüşüme etki eden unsurların değerlendirilmesi. The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS).

Yelkikalan, N. Akatay, A. ve Altın, E. (2010). Yeni Girişimcilik Modeli ve Yeni Nesil Girişimci Profili: İnternet Girişimciliği ve Y, M, Z Kuşağı Girişimci, S.Ü. İ.İ.B.F. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi (20): 489-506

Yörükoğlu, Atalay (1985), Gençlik Çağı, Tisa, Ankara.

Yüksekbilgili, Z. (2015). Türkiye'de Y Kuşağının Yaş Aralığı, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 14(53) :259-267.

Zemke, R., Raines, C. ve Filipczak, B. (2013). Generations at Work: Managing the Clash of Veterans, Boomers, Xers and Nexters in Your Workplace, 2nd Ed., Amacom, USA

Zülfikar H. (1997). Örnekleme Yaklaşımlarının Piyasa Araştırmaları Kapsamında İrdelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Ekonometri Bölüm, İstanbul.

EKLER

AİLE İÇİ İLETİŞİM ANKETİ

Ek 1. Aile içi iletişim anketi

Sevgili öğrenciler; Aile İçi İletişim Problemleri Anketi, sizin anne ve babanızla yaşadığınız iletişim problemlerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Kendi düşüncenize en uygun seçeneği işaretlemeniz gerekmektedir. Ölçekteki ifadeleri gerçeğe uygun olarak cevaplayınız. Belirteceğiniz görüşler yalnızca araştırma amacıyla kullanılacak, hiçbir şekilde başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız ve her biri için tek bir yanıt veriniz. Her ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve ifadelerin sağındaki numaralardan size uygun olan seçeneği (X) ile işaretleyiniz. Çalışmamıza yapacağınız destek ve katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarız.

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali GÖNGEN **Menekşe TURSUN**

BİRİNCİ BÖLÜM (Genel İfadeler)

1-Memleketiniz : ……..

2-Yaşınız : ……

3-Cinsiyetinizi belirtiniz

O Kadın O Erkek

4-Annenizin eğitim durumunu belirtiniz.

O Okuma yazma bilmiyor O İlkokul O Ortaokul O Lise O Üniversite

5-Babanızın eğitim durumunu belirtiniz.

O Okuma yazma bilmiyor O İlkokul O Ortaokul O Lise O Üniversite

6-Annenizin mesleği?

O Ev hanımı O Esnaf O Memur O İşçi O Emekli O Serbest Meslek

7-Babanızın mesleği?

O Esnaf O Memur O İşçi O Emekli O Serbest Meslek O İşsiz

8- Kardeş sayısı : ……

9- Annenizin yaşı :…….

10-Babanızın yaşı : …….

**Arka Sayfaya Geçiniz,*

İKİNCİ BÖLÜM (Aile İçi İletişim Ölçeği)

Bu bölümde görüşlerinizi öğrenmek amacıyla çeşitli ifadeler verilmiştir. Lütfen bu ifadeleri kendi düşünceleriniz doğrultusunda;

1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum, seçeneklerinden birini tik **(X)** koyarak cevaplandırınız.

SN	SORULAR	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	Ailem eğitim hayatımı yakından takip eder					
2	Ailem meslek seçimimde bana yardımcı olur					
3	Ailem eğitim hayatımda tercihlerime saygı duyar					
4	Ailemle daha fazla ders çalışmam konusunda baskı uygular					
5	Ailem okulu ve derslerimi önemsemediğimi düşünüyor					
6	Ailem okul başarımı başkalarıyla kıyaslar					
7	Ailem arkadaş seçimimde bana karışır					
8	Sorunlarımın çözümünde ailemden önce yakın arkadaşlarıma başvururum					
9	Ailem kıyafet tercihime karışmaz					
10	Ailem tüketim harcamalarıma saygı duyar ve beni destekler					
11	Ailem okul dışında geçirdiğim zamanı kısıtlar					
12	Ailemle zaman geçirmekten hoşlanırım					
13	Ailem düşüncelerimi önemser					
14	Ailem duygularımı özgürce ifade etmem konusunda beni teşvik eder					
15	Aile içi sorunların çözümünde annem ve babam birlikte hareket eder					
16	Ailem ben ve kardeşlerim arasında ayırım yapmaz					
17	Sorunlarımın çözümünde ilk olarak ailemden yardım isterim					
18	Ailem bana duygularını açık bir şekilde ifade eder					
19	Ailem aile içi kurallara uymamı önemser					
20	Akraba ziyaretleri konusunda ailemle sorun yaşarım					
21	Komşuluk ilişkilerine ailemin isteği doğrultusunda önem veririm					
22	Ailem dini konularda bana karışmaz					
23	Siyasi tercihlerim konusunda ailemle sorun yaşarım					
24	Geleneklere bağlılık konusunda ailemle aynı düşüncedeyim					